

de

Ekim 2023

Dil ve Edebiyat

Aylık Dil Edebiyat ve Kùltür Dergisi

sayı 178

*Abdurrahman Adıyan - Ali Osman Baykuş - Anıl Topçu - Arzu Ceylan
Betül Duran - Cumali Ünalđı Hasannebioğlu - Ekrem Sakar
Elif Sönmezşık Aydın - Hayrettin Taylan - İbrahim Halil Çelik - İlhan Kurt
Kadir Kakçı - Nurettin Durman - Mehmet Kurtoğlu - Mehtap Altan
Musa Yaşaroğlu - Murat Ertaş - Sena Yığcı - Serpil Tuncer
Tahmine Bedelova - Tutiya Kartal - Üzeyir İlbak - Volkan Arslan
Zafer Acar - Zeynep Yıldırım*

UZAKTAN MÜŞTERİ OLMAK ŞİMDİ DAHA KOLAY!

Dünyanın neresinde olursanız olun, **çipli kimlik kartınızla**
Katılım Mobil üzerinden kolaylıkla müşterimiz olabilirsiniz.

indir

Google Play'den
indirin

App Store'dan
indirin

Hemen indirin
AppGallery

0850
220
50 00

Müşteri İletişim
Merkezi

www.ziraatkatilim.com.tr

Facebook Instagram YouTube /ziraatkatilim

Ziraat Katılım

Paylaştıkça daha fazlası

CABİRYAPI

İnşaat ve Mimari alanında Deneyimli ve Güvenilir Ekibimizle Hizmetinizdeyiz

MİMARİ HİZMETLER

İç Mimari Proje Uygulama
İç Mimari Proje Tasarımı
Yapı Taahhüt Hizmetleri
Altyapı Çalışmaları

YAPI HİZMETLERİ

Alt-Üst Yapı Çalışmaları
Dekorasyon Çalışmaları
Ahşap, Mobilya Tasarım
Tarihi Eser Proje Uygulama

Sürdürülebilir ve Yenilikçi
Mimari Çözümler Sunuyoruz

pierre cardin

PARIS

www.pierrecardin.com.tr

Kaanlar®

1978'den
berisi

Sevgi dolu kahvaltılar...

Sofranız size Günaydın Desin

KAANLAR®
for eating breakfast...

www.kaanlar.com.tr

/Kaanlar

GERÇEĞE ACIKANA DUDOMİ

3 DAKİKADA
HAZIR

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Adına Sahibi

Ekrem Erdem

Genel Yayın Yönetmeni

Üzeyir İlbak

Yayın Yönetmeni

Zafer Acar

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Elif Tokkal

Yayın Kurulu

**Aykut Nasip Kelebek, Elif Sönmezışık Aydın,
Elif Tokkal, İlhan Kurt, Murat Ertaş,
Üzeyir İlbak, Yûnus Emre Özsaray, Zafer Acar**

Danışma Kurulu

Ahmet Koçak, Hikmet Özdemir, Kâmil Çakır

Ekonomik İlişkiler ve Reklam

Zekeriya Kaan

Ar-Ge Basın ve Halkla İlişkiler

Ömer Berkli

Tasarım

Erdem Özsaray

Basıldığı Yer

**Aktif Matbaa ve Reklam Hiz. San. Tic. Ltd. Şti.
Söğütöçme Mah. Halkalı Cad. No:245 / 1A
SEFAKÖY K.Çekmece - İSTANBUL**

Abonelik Servisi: 0212 581 61 72

Mahibe Alşahin

Satış Fiyatı: 90 ₺ 6 Aylık Abone: 495 ₺

12 Aylık Abone: 900 ₺ Öğretmen: 810 ₺

Öğrenci: 648 ₺

Genel Ağ (İnternet) sitemizden de abone olabilirsiniz

ISSN: 13087797

Aylık ulusal süreli yayın

TÜRKİYE DİL VE EDEBİYAT DERNEĞİ

Feshane Caddesi Nu: 3

Eyüp / İstanbul

Tel: 0212 581 69 12 - 581 61 72

Faks: 0212 581 12 54

yazar.dilveedebiyat@tded.org.tr

www.tded.org.tr - bilgi@tded.org.tr -

dilveedebiyatdergisi@gmail.com

dilveedebiyatdr

dilveedebiyatdergisi

dilveedebiyatdergisi

Dergiye yazılar elektronik posta yoluyla gönderilir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayın Kurulu dergiye girecek yazılarda gerekli gördüğü düzeltme ve değişiklikleri yapabilir.

- 02 Dergilere Dair Hasbihâl
Üzeyir İlbak
- 05 CV
Volkan Arslan
- 07 Aşkım ve Kitaplarım...
Zafer Acar
- 09 Dağıldım Sığınmak İçin
Zeynep Yıldırım
- 10 Nurettin Durman
Kalbine Şehrin
- 11 Benjamin - 5
İlhan Kurt
- 12 Su Faslıdır
Abdurrahman Adıyan
- 14 Demek ki Geldin Eylül
Hayrettin Taylan
- 16 Biliyorsunuz Siz
Musa Yaşaroğlu
- 19 Medyamızın Kelime Varlığı
Elif Sönmezışık Aydın
- 27 Yadırgamak, Yargılamak ve Yarlıgamak:
Abdülkâki Gölpinarlı ve Divan Edebiyatı
Ekrem Sakar
- 33 Coşkun Bir İrmaktı Okyanusa Karıştı Ganire Paşayeva
Murat Ertaş
- 37 Teymur Kerimli Hoca 70 Yaşında
Tahmine Bedelova
- 41 Yazar Münevver Yüksel ile Söyleşi
Betül Duran
- 45 Kiraz'da İhmâl Kazası
Mehtap Altan
- 51 Şair Hüseyin Baykuş
- 53 Hüseyin K. Baykuş: Urfa'nın Ses Bayrağı İdi
İbrahim Halil Çelik
- 59 Yaşanmışlıklar ve Şair Hüseyin Baykuş
Mehmet Kurtoglu
- 64 Babam
Ali Osman Baykuş
- 62 Hüseyin Mersiye
Cumali Ünalı Hasannebioğlu
- 67 Dün Gibi Hatırimda
Arzu Ceylan
- 72 Çerçi
Sena Yiğci
- 76 Arınmanın Otobiyografisi
Anıl Topçu
- 79 Taş
Kadir Kakçı
- 83 Üstat Artık Tanrı'ya İnanıyor
Serpil Tuncer
- 90 İmam Bûsîrî ve Kasîde-i Bürdesi
Tutiya Kartal

Dergicilere Dair Hasbihâl

Üzeyir İlbak

yazar.dilveedebiyat@tded.org.tr

I.

Son zamanlarda dergilere ve sorunlarına dair pek çok metin yazılıp çizildi. Dergiler toplumların yaşama tercihlerini, siyasî ve sosyolojik değişimlerini, toplumun gelişim seviyesini doğal olarak ortaya koyan ve geleceğe aktarılmak üzere kayda alan en önemli yayınlardandır. Burada 17. asır Avrupa'sı ile 19. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde tanık olunan dergicilik tarihini not etmeyeceğiz. Cumhuriyet'in ilanından sonra sayı ve çeşitlilik bakımından artış gösteren dergiler, nitelik ve muhtevada belirgin bir sıçrama yapamadılar. Bu durumu değerlendirirken dönemin ekonomik yetersizliklerini de göz önünde bulundurmak gerek. Savaşın çıkan ülke insanının siyasî, fikrî, mizahî ve en çok da edebî gücünü görme bakımından bu dönemin dergileri ayrı bir önem arz eder.

Edebiyat, kültür ve düşünce hayatımızda 30'lu ve 40'lı yıllara oranla 1950'li yıllar ve sonrası dergicilik açısından zengin bir tarih aralığı olarak karşımıza çıkar. Bu yıllarda İstanbul ve Ankara aydınları arasında fikrî, ideolojik ve edebî bakımdan görünmez bir yarış ve çekişmeden söz edilebilir. *Büyükdoğu, Hareket, Serdengeçti, Hilâl* ... dergileri bu tarihlerde yayımlanan ve bir kısmı ekol haline gelen yayınlar olmuştur.

1950-1960 yılları arasında yukarıda zikredilen dergiler dışında kalan Dost, Forum, Hisar, Mavi, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Ufuklar, Varlık, Yeditepe ve Yücel gibi dergilerin de yeni şair ve hikayecilerin yetişmesinde, dönemin siyasî, edebî ve kültürel tartışma ortamlarına farklı katkılar verdikleri ve kültür hayatımıza farklı sesler kazandırdıkları gözlemlendi.

1960 sonrasında kendilerini açıklıkla Müslüman olarak niteleyen yazar, şair, düşünce adamları ve yayıncılar hayatımıza girdi. *Diriliş, Edebiyat, Maver* ve *Düşünce* dergileri Türkiye'deki düşünce ve edebiyat çevrelerinde yeni bir fikrî dünyanın mümkün olduğunu ortaya koydu. Dünyayı ideolojik olarak uyaran 1968 sonrasında yayın ve yayıncılık hayatımıza bir hareketlilik geldi. Bu tarihten itibaren yayın ve yayıncılık merkezi olan İstanbul'un tekeli kırıldı ve Ankara, İzmir, Konya, Eskişehir, Malatya gibi Anadolu'nun farklı pek çok merkezinde yeni yayınevleri kuruldu.

Türkiye'de 1970-1980 yılları arası düşüncenin, dilin, edebiyatın her alanının ideolojilere teslim edildiği bir tarih aralığıdır. Kullanılan kelimelerin, okunan eserlerin kimlik tanımlama aracına dönüştüğü bu yıllar siyasî bunalım, gerilim, ayrışma ve ötekileşmelerin yaşandığı bir dönem olarak tarihteki yerini aldı.

Bu yüksek gürültülü ortamda edebiyat dünyasında *Eleştiri*, *Mavera*, *Yazko Edebiyat*, *Milliyet Sanat*, *Sanat Emeği*, *Sanat Olayı*, *Türk Edebiyatı*, *Türkiye Yazıları*, *Yansıma*, *Yarına Doğru*, *Yeni A* ve *Yeni Adımlar* dergileri farklı düşünce çevrelerinin sesleri olarak ortamda boy verdi.

1980'li yıllar edebiyat ve düşünce adına çıkan dergilerde nitelik/muhteva açısından kayıpların yaşandığı bir dönem olmuştur. Sol ideolojinin öncü isimlerinin sermaye gruplarının yayınlarında kalem oynatmaları ve önemli miktarda telifler karşılığı muhtevasız şiir ve metin üretmeleri ideolojik sesleri önemli ölçüde törpüledi. *Hürriyet Gösteri* ve *Milliyet Sanat* gibi dergiler bu dönemde ilgi çeken yayınlar arasında sayılabilir. Bu yıllarda müstehcen yayın gerekçesiyle poşetlerde satılan *Erkeğe* nam bir dergide Üstat Necip Fazıl'la yapılan bir söyleşi de oldukça ilginç bir tercihti. Yine milliyetçi – muhafazakâr çevrelerin o dönemde darbeci kadrolarla uzlaşarak Türk-İslam Sentezi gibi melez bir düşünce ortamı oluşturma çabaları da garipsenecek bir çıkıştı.

II.

Tanzimat'la birlikte Batı'nın bir ürünü olarak hayatımıza giren dergiler, basın tarihi içinde yer almakla birlikte gazeteler kadar ilgi görmediler ve özellikle siyasî çevrelerin iltifatına mazhar olamadılar. Bunun gerekçelerine bakıldığında dergilerin ve dergicilerin daha bağımsız ve aykırı durduklarına tanıklık ederiz. Bir başka gerekçe de şu şekilde ortaya konulabilir. Gazeteler daha çok sermaye sahipleri, siyasî ilişkileri güçlü ve o çevrelerle iş birliği yapmaya açık tecrübeli kişiler tarafından yapılırken dergiciler çoğunlukla genç, tecrübesiz, ekonomik birikimleri sınırlı ama söyleyecek sözü olduğuna inanan serazat kişi ve kişilerce yayımlanmıştır. Bu tespit üzerinden meseleye bakıldığında gazetelerin posta ile birine ulaştırılması tutarı ile derginin ulaştırılması tutarı arasında onlarca kat fiyat farkı var. Gazeteler bir liralık pulla gönderilirken dergiler on liralık pulla bile gönderilememektedir.

Dergi ve dergicilikle ilgili zaman zaman yazdığım metinlerde de değindiğim üzere dergiler serazat düşüncelerin, hesapsız tanıklıkların, genç ve derdi olan yazarların yaşadıkları tarih kesitlerine yaptıkları tanıklıkları açıklıkla ifade ettikleri yayınlardır. Dergileri holding, banka, sermaye grupları içine taşıyıp yüksek teliflerle metin yazdırmaya başladığınızda 1980 sonrası sol düşünce çevrelerinin maruz kaldığı fikrî sefaletle süratle yuvarlanırsınız. Müslüman çevreler de (belki de haklı olarak) bu tarihî dönüşümü muhafazakâr sermaye çevreleri dergilerinde yazarak yaşamaya başladılar. Ekonomik ve yayın dağıtım gücünü uhdelerinde bulunduran çevrelerin yayınlarında kurumun reklam ve okuyucu pastasını da paylaşan dergiler zaman içerisinde pervasızlaşarak ve muhtevada dejenerasyona uğrayarak varlıklarını sürdürürken; bağımsız dergiler sürekli kan kaybetmeye devam etmektedir. Kültür, sanat ve edebiyatı yaşatmak ve gelecekte o büyük sermaye çevrelerini besleyecek genç yazarları yetiştirmek üzere kamu adına festivalcilik oynayanlar biraz da dergilere destek vererek ve kargo/gönderme ücretlerini, gazete gönderme fiyatıyla eşitleyerek iyi bir iş yapabilirler.

Genel olarak ticari olmayan/olamayan dergiler yayımlandıkları dönemin sanat, düşünce, edebî, fikrî ve siyasî ortamına dair birçok bilgi ve veri barındırır. Dönemin sosyolojik ve toplumsal değişimleri üzerine daha çok dergicilerin düşündüğüne ve vardıkları sonuçları samimi olarak yazdıklarına tanıklık ederiz. Akli başında hiçbir dergi yazarı her konuda uzman televizyon konuşmacılığına yönelmez. Akademi çevrelerinde yapılan tez çalışmalarının ekserisi dönem ve dönem dergilerine dair çalışmalardır. Çünkü dergilerin ahlaki ve soylu bir direniş damarı vardır ve tüm imkânsızlıklara rağmen yaşamaya ve/veya bazı serdengeçtiler vasıtasıyla yaşatılmaya devam edilecektir.

**

Dil ve Edebiyat dergisinde de zaman zaman yazı ve şiir yayımlayan sevgili Hüseyin Baykuş'un dünya günlüğünü tamamladığı haberini İbrahim Halil Çelik ağabeyden aldım. Bir süre sessiz kaldık. Bir yazı yazmasını rica ettim. O da birkaç yazı ve bir şiirle buna karşılık verdi. Hüseyin Karakuş'a rahmet, aile efradına sabrı cemil diliyoruz.

**

Karabağ'ın Ermeni işgalinden tamamen temizlendiği Eylül 2023'te Ganire Paşayeva da son yolculuğuna çıktı. İlk kez derneğimizin Maraş şubesinin açılışında karşılaştığımız. Coşkulu ve güçlü bir kavrayışa sahipti. Derdi ve davası vardı. Her sözü dosdoğru ve apaçık söylerdi. Son olarak 2022 yılında Bakü Meclisi'nde bizi misafir etti. Yolu ve yolculuğu mübarek olsun. Allah rahmet etsin.

**

Düzeltilme ve Özür

Dil ve Edebiyat dergisinin 177. sayısında Doç. Dr. Tahmine Bedelova'nın "Nizamî Gencevî'nin Memduh-u Erzincan Hükümdarı Fahreddin İbn Davud Behram Şah" başlıklı yazısı, aynı sayıda başka bir metnin yazarı Salide Şerifova ismi ile yayımlanmıştır. Teknik sebeplerle oluşan bu hatadan dolayı metnin yazarı Tahmine Bedelova'dan özür dileriz.

Volkan Arslan

CV

Volkan Arslan

(1984 Doğmuşum büyüdüm okuma bilmezdim "oku" dedi anam!

Cibril kanatlı hayat sınırsız kavradı başladı maceram

Tez bitti sevinçli ilkokul günleri şen yuvam ve sonra

Omzumda çingene bohçamla sırtımda abam

Düştüm yollara bulmak için medinemi

O ân köyceğizim gözümde sanki mekkeydi

Bakıp ağladım, çöller aşmadımsa da dolaştım il il

Kısa çizgi'nin ne olduğunu iyi bilirdi Necatigil

Ortaokul; altı, yedi, sekiz...

tek kelime kaldı o yıllardan tek iz

hatıraların silikleştiği çocukluk ülkemde

dünyam güneş etrafındaki hareketinden habersiz

gündüzler uzun geceler daha uzun çile çile çile...

hayat hikâyemi anlatacak değilim size

zaman zaman özlediğim lise...

öğrenci evi, sigara dumanları, gazete kağıtları derken yitip gitti üniversite...

bozdurup peyderpey harcadım gençliğimi

saçtım savurdum on altı yılını kırpmadım gözlerimi

işte karşınızda hayatımın özeti olan cv

Volkan Arslan

-arslanmış!

arslanım kim takar Allah aşkına bu ismi

yok mu cv yalanlarından başka var olmanın biçimi-

Marmara Üniversitesi, Türkçe öğretmeni

-yo... yo... yetinmedim asla Türkçeyle!

açtım zihnimin hudutlarını İngiliz sömürmesine

dişimi tırnağımı söktü eğitim tacirleri ve ben ingilizceyi

bir de mastır patlattım sonradan iyi mi?-

....

biliyorum faydası yok anlatmanın bunları
insana! lazım olan bundan daha fazlası
mesela bir dayım olsaydı şöyle kerli ferli
şanı benden önce varsaydı gittiğim yere hani
alnım açık başım dik göğsümü gere gere
taşısaydım adını adımın önünde kutsal bir kelime gibi!

ne yapayım kader üstelik hayat kısa
kuşlar bile uçmuyor şehir binaların istilasında
uçun kuşlar uçun baş başa bırakın beni cv'mle
ah patronum cemal süreya olsaydı keşke
o zaman uzun boylu düşünmezdim bu kadar

adı: volkan
soyadı: arslan
ana adı: hava
baba adı: adem...

sevgili cemal beyciğim ne tuhaf değil mi şu âlem
görüyorsun ya bırakmadılar insanda heves
göğün benzi uçtu karalar bağladı herkes
a benim iki gözüm bu yarasalar kuruttu kanımızı
bakkalı çak(k)alı iskisi igdaşı... bastılar birden zammı
el ele verip düzenlediler bir yeni haçlı seferi
kör olası yokluk kılıçtan geçirdi fakiri
bir gün olsun gülmedi yüzü garibin
inan bana daha bedbahtını göremezsın
-Afrika dahil- dolaşsan bütün sömürgeleri...

ölümün hası kitaplarda ölmekti belki
el alıp Necâtîden içmeli... içmeli... içmeli
hayat abını serap eden kadehi... **20..)**

Zafer Acar

Aşkım ve Kitaplarım...

tapınmadım tapınmayacağım sana
ey dünya
senin olsun geçici bağların bahçelerin
bir gün yeniden
senin olacak zaten

şiiirime göz diktiğini biliyorum
kazanç sağlayamazsın yoklukla sınanmış harflerimden
istersen depremlerinle öfkelen
sel sularınla kudur ç a t l a
zarar veremezsin varlığıma
çünkü mülküm yok
kitaplarımdan başka

-II-

her insan gibi
değiştim
ben de
ama azıcık yabancılaştım diye kendime
tapınacak değilim

karakter sahibi alışkanlıklarım var
mesela
süt veriyorum kedime hâlâ
uzak dursun evimden barkımdan
fabrika işi mama

-III-

anla aşkım
şu yorgun göçebeliğim
senle hissetti yerliliği ilk defa
evim oldu Boğaz'a bakan kalbin
yalan yok ağır geliyordu kira

kedimi de sever misin
alır mısın eve
zavallı, kalmasın dışarıda
artık çok soğuk dünya

aşkım ve kitaplarım...

mülk zengini oldum diye kızma bana
Tanrım
yoksunluğumdur üç nokta

Zeynep Yıldırım

Dağıldım Sığınmak İçin

Sonsuz ayrılık var, esirgemeyelim birbirimizi
Gözlerin şövalede kalan son iki siyah
Tanımadığım insanlara anlatıyorum, metroda
Falcılardan yalanlar ısmarlamasını istiyorum
Haydi atın umudun kucağına ve inandırın beni

Çerçilerden kum saati
Sahafları gezip yorulmak
Beyoğlu'nda
Çatal yemek, Çukurcuma'ya yürümek
Pazar yerinde sergiler, varoş bir ruhu çağırmak

Bu kış yorgan diktim
Kahveyi yaktım dumanıyla bahçede arıları kovdum
Görmeden seni geçip gitti günler
Bu çöl kayıp
Koş, bir nefeste anlat hepsini demiştim kendime
Tanırsın heyecanımı, artık unuttum

İsteyince bir yalana koşmak
Bu sessiz kıyamet
Çok yangın, çok kül, çok köz,
Çok karbonmonoksit soludum
Her yer duman altı

Dağıldım, toparlanmak için
Hangi kapı?
Bu fırtına, bu sağanak, bu mağara
Hangi evin?
Dağıldım, sığınmak için

Nurettin Durman

Kalbine Şehrin

Şehrin hizasında duralım da bir bakış konduralım
Karşı yakadan havalanan Galata mı olsun diyelim
Doğancıları işmar edip kanat uçması ile
İki sahil arasından biraz rüzgâr alalım
İyi gelsin kalbimize sonra diyelim.

Öyle olsun ki deruni seslerin arasından çıkmış olan
Sevincimiz incinmesin yolumuz yorulmasın diyerek
Bu iradi akışkanlık ihtimal bir tarzı kadim olarak
Ayasofya'nın önünden haliyle
Kapalı çarşı diyelim.

Boğazdan yukarı bir mısra ile Hisarın oradan
Haliç mi diyelim bir gidiş meselesi tarihi kadim
Bunu böyle unutulmaz kılan yıldız işaret olarak
Akmıştır kalbine şehrin iyi ki diyelim.

İlhan Kurt

Benjamin - 5

Şimdi sen Benjamin
Çözölmüş bir sır hazzında dağınık
Büyük bozgunlardan felaha ermiş
Kopan bütün fırtınalardan alaborasız
Depremlerden yıkım görmeden
Çıkıp gelmişsin ya şimdi sen
Asıl şimdi sen şehirde gör yıkımları
Serin ıslıtısıyla kör edişini gözleri
Damağına yapışan ıslak ten tadını
Bir kevgir gibi kemiğini etinden ayıran kadını
Hilenin haritasında adamı
Asıl şimdi gör aldanmanın, aldatmanın
İnsandan ümidi kesmenin kezzap tadında acısını
Asıl şimdi gör
Yani şimdi sen Benjamin
Sen diyorum
Yani şimdi sen

Abdurrahman Adıyan

Su Fashdır

göğün atlasını tutuşturan kızıl ateş
maviden süzülen özgürlük düşleri
güz bûsesi değil
güneşin su fashdır

deniz türkü çağırır
terennümde dalgalar
parmak uçlarından başlar ilkin
bir kadın raksa
... /ötesi
ötesi sazlar bilesi

birazdan dokunacak turnalar tellere
semaha duracak yıldızlar
ay sema fitilini ateşleyince
gökyüzü çıldıracak
süreyya yıldızında aşkın düğünü

deniz şiir okur
imgesinde poyraz
gözleriyle başlar ilkin
bir kadın aşka
... /ötesi
ötesi sözler bilesi

göğün perdesi deniz
gök kadar derin
yıkık benlik duvarı
toz duman kör aklın sağır sultanı
mutluluğun beşiği aşkın cümle kapısı

deniz şarkı dağıtır
tınısında rüzgâr
güvenle başlar ilkin
bir kadın yâren o'ysa
... /ötesi
ötesi yârenler bileşi

göğün etek uçlarına tutunan aşk
kelimelerin sükût ülkesinden bihaber
imgesini yıkayadursun bengisuda şair
hurufatın ilki aşk, ayrılık sonrası

deniz ağıt yakar
peçesinde bulutlar
rahmetle başlar ilkin
ölüleri yadsımaya dostlar
... /ötesi
ötesi vefa/sızlar bileşi.

Hayrettin Taylan

Demek ki Geldin Eylül

aldım, eylülün çıktısını
e'kim dayanır bana
k'asım 'ım, hilalin, helalin, cemalin yeter bana
ara 'ılık bir kış gelmeden
o'cağımda kaynayan sevdalar var

şu'bat/ı olmazsa kışlarımda üşümez mazlumlara
n'insanda yeşerir bütün ilkler, bütün aşk çiçekleri, bütün fikri cümleler
m'ayısı yeni büyümüş yazlar, yazgılar var
haz'iran'sa gözlerine bakmak zina
tem' muzunu ye bunca manalar arasında

ağustos sen dur biraz, uzat sıcak sevdanın yazgı yazını
ey 'lül gelmesin daha filizimizin filmi bitmedi
daha sonlarımızın diriliş yaprakları sararmadı
daha bin yıllık medeniyet gülümüzün kokusu geçmedi
daha s'onsuzluğa hazır değilim
e 'kim dayanır o'ndan b/aşka
k'asımın nesliyiz, haluk'larla heba etmeyiz halkın çiçeklerini

mevsimler demek ki mutsuzum
demek ki sığmıyorum aylara, sistemin müfredatına
demek ki sevmişim, bülbülün gülü sevdiği gibi
demek ki suç mevsimlerde değil sevmekte ve susmakta
demek ki sistemin sülüklerine karşı diriliş bülbülü olmalıyız
demek ki her yâr bir yıla, bir yola, bir ömre sığmazmış
demek ki şu'bat/ı olmazsa kışlar da kuşlar da özgür olacak

demek ki geldin eylül, dilinde ünlemlerle
demek ki geldin eylül, gönlünde hazan türküleriyle
demek ki geldin;
içimdeki yeşil gözlü yaprakları dökmeye
içimde yavrulanmış sevgi sarmaşığını sarartmaya
aşka meyve veren bütün ağaçlarımı çıplak bırakmaya
hüznün postunu sermeye
telmihlerini sızdırmaya
ünlemlerle damlaları benzetmeye
dahası içimdeki devrik aşk devini canlandırmaya
demek ki yeniden onun gidişini hatırlatmaya
demek ki içimin sonbaharısın diye geldin, güldün eylül

gel eylül razıyım da
biz ihtilali de ayrılmayı leyla'yı da unutamadık
ayrılığı unutacak ay var mı ki eylül
e'kim dayanır o'ndan b'aşka
k'asım'ın nesliyim, dirilişin kökünde yeşeririm ben
ara'ılık mevsimler hoşgörümde kara bahtının kara kışına hazırlanırken
o'cağın adamıyım, benimle başlar ilkler, ilkeler, erdemler
n'insanda yeşerir bütün ilkler, bütün aşk çiçekleri, bütün fikri cümleler

Musa Yaşaroğlu

Biliyorsunuz Siz

Her an bir yerlere yetişmenin
Bir şeylere yetmenin
Çaresiz telaşıyla geçecek ömür
Biliyorsunuz
Siz
Bu yüzden
Gözlerinizde hep bulutlar taşıyorsunuz

Buz taneleri kadar soğuk
Kristal dünyalar gibi hassas
Vakitler taşıyorsunuz
Meşinden cüzdanlarınızda
Biliyorsunuz
Siz
Bu nedenle
Düşlerinizde korkudan kuleler dikiyorsunuz

Siz dünyanın külhanbeyleri
Gün dönecek
Mevsimler değişecek
Ve dağlar kâğıt olup dürülecek
Biliyorsunuz
Siz
Bundandır ki
"Hiç ölmeyecekler" listesini bekliyorsunuz

Ama
Olmayacak
Siz
Biliyorsunuz

Elif Sönmezişik Aydın

MEDYAMIZIN KELİME VARLIĞI

Medyanın başlangıcı gazetelerin ortaya çıkışına dayandırılıyor. Hâlbuki medyanın kelime anlamı ve bugünkü kapsamı, “gazete” dayanağını aşıyor. Sosyal medya ile bambaşka bir ivme kazanan medya ve “yeni medya” tanımlaması medyaya bakışımızı değiştirdi. Tekilden çoğula, bir merkezden bütün dünyaya ulaştıran her tür iletişim aracı ve haberleşme yöntemi artık medyanın kapsamında.

TDK Türkçe Sözlük’te medya, “iletişim ortamı” ve “iletişim araçları” olmak üzere ikili anlamla karşılanıyor;¹ bu da medyanın iletişime aracılık eden herhangi bir ortamla ve araçla var olabileceği fikrini pe-

¹ “Medya” Maddesi, TDK Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>

kişitiriyor. Çendlır (Chandler) ve Mandey'in (Munday) *Medya ve İletişim Sözlüğü*'nde, medyanın tanımı *kitle medyası* ve *mecra* kelimeleri üzerinden yapılıyor: "İletilerin ve kültürel formların (özellikle haberler, enformasyon, eğlence ve reklamcılık) üretimi ve geniş, oldukça dağınık ve heterojen izlerkitlelere dağıtımına yönelik çeşitli teknolojik araçlar. Günümüz dünyasında bu araçlar, televizyonu, radyoyu, gazete ve dergileri, çok satan kitapları, ses CD'lerini, DVD'leri ve interneti içerir. Kitle medyasının kökleri genellikle, 1450 civarında Gutenberg'in yazı baskısını ticari olarak kullanmaya başlamasına ve 17. yüzyıldaki ilk gazetelere dayandırılır." Aynı sözlükte ikinci tanım şöyledir: "Bu kanalları kullanan üretim ve dağıtım malzemeleri üzerine kurulu başlıca ekonomik, politik ve toplumsal kurumlar."² Mecra, "içinde iletişimin gerçekleştiği araç veya birim; genellikle kanal ile eşanlamlı" olarak tanımlanmıştır.³

Her ne kadar medya denilince günümüzde bile zihnimizde ilk olarak gazete, radyo, televizyon gibi geleneksel iletişim-haberleşme unsurları belirse de medya için yapılan kuramsal tanımlar, günümüz internet ortamının medya adına en ideal şartları ve ortamları sunduğunu, en iddialı medya aracı olduğunu ortaya koyuyor.

Medya, bulunduğu dönem ve teknolojik gelişmelerle yakından ilişkili ve şüphesiz teknolojiyle şekil alan bir sistem. Kurumsal medya tarihinin, teknik gelişmelerin ve haberleşmenin uluslararası nitelik kazandığı modern çağ (Yeniçağ, başlangıcı 15. yüzyıl) sonrasında başlaması da bunu gösteriyor. Aslında dünyanın gazeteyle tanıştığı tarih,

MÖ 1000 yılına dayandırılrsa da medyanın kurumsallaşma ve yaygınlaşma süreciyle yerini pekiştirdiği de bir gerçek.

Erik Meigret (Eric Maigret), medyanın gündelik hayatımızın bir parçası hâline geliş tarihini 19. yüzyıl olarak veriyor: "Medya 19. yüzyılın başından başlayarak bireylerin büyük çoğunluğunun günlük yaşamına gürültülü bir biçimde girdiğinden, bir yüzyıldan beri iletişime yöneltilen bakışta, vurgu açık bir yenilik etkisiyle kitle iletişiminin üzerindedir. Ancak bu başarının bir başka nedeni daha vardır: Kitle medyası, kendilerini artık çoğunlukla demokrasi olarak tanımlayan toplumlarda en özgün ve en belirleyici iletişim olgusunu oluşturur."⁴

Meigret'in açıklamasından anlaşılan şu ki medya kitle iletişimine verilen genel isim olarak karşımıza çıkıyor. Elbette iletişimin kitlelere iletilmesi ve bundan doğan alışverişin sağlanması teknolojinin devreye girmesiyle başlamış oluyor. Dolayısıyla medyanın kavramlaşması ve kelime varlığı da teknolojik gelişmelerle doğrudan ilişkili. Bunun en çarpıcı örneği kendi medya serüvenimizde mevcut. Nijat Özön'ün TDK tarafından 1963'te basılan *Sinema Terimleri Sözlüğü*⁵ ve televizyonun hayatımıza girmesiyle 18 yıl sonra güncellenerek 1981'de basılan *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*⁶ teknoloji ile medya terminolojisinin yakın ilişkisini ve güncellenme ihtiyacını ortaya koyuyor. Bu sözlüklerin güncellenmeyen yanı ise, dil devriminin maksadını ve muhtevasını savunan takdim yazısı. Yazıyı, 18 yıl sonra bir virgül dahi değiştirilmeksizin, yenilikle alakasını hissettirmeyen bir tavırla başköşeye oturmuş buluyoruz.

² Daniel Chandler -Rod Munday, *Medya ve İletişim Sözlüğü*, s. 242.

³ A.g.e., s. 271.

⁴ Éric Maigret, *Medya ve İletişim Sosyolojisi*, İletişim Yayınları, Çev: Halime Yücel, İstanbul 2014.

⁵ Nijat Özön, *Sinema Terimleri Sözlüğü*, TDK, Ankara 1963.

⁶ Nijat Özön, *Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü*, TDK, Ankara 1981.

Dil tavsiyesini zorunlu kılan, yüz-yıllardır kullandığımız kelimelerin çöpe atılmasına ve yerine toplumda tekâmül etme fırsatı bulamamış ve hiç bulamayacak uyduruk kelimelerin getirilmesine sebep olan dil devriminin, iletişimin sinema ve televizyon gibi teknolojik araçlarla sınındığı dönemde yabancı kelimelerin Türkçeleşmesi adına sebep gösterilmesi dikkat çekici. Sözlükteki terim arkeolojisi dönemin ihtiyacına göre yapılmış; teknoloji dalgasının ve medya araçlarının merkezi olan Batı kaynaklı kelimeler Türkçeleştirilmiş. Nijat Özön, yazdığı önsözde sözlüklerden muradın yabancı sinema ve televizyon terimlerini Türkçeleştirmek olduğunu ifade ediyor. Bugün de geçerliliği olan mühim beyanın bir kısmı şöyle:

“Sözlüğün (*Sinema Terimleri Sözlüğü*) yayımlanmasından birkaç yıl sonra

yurdumuzda ilk televizyon çalışmaları başlamıştı. Gerek bu çalışmaların yürütülmesi gerekse televizyoncu yetiştirilmesi ortak bir dilin, ortak terimlerin kullanılması zorunluluğunu ivedilikle gündeme getirmekteydi. (...) ...*Sinema Terimleri Sözlüğü ile Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü’nün temel görevi de, oturmuş, durulmuş sayılan batı dillerindeki bu sinema ve televizyon terimleri kargaşasının dilimizde de yinelenmesini elden geldiğince önlemektir.*”

Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü’nün çıkış tarihi olan 1981’de, devlet radyo ve televizyonuyla (TRT) sınırlı bir sürecin yaşandığı, gazete ve süreli yayınların çeşitlenmeye başladığı düşünülürse kendi hikâyemizde medya adına erken dönem sayılabilir. Daha dilimize medya kelimesi bile girmemiş. Nitekim Nijat Özön’ün sözlüğünde de *medya* kelimesine yer verilmemiş. Zira o dönemde, “sınırları ve kapsamı belli olmayan”⁷ medya kavramı yerine -belki de sınırları ve kapsamı belli olduğundan- basın-yayın kavramı mevcuttu. Bu durumda *medya* kelimesinin kamuoyunda zikredilir olması, ülkemiz adına devletten bağımsız yayıncılığın ve internetin yaygınlaşmasıyla başlamıştır.

Bütün bu serencamdan da anlaşıyor ki bir iletişim ortamı ve aracı olan medyayı görünür kılan temel unsur -ister görüntülü, ister yazılı olsun- dil’dir. Medya ve dil kelimeleri yan yana geldiğinde birçok mânâyı çağırıştırıyor.

Dilin de medyanın da ideolojiyle şekil aldığı Türkiye sınırlarında, birçoğumuzun aklına ilk gelebilecek kavramlardan biri *sansür*. Sansürü yalnızca toplumun geneli için olumsuz örnek oluşturabilecek

7 Dr. Bekir Kocadağ, “Kültür ve Medya”, s.5.

metin veya görsel olarak sınırlandıramayız. Cumhuriyet sonrasında dil devrimi ve “Öz Türkçecilik” akımının başlamasıyla basın-yayın organları ve yazarlar, devlet otoritesinin belirlediği çerçeve, kaide ve “cep kılavuzlarıyla” yönlendirilerek “uyduruk” kelimeleri kullanmaya zorlanmışlar. Bu da ardımızda bıraktığımız Osmanlı’nın kelimelerine sansür uygulanması anlamına geliyor. Yine de karşı çizgide duran edebiyatçılar, bu tasfiyenin dışında kalmaya var gücüyle çabalamış.⁸

Medya ve dil işbirliğinin çağrıştırdığı bir diğer kavram ise *denetim* -ki TRT’nin hâkim medya olduğu dönemde *denetim* kelimesi, yasaklı şarkıcılar, müzisyenler, siyasetçiler ve toplum önderlerinin küme dışı tutulması sebebiyle kamuoyunun da dilindeydi. Denetim sansürlük verilerin

tespiti demekti. Ağır denetim yüzünden birçok meşhurun toplumdan esirgendiği konuşulurken bu sayede dildeki yozlaşmanın da önüne geçildiği o dönemde tam anlaşılmıyordu. Ne zamanki özel radyo ve televizyonlar yayına başladı ve kötü-cül sokak dilinin zorla meşrulaştırıldığı sert bir geçiş yaşadık, o zaman medyadaki geçmiş dönem iletişim kalitesinin de farkına vardık. Elbette TRT’nin 2000’lere kadar resmî ideolojinin dil kimliğini düstur edindiği unutulmamalı. Medya özgürlüğünün hayat kurtardığı bir devrede olsak da medya dilinin denetlenmesi hususu önemini koruyor. Dilin medyada yozlaştırılması, bu özgürlüğün bir parçası sayılmamalı.

Özel medya kuruluşlarının hayatımıza girdiği ilk dönemde, denetim de devreden çıkarılmış oldu. Bu da iki tehli-

⁸ D. Mehmet Doğan, *Türkçenin Cenaze Töreni: 1. Türk Dil Kurultayı*, s.8.

keyi beraberinde getirdi: Biri imla ile ilgili ayyuka çıkan sorunlar; diğeri ise sosyal medyayla daha da artan yabancı kelime kullanma alışkanlığı... Yayınlardaki imla yanlışlarının artışı, hatta bu yanlışların normalleşmesi; imlanın kısaltma, kötü telaffuz vb. sebeple bozulması; her kısım ve kesimin kendine özel imla kuralları tahsis etmesi gibi sorunlar gün yüzüne çıktı. 1 Ağustos 1959 tarihli ve 4/11955 sayılı yeni bir kararname ile şart koşulan gazete kadrolarında musahhih bulundurma zorunluluğu,⁹ editörlük kurumsallaşınca kalkmış oldu. Düzelti de editöre bırakıldı. Ancak musahhihin dikkatinin ve rikkatinin editörlerin karmaşık görev tanımıyla sağlanamadığıyla her gün yüzleşiyoruz.

Elbette medya dilini yalnızca somut kelime varlığı ve bu kelimelerin kurallı dizimi olarak düşünemeyiz. Somut mânâ-

da medyada kullanılan dil kalıpları, basılı medyadaki imla, tashih-müsahhih, düzelti, redaksiyon ve editör denetimine olduğu kadar; medyanın kitleleri yakalayan dili, görsel medyada renklerin ve şekillerin dili, habere veya metne iliştilen fotoğrafın dili gibi soyut meselelere de tekabül ediyor.

Medyadaki somut veya soyut dil, kültürel iletişimi yansıtır. *“İletişim medyasını toplumların yükselişinin asli bir parçası”* olarak gören Con B. Tampsın (John B. Thompson), medya gelişiminin modernite ile dolaylı da olsa bir etkileşim içinde olduğunu savunmuş. *“İletişim medyasının kullanımının, toplumsal alanda yeni eylem ve etkileşim biçimlerinin kurulmasını, yeni toplumsal ilişki biçimlerini ve başkaları ve kendiyle yeni ilişki kurma şekillerini içerdiğini anlamamız gerek”* diyen Tampsın, modernitenin doğasını anlamayı, iletişim medyasının anlaşılmasına bağlamış ve modern toplumlarla ilgili araştırmalarda bu alanın yeterince incelenmediğinden dem vurmuş.¹⁰ Bu da bizi medyanın kültürel dönüşümlerle doğrudan etkileştiği, medyadaki somut kelime varlığının ve dil kalıplarının da topluma âdeta zerk edildiği gerçeğine götürüyor.

Bilgisayarın icadı 1970’te tamamlandı, küresel çapta yaygınlaşması 1990’larda işyerlerinde, 2000’lerde kişisel cihazlarla gerçekleşti. İnternet ise 1989’da icat edildi, 90’larda kablolu olarak kullanıma sunuldu, 2000’lerde herkesçe ulaşılabilir hâle geldi. Dolayısıyla sözü edilebilir ve küresel çapta dijitalleşme 2000’lerin ilk yarısında başladı. 2010’dan sonra cihazlar küçüldü, hafifledi, hızlandı,

9 Hasan Üstün, “Türkiye’de Devletin Yazılı Basına İlan ve Reklam Dağıtım Politikaları ve Basın İlan Kurumu Örneği”, s.54.

10 John B. Thompson, *Medya ve Modernite*, s.14,16.

hafızası genişledi ve en önemlisi kablo-suz dijitalleşme yaşandı. Bu kronoloji şu bakımdan önemli: Kaynak teşkil eden bilimsel ve teknik içerikli metinlerin muhtevaları, 2000 sonrasında dijitalleşmeye uyaklı olarak dönüşmeye başladı. Elbette dijital âlem dilin dinamiklerini etkilemeye, gündelik dil üzerinde hâkimiyet kurmaya başladıkça dil ve kelime varlığı özelinde yeni çalışmalara ve kaynaklara ihtiyaç duyulmaya başladı. Kısacası denetimsiz ve başıboş internet dünyasına ayar verecek başvuru kaynakları önem kazandı.

Bir bakıma dilin de medyaya benzer bir süreci yaşadığına şahit olduğumuz, bütün dünya dillerini dönüştüren bir teknoloji çağını soluyoruz. Medyanın teknolojiyle çetrefilli ilişkisi ve imtihanlarıyla dilin teknolojiyle olan çetrefilli ilişkisi ve imtihanları, iç içe geçmiş ve okuması kolay

olmayan bir sarmala dönüşmüş durumda. Çünkü internet, sürekli iletişim insan kaynağıyla dili de medyayı da devamlı dönüştüren, sonsuz imkân ve ihtimaller silsilesi içinde yeniden ve yeniden güncelleyen bir sistem olarak; bütün dünya dillerini giderek tek bir dile indirgemeye devam ediyor. Medyayı da merkezî haber alma sisteminin çıkarıp edilgenlikten etken rolüne geçen fertler eliyle alışverişi hiç kesilmeyen, inşa unsurlarının doğruluğu ve yanlışlığı son derece tartışılır bir âlem inşa ediyor.

Dijitalleşme çılgınlığı ve hızla artarak çeşitlenen iletişim araçlarıyla dopdolu günlere varana dek “medya sözlüğü” bağlamında neler oldu dersiniz? Kendi başına bir organizmayı andıran ve kültürel iletişim sahası olan medyanın kavram ve terim inşası da şüphesiz medya serencamımız gibi “hasbelkader” ilerledi.

Öncelikle TDK, Nijat Özön'ün ardından "iletişim" başlığı altında dahi olsa herhangi bir kelime birikimi ortaya koymadı. Medya kavram ve terimlerini TDK *Türkçe Sözlük* hafızası içinde hem basılı hem de dijital ortamda okura sundu. Ancak medyanın çepeçevre kuşattığı, yedi-den yetmişe sosyal medyayla hemhâl nesillere hitap edecek müstakil bir medya/iletişim sözlüğü derlemedi. Bilişim Terimleri Sözlüğü-1981, Bilgisayar Terimleri Karşılıklar Kılavuzu-2007, Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu gibi derlemeler yardımcı kaynak sayılabilir elbette.

TRT'nin dili muhafaza ve denetim misyonunu basılı kaynakta sürdürmeye karar vermesi 2015'te gerçekleşti. TRT Eğitim Daire Başkanlığı tarafından Prof. Dr. Şükrü Hâluk Akalın başkanlığında hazırlanan *Yayıncılık ve Medya Sözlüğü*, imdadımıza yetişti ve güncellenerek basımı yapıldığı gibi dijital ortamda halka açıldı.¹¹ Kamu yayını bağlamında ülkemizde

yayımlanmış tek medya sözlüğü olarak yerini koruyor.

Radyo ve televizyon faaliyetlerini düzenlemek ve denetlemek amacıyla 1994'te kurulan Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK), medyadaki dil konusunda TDK ortaklığında çalışmalar yürüttü. Resmî sitesinde "Medya Terminolojisi El Sözlüğü" başlığıyla ekzel (Excel) ortamında paylaşılmış çalışma bir çeviri sözlük niteliğinde. Yüzlerce yabancı medya kelimesinin Türkçe karşılıkları ve anlamları yer alıyor.¹²

Kamu yayıncılığının sayılı çalışmaları dışında Doç.Dr. Sefer Darıcı'nın *Medya Terimleri Sözlüğü*¹³ ferdî bir çalışma olarak karşımıza çıkarken, Nişantaşı Üniversitesi'nin dijital ortamda *Yeni Medya Terminolojisi Sözlüğü* mevcut. Kısıtlı olsa da "yeni medya" üzerine yerli tek çalışma olarak karşımıza çıkıyor.¹⁴ Bunun dışındaki medya ve iletişim sözlükleri çeviri eser olarak literatürümüze kazandırılmış.

Medya üzerine sözlük çalışmalarıyla dünyada öne çıkan kuruluş Oxford Üniversitesi. Medya ve İletişim Sözlüğü dilimize çevrildiyse de Sosyal Medya Sözlüğü henüz çevrilmiş değil. Belki de yoldadır. Ancak bu sözlüğe ihtiyaç duyduğumuz ortada. Dileriz ki TDK tematik sözlük tecrübesini medya, yeni medya ve sosyal medya alanlarına da aktararak kelime varlığımızı tek bir noktada birleştirebilsin. Doğruyu görmek ve göstermek için mihenge ihtiyacımız olduğu unutulmasın.

11 Yayıncılık ve Medya Sözlüğü, Redaksiyon Kurulu Başkanı: Prof. Dr. Şükrü Hâluk Akalın, Türkiye Radyo Televizyon Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara 2015 (<https://trtakademi.net/wp-content/uploads/2021/09/Yayincilik-ve-Medya-Sozlugu-SON.pdf>) (Son erişim tarihi: 1 Eylül 2023)

12 RTÜK, Medya Terminolojisi El Sözlüğü: <https://www.rtuk.gov.tr/medya-terminolojisi-el-sozlugu/4128> (Son erişim tarihi: 1 Eylül 2023)

13 Doç.Dr. Sefer Darıcı, *Medya Terimleri Sözlüğü*, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul 2014.

14 Yeni Medya Terminolojisi Sözlüğü, https://www.nisantasi.edu.tr/dosyalar/iisbf/words_manual_-_yeni_medya.pdf (Son erişim tarihi: 1 Eylül 2023)

Musahhihliği bir meslek olarak icra eden Ziya Osman Saba, medyadaki “düzeltme” mesuliyetinin önemini ve bu ağır yükü anlattığı “Okumak” hikâyesinden bir pasajla bitirelim:

“Ben müellifin, o dalgın olmaya her zaman hakkı olan adamın yapabileceği ve benim, hiçbir zaman dalgın olmaya hakkı olmayan kişi sıfatıyla bulmam gereken yanlış için dikkat kesilmiş, fizik kitaplarını, tarih kitaplarını –o vakaların bir zamanlar bana da öğretildiğini hatırlayarak– derken bir romanı, arkasından bir coğrafyayı okuyorum. ‘Musahhih de mi görmemiş!’ dedirtmemek için, yanlış kalmasın diye okuyorum. Tashihini yaptığım coğrafya kitabında bazen bir cümle, ‘kıtadan esen rüzgârlar’ diye bir cümle, Haşim’in “Denizlerden esen o ince rüzgâr” mısrasını aklıma getiriveriyor; o zaman, bulunduğumuz mevsimin yaz olduğunu, denizlerden esen rüzgârlar da olduğunu önümdeki satırları bırakıp düşünüyorum. Fakat o anda birden hatırlıyorum ki, benim kafamın böyle tedailer yapmaya hakkı yok, kafamın bu dalgınlığı sırasında, önümdeki satırda bir yanlış, sonra makinelerin binlerce teksir edeceği bir yanlış gözümden kaçabilir. Evet, “kıtadan esen rüzgârların” iklim üzerinde, İmla Kılavuzu’na göre “ı” ile yazılması gereken iklim üzerindeki etkileri nedir? Bazen masa üzerine eğilmekten yorulmuş sırtımı doğrultmak, şöyle bir nefes almak için kalkıp pencerenin önüne gittiğim, orada karşığı duvarı boydan boya kaplamış sarmaşıklara, yüksek duvarı da aşmış kavaklara baktığım, sarmaşıklara gelen arıları dinlediğim oluyor. Fakat arı uğultusuna birden aşağıki makinelerin homurtusu karışıyor. Hava

güzel diye makineler nasıl durmuyorsa insanların da durmaması gerektiğini hatırlıyorum.”¹⁵

KAYNAKLAR

1. Bekir Kocadaş (Dr.), “Kültür ve Medya”, Bilig, Yaz/2005, sayı: 34.
2. D. Mehmet Doğan, Türkçenin Cenaze Töreni: 1. Türk Dil Kurultayı, Yazar Yayınları, Ankara 2020.
3. Daniel Chandler -Rod Munday, Medya ve İletişim Sözlüğü, İletişim Yayınları, İstanbul 2018.
4. Éric Maigret, Medya ve İletişim Sosyolojisi, İletişim Yayınları, Çev: Halime Yücel, İstanbul 2014.
5. Hasan Üstün, “Türkiye’de Devletin Yazılı Basına İlan ve Reklâm Dağıtım Politikaları ve Basın İlan Kurumu Örneği”, basılmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, 2010.
6. John B. Thompson, Medya ve Modernite (Çev: Serdar Öztürk), Kırmızı Yayınları, İstanbul 2008.
7. Nijat Özön, Sinema ve Televizyon Terimleri Sözlüğü, TDK, Ankara 1981.
8. Nijat Özön, Sinema Terimleri Sözlüğü, TDK, Ankara 1963.
9. RTÜK, Medya Terminolojisi El Sözlüğü: <https://www.rtuk.gov.tr/medya-terminolojisi-el-sozlugu/4128> (Son erişim tarihi: 1 Eylül 2023)
10. Sefer Darıcı (Doç.Dr.), Medya Terimleri Sözlüğü, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul 2014.
11. TDK Türkçe Sözlük, “Medya” Maddesi, <https://sozluk.gov.tr/>
12. Yayıncılık ve Medya Sözlüğü, Redaksiyon Kurulu Başkanı: Prof. Dr. Şükrü Hâluk Akalın, Türkiye Radyo Televizyon Eğitim Dairesi Başkanlığı, Ankara 2015 (<https://trtakademi.net/wp-content/uploads/2021/09/Yayincilik-ve-Medya-Sozlu-gu-SON.pdf>)
13. Yeni Medya Terminolojisi Sözlüğü, https://www.nisantasi.edu.tr/dosyalar/iisbf/words_manual_-_yeni_medya.pdf (Son erişim tarihi: 1 Eylül 2023)
14. Ziya Osman Saba, Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi, Can Yayınları, İstanbul 2014.

15 Ziya Osman Saba, “Okumak”, Mesut İnsanlar Fotoğrafhanesi.

YADIRGAMAK, YARGILAMAK VE YARLIGAMAK: ABDÜLBAKİ GÖLPINARLI VE DİVAN EDEBİYATI

A ydınlanmacı ve ilerlemeci politikaların yoğun olduğu, idealist ve milliyetçi olmanın şart koşulduğu memleketimizde kırklı yılların tam ortasına gelindiğinde bir kitap neşredilir: *Divan Edebiyatı Beyanındadır*. İçinde divan edebiyatı geleneğine dair zehir zemberek sözler. Şüphesiz bunların hiçbiri ilk kez dile getirilen şeyler değil. Ne ki sopayı tutup vuran en umulmadık el. Divan edebiyatını en iyi bilen isimlerden, eski Türk edebiyatı doçenti Abdülbaki Gölpınarlı. Divan edebiyatı öğretiminin gerekliliğini savunan kişi, şimdi tutup, lüzumsuzluğundan dem vuruyor. Ne oldu da böyle yaptı bu adam? Özellikle istihfaf ve istihkar dolu ifadeleri yenilir yutulur cinsten değil. Akabinde reddiyeler gecikmez. Orhan Şaik Gökyay “Bu da divan edebiyatı beyanındadır.” başlıklı yazısında divan edebiyatına yönelttiği suçlamaların bazılarını ele alarak geleneksel edebiyatı savunma pozisyonu alır. Gölpınarlı’nın bu saldırgan tutumunun altında birilerine “yaranma” olduğunu söyler. Vakıa Gölpınarlı’nın rejimin hoşuna gidecek neşriyat yaptığı ortadadır. Nitekim ondan önce, ilkokul öğrencileri için yazdığı *Cumhuriyet Çocuğunun Din Dersleri’nde İslam’ı*, *Cumhuriyet Türkiye’si’yle yüzde yüz uyumlu ve inkılapları destekleyen bir din olarak algıladığı ve anlattığı* vakidir. Ancak bir yalakalık ve yalancılık söz konusuysa, Gölpınarlı’nın yazdıklarında samimi olmaması iktiza eder. Ataç ise Gölpınarlı’nın, seçtiği kötü örnekler üzerinden divan edebiyatını kötülemesini, bu edebiyatı bilmesine ama sevmemesine bağlar. Arapça ve Farsça kelimelere savaş açan, okullarda Yunanca ve Latince okutulmasını talep eden Nurullah Ataç bile, “Ayıp derler senin bu ettiğine, Abdülbaki” der.

Gökyay gibi fevrî değil, sitemkâr bir üslupla karşılar mezkûr kitabı. Kitabın yankısının unutulduğu, takriben yirmi yıl geçtikten sonra ise bu söyledikleri yüzünden pişmanlığını dile getirir Gölpinarlı. “İtiraf edeyim, gerçekten ayıptı”, “Yerilirdi ama öyle yerilmezdi”, “O benim dünümdü” der.

Dilimize Süleyman Demirel tarafından kazandırılan “Efendim dün dündür, bugün bugündür.” fehvasınca pişmanlıklarını itiraf eden insanların geçmişlerinde yaptıklarını tekrar tekrar gündeme taşımak, yapılan işi vakanüvislikten çıkarıp dedikoduya doğru sürükler. Binaenaleyh kamuoyu/entelijansiya ile Gölpinarlı’nın kitabı arasında yaşananları ele almamız, yazıya giriş ve mevzuu izah içindi. Bizim için önemli olan, Gölpinarlı’nın kitabı ile divan edebiyatı arasındaki ilişkidir. Zira ülkemizde çoğu meselede olduğu gibi divan edebiyatı hakkında ortaya atılan görüşlerde de ifrat ve tefrit arasında kalındığı gözlemlenebilir. Bir yanda, sadece saray için yazılmış, topluma yabancılaşmış ve halkın yaşantısından hiçbir iz taşımayan, içinde Türkçe sözcük geçemeyen, taklitten ibaret bir edebiyat olarak algılayanlar; diğer yanda, alelade fikirler ve hayaller dahi Farsça terkipler eşliğinde aruz veznine girince gözleri kamaşanlar. Son yirmi yılın Türkiye’inde bu ikinci grubun sesi daha gür çıkıyor. “Divan şiirini sevdiren adamlar” pek çok medya organına konuk ediliyorlar. Divan edebiyatının hikmet ve sevgi dolu, divan şairlerini de pirüpak reklam etmek suretiyle Osmanlı romantizminin edebiyat ayağında hizmet görüyorlar.

Düşünüp taşınmadan yapılan yerinin nedeni: Bilgisizlik. Kötüleyenlerin kısm-ı küllisi bu edebiyatın dünyasına adım

atmamış kimseler. Arapça ve Farsça kelimeleri görünce uyanan tiksinti de tuz biber oluyor. Körü körüne yapılan övgünün nedeni: Hayranlık. Âşık, maşukunda kusur görür mü hiç? İşin içinde bu edebiyattan nemalanmak, yani menfaatperestlik de var elbette. Abdülbaki Gölpinarlı’nın sözü geçen kitabı ve aksi istikamette yazdıkları işte bu yüzden bizim için ehemmiyet arz ediyor. Bir divan edebiyatı uzmanının bu edebiyatı neden yadırgadığı, nasıl yargıladığı ve ne yönden yarılgadığı üzerine fikir yürüteceğiz.

Yadırgamak

Fuad Köprülü’nün yanında yetişmiş, doktora yapmış, dönemin en büyük edebiyat kurumları olan Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi ve İstanbul Edebiyat Fakültesi’nde hocalık yapmış Gölpinarlı, hiç kuşkusuz divan edebiyatını sevmişti. Devrin ilim adamlarının kalitesi ve akademik kriterleri göz önünde bulundurulduğu takdirde, herhangi bir uzmanlık alanını sevmeyen birinin bu denli çaba gösterme ve adını duyurma ihtimali çok düşüktür. Buna karşın, gel zaman git zaman, derslerinde şiirleri şerh eden Gölpinarlı bir hayli şeyi yanlış ve eksik bulmaya başlar. Bugünün (o günün) insanına ne verebiliyor bu edebiyat? Devlet büyüklerine yaranmak için düşünülen tarihleri, yapmacık sevgili tasvirlerini, birbirini taklit eden doğa betimlemelerini, koca koca adamların güzellik unsuru olarak genç erkek bedenlerini tarif etmelerini, şairlerin toplumun sorunlarına sırtını dönüp sadece kendi kuyruk acıları olduğunda şikayet etmelerini, vezin ve kafiye uyması için alakasız kelimelerin bir araya getirilmesini, şehrin güzelliklerinin es geçilmesini, köylünün hor görülmesini, aynı şeylerin tekrarla-

nıp durulmasını, Arapça ve Farsça kelimelerin şiire boca edilmesini yadırgıyor. Bu, utanılacak ve unutulacak bir edebiyat olsa gerek. Neden? Çünkü (o) zamanın edebiyat anlayışıyla uyuşmuyor.

Bittabi Gölpinarlı'nın derdi divan edebiyatını yok etmek değil. Çocuklar ve gençler için gereksiz, o kadar. Sadece bir ihtisas çerçevesinde araştırılabilir bir değer biçiyor ona. İyi numuneleri olsa bile onların da modası geçmiş. Bunları öğrenmenin kime, ne faydası var? Bununla birlikte yargılamak, yadırgamak kadar kolay değil. Zira bizzat kendisi divan edebiyatından ekmek yiyen bir akademisyen. Hakikaten, insanın yıllarını verdiği ve maişetini temin ettiği şeyi lüzumsuz addetmesi büyük cesaret ister.

Bu edebiyatı yargılamak kendi bacağına sıkmak gibi bir şey olur onun için. Fakat ona göre bu bacak kangrenli. İnandırmış kendisini öyle olduğuna. Topal kalacak dahi olsa, hasta bacağından kurtulmuş olur. Üstelik otorite, bu fiilini takdire şayan bulmakla kalmayıp ödüllendirebilir. Hasılıkelam yargılamasını müstakil bir kitapla yapmayı tercih ediyor: *Divan Edebiyatı Beyanındadır*.

Yargılamak

Kitap divan şiirinden güzel örneklerle başlıyor. Bunlar- anlayanlara- her ne kadar güzel gelse de anlatılan şeyler bize, bugünün toplumuna hitap etmiyor, geç

bunları diyor yazar. Ona göre hâlâ bu dili ve hayal dünyasını kullananlar kendileri söyleyip kendileri dinleyecekler ve nihayetinde unutulacaklar. Ardından, edebiyattan bağımsız, Osmanlı'daki tefessühü ve şairlerin şiir yazarak menfaatlerini kollamasını tahkiye ediyor. Onları bilhassa caize temini için şiir kaleme almaları hasebiyle yeriyor. Belli ki para veya makam için edebiyat üretmenin ahlakî olmadığını vurguluyor.¹

Divan edebiyatını muhtelif yönlerden ele alarak yargılıyor Gölpinarlı. İlk olarak tabiata değiniyor. Tasvirlerin romantikliği bayıyor ve hepsi de gerçek tabiatı yansıtmadığı için sunî. İkinci sırada «aşk» geliyor. Aşk da tabiat betimlemeleri gibi yapmacık. Kadınlardan bahsetmek ayıp olduğu için toy erkekler sahneye çıkmış. Sevgili gerçek değil, hayalî. Maşuku tarif ve taltif eden mazmunlar hep aynı. Yeknesaklık almış başını gitmiş. Üçüncü bölüm, hayat bağlılığı adını taşıyor. Sosyal hayat-taki sıkıntılara gözünü kapamış, mistik havanın hâkim olduğu, şarap kokulu bir şiir bu. Şairler gününü gün etmenin peşinde. Dördüncü bölümde mecazlar giriyor devreye. Şiirde olması gereken şey: Fikirlerin kelimelerle ifade edilmesi; divan edebiyatında olan: Kelimelerin fikirle ifade edilmesi. Vezni ve kafiyeyle sağlamak için ilgisiz sözcükler yan yana yığılmış, garip bir şiir ortaya çıkmış. Beşinci bölümde İstanbul var. Şehrin mimarisi, doğası ve halkı edebiyatta yer bulmamış. Altıncı bölümde köy

1 Sanki bugün yazarlar ve şairler kitaplarını ücret mukabilinde satmıyormuş gibi, divan şairlerin para veya mevki elde etmek adına şiir yazmalarının kınanması gerçekten tuhaftır. Bu minvalde Halil İnalıcık'ın caize karşılığı şiir yazarların ele aldığı Şair ve Patron adlı kitabına alanın otorite isimleri İskender Pala, M. Nur Doğan ve Atilla Şentürk tarafından yapılan eleştiriler dikkat çekicidir. Çalışmada yer alan, belli bir geliri olmayan şairlerin şiirlerini makam ya da maaş için kullanması tespitine karşı "genelleme yapmayalım", "bütün şairler böyle değildir" nev'inden tenkitlerde bulunmuşlardır. Hatta Orhan Bilgin bir adım daha öteye gidip "şairlerin para karşılığı şiir yazmadıklarını ama karşılığında alınan parayı da geri çevirmediklerini" iddia etmiştir. Halbuki İnalıcık mezkûr kitabında genelleme yapmamış, yalnızca bir olgudan söz etmiş, bunu da olumsuz bir davranış olarak nitelememiştir. Çalışmasına yöneltile reddiyeleri "Söylediğimi başka şekle sokup sonra onu eleştirmek talihsizliği" olarak yorumlayan İnalıcık'ın verdiği nazik yanıt için bk. Halil İnalıcık, "Şair ve Patron Hakkında", Zaman Kültür & Sanat, 12 Haziran 2003, s. 16.

ve köylüden söz ediliyor. Köylü Türk hakir görül-müş. Yedinci bölümde medih/övgü bahsi. Herkes klişe ifadelerle övülmüş. Sekizinci bölümde tenkit mevzuu. Rezilce bir eleştiri var divan edebiyatında; üstelik tümünün nedeni şahsî meseleler.

Dokuz: Hikâyeler. Mesnevîlerde hep aynı hikâyeler değiştirilerek anlatılmış. Sadece Neyzen Tevfik'i ve Ferid Kam'ı beğeniyor Gölpınarlı. On: Divan şiirinde hususiyet. Hepsı birbirini taklit etmiş. Nazire geleneği, taklit etmeyi bir marifetmiş gibi gösteriyor. Fikir, görüş ve anlayışta hepsi bir; orijinallik sıfır. On bir: İsyan. Bu bölüm tabiri caizse ortaya karışık. Önce İran taklidi edebiyat bu diyor. Sonra Yunus Emre'nin şiirlerinden bahsediyor. Ondan sonra da dilin ağdalı oluşundan, şatafata düşkünlükten, bozuk düzeni eleştiren olmamasından sitem ediyor. On iki: Nesir. Düzyazının terkip yüklü olması ve konuşma diliyle alakası olmamasından yakınıyor. Örnek parçaların dili pek bir ağır. On üç: Türkçe. Türkçe kelime kullanmaktan kaçınılınca Arapça ve Farsça kelimeler edebiyatı işgal etmiş. Bugün de divan edebiyatıyla ilgili en sık dile getirilen eleştirilerden biri bu. On dört: Ölü bilgiler. Bilimsel gelişmelere kulak tıkayan divan edebiyatı, asırlar boyunca mukaddes sayılan kıssalardan ve mitolojik klişelerden beslenmiş.

On beş: Tanzimat. Divan edebiyatından uzaklaşmaya başlıyoruz. Tanzimat dönemi edebiyatçıları her ne kadar yenilik getirmeye çalışsalar da maziye bağlı ve hayran kalmışlar. Eski edebiyattan, bahuşusun onun dilinden kopamamışlar. On altı: Tanzimat sonrası. Asıl yeniliği yapan, ha-

yatı şiire sokan Tevfik Fikret'miş. Neyzen Tevfik ve Ferid Kam'ın yanına onu da ekliyoruz. On yedi: Ne yapalım? Görüşlerini özetliyor müellif. Teklifi şu: Seçme şiirler alınsın ve devir ana hatlarıyla tanıtılsın, yeterli. Daha ötesi çocuklara ve gençlere değil, ihtisas sahiplerine hitap ediyor. On sekiz: Halk edebiyatı. Divan şiirinin kısa tarihçesi yeniden karşımızda. Halk şiiri hayattan kopuk değil, daha realist. Ne yazık ki dedelerimizin duygularından ve düşüncelerinden ibaret. Artık eski kaçıyor. On dokuz: Vezin ve kafiye. Bu iki inzibat, şiiri sınırlandırıp tekdüzelik getirmiş. Hece veznini iyi kullanan Rıza Tevfik varmış, onu da ekledik listeye. Yirmi: Bugün. Gerçek hayatta vezne ve kafiyeyle bağlı kalmadan yazanların anlatıldığı bir paragraf. Yirmi bir: Musiki de eskimiş.

Yarlıgamak

Gölpınarlı'nın bu kitabından bahsedenler "Gölpınarlı pişman oldu" ve "görüşlerinden döndü" gibi ifadeler kullanıyorlar; lakin aslında divan edebiyatını yarlıgıyor, yani bağışlıyor. Yarlıgadığını açık ve seçik olarak ifade ettiği yer, *Milliyet Sanat*'a yazdığı bir yazı.² Konu, divan edebiyatı müzesi. Yeri gelmişken, vakti zamanında yazdığı, *Divan Edebiyatı Beyanındadır*'dan laf açıyor. Tam olarak ne demiş, önce bir ona bakalım (*Altı çizili kısımlar bize ait*):

"(...) Vaktiyle ben, 'Dîvan Edebiyatı beyanındadır' yazmıştım; bu eser, epeyce de gürültüler koparmıştı; hattâ rahmetli Ataç bile 'Ayıp derler senin bu yaptığına Abdülbâki, Neşât'ı'yi biz senden öğren-medik mi' gibi serzenişlerde bulunmuştu. İtirâf edeyim; gerçekten de ayıptı; yerilir-

2 Abdülbaki Gölpınarlı, "Divan Edebiyatı Müzesi'nin tarihçesi ve Divan şiirinden günümüze kalanlar", *Milliyet Sanat*, sy. 165, s. 12-15.

di; yergilerimin çoğu hâlâ doğru; ama öyle yerilmezdi; övülecek yanı hiç mi yoktu? O benim dünümdü; yazılarımda derim ya; dününü bilmeyen, bugününü bilemez, yarınını düşünemez. Evet, Dîvan şairlerinin çoğu saray çevresinde toplanmış, medhiyeler düzmüş; ama onlarda benim târihim var, dünüm var; insânî görüşüm, yurt sevgim de var. Sırası gelince (...)."

Divan şiirinden müspet bulduğu örnekler sunduktan sonra konuyu şöyle bitirir:

"Bu sözleri bir itirâf-ı zünûb olarak söyleyip şimdi hiç de o fikirde olmadığımı, hattâ o zaman bile olmadığımı, onun, bir tehevür sayhasından ibâret bulunduğunu belirttiikten sonra (...)."

Altını çizdiğimiz ilk kısma dikkat buyrulursa, Gölpınarlı tahkir ve tahfif edici bir üslup kullanmasının ayıp olduğundan hemfikir. Kiminle? Ona reddiye yazanlarla. Ne var ki "yergilerimin çoğu hâlâ doğru" demeyi ihmal etmemiş. Bu ne anlama geliyor? Yukarıda özetlediğimiz yargılarının tamamına yakınının hâlâ arkasında olduğu. Sadece "daha yumuşak ve usturuplu bir dille yapsaydım daha iyi olurdu" demek istiyor. İkinci altı çizili kısımda divan şairlerini saraya ve devlet büyüklerine yaltaklanması bakımından ele almış; lakin "tümü böyle değil, kendimize ait kıymetli şeyler de var içinde" diyor. "Her ne kadar saray edebiyatı olsan da kültürümüzü de yansıttığın için yarlıyorum seni" demeye getiriyor. Altı çizili son kısımda ise aynı fikirde olmadığını, hatta o zaman bile samimi olmadığını itiraf ediyor. Gelgelelim fikir ile ne kastettiği, hangi husustan bahsettiği muamma. Şayet kitabın tümünü ve divan

edebiyatına bakış açısını kastediyorsa, biraz önce yazdıklarıyla çelişir; çünkü "yergilerimin çoğu hâlâ doğru" diyen de kendisi. Sonuç olarak söyledikleri şu: "Saygısızca yargıladım divan edebiyatını, hataydı bu; her ne kadar yaptığım tespitlerin ve tenkitlerin çoğu doğru olsa da. Yine de affediyorum onu; içinde kötü şeyler bulunsa da."

Değerlendirme

Gölpınarlı'nın kitabı çelişki, tutarsızlık, yargısız infaz yapmakla kalmayıp görürlük ve hatalı benzetme gibi safsatanın birçok çeşidinin de bir numunesi. Mesela Arapça ve Farsça kelimeler kullandıkları için divan şairlerini eleştirirken Türkçeye iltifat etmeyip Farsça yazan Mevlana'ya toz kondurmuyor. Divan şairlerinden beklediği tabiatı gözlemleme, toplumsal sorunları yansıtmaya, gerçek hayatta yaşayan sevgiliyi anlatma, köylüden bahsetme gibi vasıfların hiçbirisini taşımayan Yunus Emre'yi öve öve bitiremiyor. Nesir süslü demek için gitmiş, en ağır olanlarından misaller getirmiş, sade üslupla yazılmış yüzlerce mensur metni görmezden gelmiş. Vezne bağlı kalmayı eleştirirken diyor ki: "Yeter artık" feilâtün, "bıktık artık" fâilâtün, "artık yeter" müstefilün. Güzel. Fakat "artık bıktık" sözünü fâilâtün'e nasıl uydurayım? "Artı bıktık" mı diyeyim? Diyemem, şu hâlde söyleyemem, dilsiz kalırım. Kalmazsın. Az önce "bıktık artık" dedin ya işte, fâilâtün oldu, ha "bıktık artık" ha "artık bıktık", aynı şey değil mi?

Bunlar ya görülmemiş ya da önemsenmemiş olmalı ki hep kitabın üslubu ve yazarın niyeti üzerinde durulmuş. Mesela Ö. F. Akün Diyanet *İslam Ansiklopedisi*'ne yazdığı Gölpınarlı maddesinde "nihilist bir

tutumunda tenkit” olarak tavsif etmiş kitabı. Muhtemelen Akün’ün “nihilist”ten muradı “pozitivist” idi; zira eskiden birbiri yerine kullanılırdı bu kavramlar. Oysaki Gölpinarlı’nın niyeti de bakış açısı da dili ve üslubu da ikincil derece ehemmiyet arz ediyor bizim için. Kitaptaki tespitleri ve tenkitleri doğru mu? Üzerinde durulması gereken sual bu.

Gölpinarlı’nın kitabına, Gökyay ve Ataş tarafından yazılmış reddiyeler bir makale boyutunda bile değil. Dolayısıyla iki yazar da kitabın argümanlarından birkaçını çürütmeye yeltenmişler. Onlardan çok sonra kitabı gündeme getiren Hilmi Yavuz ise şiir mütalaalarını paylaşmak için bir basamak mesabesinde görmüş.³ Hilmi Yavuz Gölpinarlı’yı, yoğun olarak kötü diye nitelediği örnekleri, divan edebiyatının tümüne teşmil etmesi yüzünden eleştirilmiş. Bunun hatalı bir davranış olduğunu yukarıda görüldüğü üzere Gölpinarlı da itiraf etmiş. Düştüğü asıl hata ise anakronik bakış açısıyla normatif cümleler kurması. Yani o günün edebiyatına kendi gününün değer yargılarına göre kıymet biçip bu kıstaslar ışığında iyi/kötü, doğru/yanlış, eksik/tam, güzel/çirkin olarak hükümler vermesi. Yoksa, tespitlerinin pek çoğu (çarpıtmalar ve abartmalar hariç) doğru. Birbirini taklit edenler, sevgili olarak genç oğlanları anlatanlar, caize için manzume yazanlar, kafiye uysun diye alakasız sözcük kullananlar, terkiplerle metinlerini zor anlaşılır kılanlar vs. bunların varlığını kimse yadsıyamaz. Ama bunların “olumsuz” şeyler olduğunu neye binaen iddia edebiliriz?

Şiir, o zamanlar hem bir oyun hem de bir teşrifat alanı. Aynı mazmunları kullanmak, sözü kafiye ve vezne uydurmak bir hüner ispatı. Mesnevi yazarak toplumun dertlerini yansıtayım, Osmanlıyı muasır medeniyetler seviyesine taşıyım derdi yok kimsede. Okuma yazma oranı çok düşük. Okuma yazma bilenler ya da şiirle alakadar olanlar, biri kişisel hayatını anlatan bir şiir yazsa yahut sevdiği kızı anlatsa da okusak diye bir beklenti içinde değiller. Bireyselliğin gelişmediği bir toplumda simgecilikten imtina edip mahreminizi açarsanız “bana ne senin özel hayatından” derler. Köyün kasideye, ekonomik sıkıntının kıt’a ya, çapkınlıkların gazele girmesi için bir neden görmemiş bu şair tayfası. Bu insanları “Niye böyle bir edebiyat ortaya koydunuz?” diye yargılamak ne kadar mantıklı?

Hayallerin fizikî dünyada karşılık bulmamasını Gölpinarlı’dan yıllar önce Celaleddin Harzemşah mukaddimesinde Namiq Kemal de eleştirmişti. Oysaki kurmaca metin ile hayat arasında örtüşme olması zorunlu değil. Simgelerle ve mazmunlarla örülü olduğu için günümüz insanına hitap etmiyor mu peki? Bilakis böyle olduğu için günümüz insanına hitap ediyor. Bugün okuduklarımız ekseriyetle uyaktan ve ölçüden arınmış, ferdî hisleri ifade eden, tamamen şahsî imgelere dayanan, anlatılan çoğu şeyin fizikî dünyada gerçek bir karşılığı olduğu, “ölü bilgiler”e iltifat etmeyen, Arapça ve Farsça kelimelerin kullanılmadığı şiirler. Divan edebiyatı dünyasına girmek, zamane okuruna bambaşka bir dünyanın kapılarını açıyor.

3 Kitaba yazılan reddiyeler ve bunlar üzerine topluca bir değerlendirme için bk. Ayşe Yıldız, “Abdülbaki Gölpinarlı’dan Hilmi Yavuz’a ‘Divan Edebiyatı Beyanındadır’”, *Türkbilgi*, 2010/20: 325-336.

Murat Ertaş

COŞKUN BİR IRMAKTI OKYANUSA KARIŞTI GANİRE PAŞAYEVA

L 2 Mart 2018 Erzurum'un dűőman iőgalinden kurtuluőunun yűzűncű yılıydı. Erzurum'un kurtuluőu 28 Mayıs 1918'de Mehmet Emin Resulzade başkanlıėındaki Azerbaycan Millî Őurası tarafından ilan edilen Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kuruluőunun műjdesiydi. Erzurum ve Kars'ı kurtaran Tűrk ordusu Nuri Paőa kumandasındaki Kafkas İslam Ordusu'na katılarak Bakű'yű Rus ve Ermenilerden kurtarmıőtı. Bu műnasebetle Erzurum'da Tűrkiye'den ve Azerbaycan'dan tarihçilerin katıldıėı "100'űműz Őzűműz Bir" adın-

da bir panel düzenledik. İki gün süren birçok program hazırladık ve programların açılış konuşmacısı olarak Türk dünyasının kahraman kızı Ganire Paşayeva'yı davet ettik.

Ev sahibi olarak programın ilk konuşmasını ben yaptım ve konuşmam birkaç dakika sürdü. Protokol kalabalıktı. Azerbaycan Ankara Büyükelçiliğinden temsilciler, Başkonsolos, Erzurum Valisi, Erzurum milletvekilleri, Büyükşehir Belediye Başkanı... Her biri birkaç dakika konuşsa sadece açılış konuşmaları bir saatten fazla tutardı. Benden sonra Ganire Paşayeva kürsüye çıktı. Bir buçuk saat coşkun bir ırmak gibi konuştu. Kimse saatine bakmıyordu. Tarihe, edebiyata, coğrafyaya, Türkiye'ye, tüm Türk dünyasına derinlemesine öyle hâkimdi ki konuşmasında bir Mehmed Âkif'ten örnek veriyordu bir Ahmed Cevat'tan... Bahtiyar Vahapzade de kürsüdeydi Abdurrahim Karakoç da... Şehriyar'ın mısraları Aşık Veysel'in sazına mızrap oluyordu. İstiklâl Marşı'mızın birçok kıtasını ezbere okudu, muhteşem Türk kızı... Bize de sitem etti: "Ben İstiklâl Marşı'nın on kıtasını ezbere biliyorum; madem gardaşız siz Azerbaycan millî marşının bir kıtasını ezbere biliyor musunuz?" Sonra da bizden söz istedi: "Ben de sizi Azerbaycan'da ağırlayacağım. Beraber Türk şehitliğine gideceğiz ve iki devletimizin millî marşlarını orada beraber okuyacağız, söz mü?"

Ganire Paşayeva bir ırmaktı. Türk dünyasının çaylarından, derelerinden, bulaklarından, kaynaklarından beslene beslene coşkun bir ırmağa dönüşmüştü.

Ganire Hanım sözünü düz söylerdi, sağa sola eğip bükmezdi; insanı tanıyordu, Türk devletlerinde sayısız kere programa katılmış, Türk coğrafyasının ruhunu ne-

fes nefes hücrelerine not etmişti. Ganire Paşayeva bu hâliyle bir kişiden ziyade bir millettir. Durup dinlenmek nedir bilmiyordu. Programdan programa koşuyordu. Salon programlarımızdan sonra Erzurum'daki Polis Okulu'nda öğrencilerle bir araya geldi, sonra şehit ailelerini evlerinde ziyaret etti. Nenehatun'un kabrine uğrayıp Fatiha okumayı ihmal etmedi. Erzurum'u kırk yıllık Erzurumlu gibi tanıyordu, sanki. Türkiye'yi şehir şehir tanıdığından ve şehirlerin kültür coğrafyasını ve tarihini ortalamanın üstünde bildiğinden hiç şüphem yok.

Ertesi gün, tasarımı bizzat yaptığım ve TDED Erzurum Şubesi olarak Erzurum Büyükşehir Belediyesi'ne yaptırdığımız 100. Yıl Kahramanlar Anıtı'nın açılışını beraber yapıp Azerbaycan heyetiyle şubemizin merkezine geçtik. Azerbaycan'dan gelen iş adamları, sanatçılar ve ilim adamları da bize katılmıştı. Şubemizdeki kitaplara büyük bir merakla göz gezdiren Paşayeva, kendisine kurabiye ve çerezle ikram edilen çayı yudumlarken çayın Azerbaycan sofrası ve sohbet kültüründeki önemine dair konuşmuş ve çayımızın yanındaki ikramların yetersiz olduğunu söyleyerek "Azerbaycan'da çay öyle mübarek içecektir ki çay gelmeden evvel sofrası her türlü pasta, börek, lokum ve şekerleme ile donatılır." demişti. Açıkçası çayın yanında özenle hazırladığımız ikramları yetersiz bulmuştu. Sözünü esirgemeyen bir yapısı vardı. Ganire Hanım ile birlikte Erzurum'a gelen Lale Memmedova "Çay" mahnisini söyledi oracıkta, hepimiz eşlik ettik.

Kimin ağrıyır canı
Bol çay içsin mercanı
Min bir derdin dermanı
Çay, çay, çay!

2022'nin Mayıs ayında Dil ve Edebiyat dergisi genel yayın yönetmeni Üzeyir İlbak'ın da katıldığı Azerbaycan gezimizde Ganire Hanım'ı Bakü'de Azerbaycan Millî Meclisi'ndeki odasında ziyaret ettik. Çaylar gelince Erzurum'da bize söylediklerini hatırlatıp Ganire Hanım'a "kuru çay" diye takıldım, bir an gülüştük ve sekreteri çikolata getirdi sonra. Ganire Hanım'a Millî Meclis'teki odasında *Dil ve Edebiyat* dergisinin Genceli Nizamî özel sayısını takdim ettik, çok mutlu oldu. Kısa sohbetimizde Ganire Hanım Genceli Mehsetî'den, Şuşalı Nativan'dan, Azerbaycan'daki kadın şiiir ve sohbet meclislerinden, Karabağ'dan, sanat ve musiki dünyasından örnekler verdi. Odası bir kültür ocağı gibiydi. Türk devletlerinden, şehirlerden birer hatıra ve kitaplarla dolu odadan bana Kadın Şiiir Meclisini tasvir eden çok kıymetli bir tablo ve Vilayet Quliyev'in "Qarabağın Üç Şaireyi Möhteremesi" adlı kitabını hediye etti.

Ganire Paşayeva'nın ruhunda ilahî aşk, yurt sevgisi, vatan sevgisi ve insan sevgisi harmanlanmıştı. O hem Doğu'yu hem Batı'yı iyi bilirdi. Ömür sermayesini, Türk dünyasının zihnî, fikrî ve siyasî bağımsızlığı uğruna tüketti. Ganire Paşayeva, Azerbaycan'ın milletvekili olmasından ziyade derin bilgisi, tecrübesi, Türk dünyasının güçlü bir sesi, münevveri ve bilge insanıydı. Hem tıp hem hukuk okumuş; bilgisi ve görgüsüyle, cesareti, çalışkanlığı, zekâsı ve hitabıyla bir cemiyet ve hatta millet değerinde eşine az rastlanır şahsiyetti.

Mükemmel bir hatip olan Ganire Hanım doğaçlama yaptığı birbirinden kıymetli konuşmalarında akıcı bir Türkçe kullanır, muhakkak Türk şairlerinden mısralar, dörtlükler ve şiiirler okurdu.

Onun yüreği Türk dünyasının coğrafyası, ruhu, sevinci ve ıstırapıyla pişmişti. 7 Haziran 2012'de kaybettiğimiz Abdurrahim Karakoç'un Taceddin Dergâhı'ndaki cenaze merasimine katılmış, aileye başsağlığını vermişti. Gazetede yazısında şöyle diyordu:

"Sonra defnine iştirak ettik. Ailesine, evlatlarına baş sağlığı verdik. Ve birden bana öyle geldi ki; yalnız akrabalara değil Abdurrahim Karakoç okuyucularına, sevdalarına baş sağlığı vermek lazımdır. Bana öyle geldi ki, benim özüme de başsağlığı verilmelidir. Hesap ediyorum, bir kalem adamı için bundan büyük hoşbahtlık olmaz ki vefatın ailenden, köyünden, şehrinde, ülkenden dışarı, binleri, on binleri kedere boğa... Yazar ve şairler insanları kedere

boğmak için yazmıyorlar; ama kederle tanıştırıyorlar, sevince ümitlendiriyorlar.”

O hekimdi, hukukçuydu, siyasetçiydi, gazeteciydi, şairdi, mütefekkir... Allah-insan ve aşk üzerine, ölüm üzerine çok düşünmüş ilahî aşk konusunda bir de kitap çıkarmıştı. Yayımlanmış sayısız makalesi, edebiyat ve siyaset alanında kitapları vardı.

“Aşk Başka” isimli şiir kitabındaki bir şiiri insan, cemiyet ve ölüm üzerine nasıl düşündüğünü göstermesi açısından mühim:

*Benim artık dünyada olmadığımı
Öğrendiğiniz gece,
Neyi hatırlayacaksınız acaba?
Çünkü bütün hatıraları toplayıp
Kendimle götürceğim...
Benim artık dünyada olmadığımı
Öğrendiğiniz an
Ne yapacaksınız acaba?
Çünkü bütün gözyaşlarını toplayıp
Kendimle götürceğim...*

*Benim bu dünyada olmadığımı
Bildiğiniz an,
Nasıl hatırlayacaksınız beni?
Çünkü bütün acıları toplayıp
Kendimle götürceğim...
Benim olmadığım dünyada
Ne kadar seveceksiniz beni?
Çünkü sevgimi sebil edeceğim
Bütün sevgimi,
Size bırakıp gideceğim...*

Genç yaşta kaybettiğimiz Türk dünyasının yiğit kızına Allah’tan rahmet diliyorum. Saygıyla...

Tahmine Bedelova*

TEYMUR KERİMLİ HOCA 70 YAŞINDA

“İlmimden çekinmeseydim, Lebid’den de güzel söyledim.”

İmam Şafîî

Her bakış kendi gökyüzünü doğuruyor, demişler. Kâinat genellikle Tanrı lütfü olduğu dibi, Yaradan`ın yarattığına bahşettiği basiret de fevkalâde bir tuhfidir. Ama aynı zamanda bir “boyun borcu”dur. “Helalin hesabı, haramın cezası” olduğu gibi. Bu da bir imtihandır belki de... Akademisyen Teymur Kerimli de omuzlarına Tanrı`nın seçilmiş kulu olma yükü koyulmuş ve bu yükü layıkınca taşıyabilenlerdendir. Bir var Tanrı’nın sana emanet ettikleri, bir de var emeğin, zahmetin, inadin, fedakârlığın sayesinde kazandıkların...

Hele talebelik yıllarından edebiyat enstitüsü ile ünsiyetimiz esnasında Teymur Hoca “en zor ve hiç kimsenin bilmediği soruların cevabını bilen âlim” gibi yazılmış hafızamıza. Sonradan bu âleme dâhil oldukça, üzerinde çalışma yaptığımız konu ile ilgili âlimin yazıları ile tanış oldukça onda görüp keşfettiğimiz bilim dairesinin genişliği, tefekkür derinliği, yalnız filoloji ilimler değil, dünya felsefi fikrinin inkişaf tarihinden, hatta dakik ve teknik ilimlerden de haberdar olması (sonradan öğrendik ki Teymur Hoca matematik yönlü okulu altın madalya ile bitirmiştir), çağdaş dünyada giden içtimai-siyaşî, sosyal-medenî olaylardaki analizleri ve tespitleri, en esasî ise bütün bu bilgileri, yeri geldiğinde alâkalandırma yeteneği, analiz ve sentez kabiliyeti, hem benzer olan hem de benzer olmayan mefhumların uğurlu mukayesesi, varılan mantıklı neticeler herkese nasip olmayacak bir istidattır. Bu nedenle, Teymur Hoca’nın en zor teorik problemlerden bahsedilen ilmî eserleri bile dikkat ve ilgi ile okunur.

“Nizâmî ve Tarih” (2002; 2021), “Görünmeyen Fuzuli” (2003), “Çağdaşımız Nesimi” (2019), “Haydar Aliyev və Klasik İrs” (2023), “Doğu’nun Kapısından Dünyaya” (2009), “Güzellerin Sona Kalmış” (2010), “Akademisyen Mirze İbrahimov” (2015), “Akif Alizade: İstidatla Zahmetin Harmoniyası” vs. monografi ve “Hicran Ömrü” (2010), “Şuşaname” (2022) gibi şiir kitapların, vatanımızda ve diğer ülkelerde uluslararası ilmî dergilerde yayımlanmış onlarca makalenin yazarı, klasik Azerbaycan edebiyatı şairlerinin eserlerinin yayın yönetmeni olmuş, onlarca doktora tezine rehberlik etmiş akademisyen Teymur Kerimli’nin orijinal kanaatleri edebiyatşinaslık ilmi için oldukça değerli, filoloji ilim insanları için ise merak kesbedici ve düşündürücüdür. Tabii ki burada âlimin ilmî monografilerini tahlil etmek

fikrinden uzağız. Sadece, bir-iki mülahazası üzerinde durmakla yetineceğiz. Mesela, o, “muhammes” şiir şeklinin ortaya çıkış nedenini “tahmis”in gelişmesi ve yaygınlaşmasına bağlıyor: “*Gazele nisbeten tahmisin daha geniş mana rengarenkliği, imgeler silsilesi kesbetmesi şairlerin dikkatini çekmiş, onlar sanki kendi kendilerine, yani kendi gazellerine tahmis yazmaya başlamış, böylece de muhammes mustakil bir şekil gibi meydana gelmiş, kendine özgün formal unsurları ile sabitleşmiştir.*”

Âlimin “Konfüçyüs (M.Ö. VI) – Firdevsî (XI) – Nizâmî (XII) – Mevlâna (XIII) – Dante (XIV) – Sekspir (Shakespeare) (XVII) – Puşkin (XVIII) – Göte (Goethe) (XIX) – dünya edebiyatının “İpek Yolundaki Sekiz Durak” makalesi ise ilginç ve çağdaş hız asrında yaşayan, bilişim mubadelesinin ışık hızını dahi geçtiği dönemin insanı olarak bizleri hayrete salan konuya - iletişim vasıtalarının ilkel gelişim seviyesinde olduğu kadim ve orta çağlarda muhtelif coğrafi mekânlarda, farklı tarihî gelişim süreçlerinde, dinî-millî muhitte yazıp yaratmış bedîî, felsefî ve ilmî düşünce sahipleri arasında sanki gözle görülmez bir bağ, alâka olduğunu tespitleyen maddî ve manevî delillerin tahliline adanmıştır. Ama bu bağları, alâkaları görmek, hem de bunları şiirsel imgelerle anlatmak bilim adamından yalnız ilmî bilgiler değil, aynı zamanda geniş mütalaa ve muhakeme kabiliyeti talep etmektedir.

Tabii ki küçük bir makalede yarım asırlık ilmî faaliyeti, hem de bir talebe zihniyeti ile yorumlamak, incelemek mümkün değildir. Üslubu, yazı tarzı, probleme yaklaşma metodolojisi ile “bin imzanın içinden imzası belli olan” akademisyen Teymur Kerimli’nin ilmî faaliyetinin çok yönlü ve kapsamlı olması artık müstakil eserin, doktora tezinin tahkikat konusu gibi yeteri kadar malzeme veriyor ve ümit ediyoruz ki gelecekte araştırma konuları tayin olduğunda bu, mutlaka dikkate alınacaktır.

Rus tenkitçisi Çukovski diyordu ki, “Tolstoy edebî portre yaratmıyor, Tolstoy edebî portreye çevriliyor.” Bence, bu fikir yalnız yazarlara değil, araştırmacılara da aittir. Bir yazarın eserini okumak onunla ünsiyetin yarısına eşittir. Hayatının büyük ve önemli kesimi kadim elyazmaları arasında geçen, Azerbaycan edebiyatşinaslığında ve metinşinaslığında bir dönüm teşkil eden, Nizâmî hikmeti, Nesimi felsefesi, Fuzûlî aşkı, Sabir gülüşü ruhuna çökmüş Teymur Kerimli şahsiyetinde de tedkik ettiği, seve seve öğrendiği ve öğrettiği bu dehalardan muhtemelen bir pay vardır. İhtimal ki Teymur Hoca ile ünsiyette olanlar, yahut televizyon programlarından onun sohbetlerini dinleyenler âlimin, yeri geldiğinde klasik şairlerimizden örnekler getirdiğini, sanki burda, bu makamda Nizâmî ne derdi, Fuzûlî fikrini nasıl izah ederdi diyorcasına alıntılar getirdiğinin şahidi olmuşlar. Boşuna dememişler ki “İlim satırda değil, sadrdadır.”

Teymur Kerimli fena sevdasından geçip beka aşkına uyanlardandır. Onun şiir ve sanat dünyası evrene açılmış farklı penceresidir. Toplum içinde âlim gibi bilinen şahsın şiir yazması çok zordur aslında. Çünkü şairlik çılgınlık, his ve duyguların aklı üstelemesi, aklın fevkine çıkması demektir. Bir de şairliğin âlimliği gölgede koymak gibi bir tehlikesi de vardır. Görkemli şairimiz Bahtiyar Vahapzade`nin meşhur sözlerini, muhtemelen, herkes hatırlıyor: “Katlayıp dizinin altına koyar / Alim Bahtiyarı şair Bahtiyar!” Sohbetlerinin birinde Dr. Ömer Demirbağ da bu konuya dokunmuştur: “Şeyhülislam Yahya, sizce, şairdir, yoksa şeyhülislam? Dünyanın en büyük matematikçisi olan Ömer Hayyam bile şairdir, sonra matematikçidir. Mehmet Akif’in veterinerliği kimin aklına gelir? Şairlik varsa, o, gözleri kamaştırır!” Tesadüfi değil; büyük müçtehit İmam Şafii de diyordu ki, “İlmimden çekinmeseydim, Lebid`den (Lebid ibn Rabia

VI-VII yüzyıllar Arap şairi – T.B.) de güzel söyledim”.

Ama filoloji bilim dalı üzre bir âlimin şiir yazması iki kat çetindir. Ona göre ki, edebî kanun ve kuralları, poetikanın inceliklerini biliyor, bir heceden bile, veznin bozulduğunu seziyor. Bildiği için de ister istemez bütün bunlara kendi de amel etmelidir...

Teymur Kerimli`nin bedii yaratıcılığında dikkati celb eden ilk husus vatandaşlık mevkiinin beyanıdır. Onun şiirlerinde ülkede giden içtimaî-siyasî olaylara vatandaş münasebeti, özellikle de Ali Baş Kumandanın (Azerbaycan devlet Başkanı İlham Aliyev) başçılığı ile halkımızın zaferi ile sonuçlanan kırk dört günlük şanlı vatan savaşımız, devletimizin ve halkımızın mücadeleleri aksolmuştur. (“Şuşaname” kitabında bu şiirlerin ekseriyeti toplanmıştır). Eğer Teymur Kerimli`nin vatan sevdalı şiirlerini vahit bir kasideye benzetsek, “AZERBAYCAN ASKERİ`NE” şiirini onun şah beyti olarak adlandırabiliriz.

*Galip oldun düşmana, vur, pehlivanım, merheba!
Gönlümün isteklisi, canımda canım, merheba!*

*Tilki gibi kaçtılar na`ren duyup namert yağı,
Haydi koş, ez başların, ez arslanım, merheba!*

*Geldiğin yollar mukaddestir, durup kurban kesim,
Başına koy ben dönüm, koy ben dolanım, merheba!*

*Ey Şehit, bayram günün gösterdin, ancak görmedin,
Kanla tarih yazmışsın, cennetmekânım, merheba!*

*Can verer millet yolunda alplerim, “uf” söylemez,
Söyleyer: “Olsun helal canımla kanım!”, merheba!*

*Er gibi galip gelir düşmanlara er evlâdı,
Yurdumuzdan itleri kov, Kumandanım, merheba!*

*Ey Vatan, bak oğluna, mağrur yaşa şimden geri,
Ben de Teymur tek senin aşkınla yanım, merheba!*

Hayatın acılarına, kusurlarına farklı yanaşma, ironik münasebet Teymur Kerimli şiirlerinde ferdiliğin, kendine mahsus farklı

mizacın esas alâmetidir. “Aklın zekâtı mizahtır.” demişler. En koyu renklerde beyazı görebilmek de zekânın nurundandır. Belki de bu yüzden onun poetik örneklerinde akisler, tezatlar harmonik şekilde bir araya getiriliyor.

Dediler, hayatda çok ağlama, gül!

Ağları görürken güle bilmirem.

Adalet ne için göye çekilir,

Zulum neden kalkır zile bilmirem.

Malumdur ki çağdaş cemiyette gazele, divan şiirine münasebet tek manalı değildir. Hatta divan şiirinin bir aralar “eskiden kalma, saray edebiyatı” diye linç edildiği zamanlar da olmuştur. Ancak uzun asırlık zengin geçmişe malik klasik şiir örneklerinin bu gün de sevilmesi, tutulması muasır dünya ile ayaklaşması kökü kadimlere gidip çıkan geleneğin muhkem esaslarının göstergesidir. Şiir dünyasının ve genellikle edebî yaratıcılığın kendi kuralları vardır. Aynı konuda, hem de aynı şekilde eser yazmak da kadimden yaratıcılıkta kendini “şairler katarına (trenine) katmak”, bu meydana kendini tasdik etmek gibi kabul edilmiştir. Aşağıdaki örnekler de “bir medeniyetin sesi” olan Divan şiirinin yaşadığını ve XXI yüzyılda Teymur Kerimli imzasının bu katarda yerinin olduğunu gösteriyor. Yahya Kemal Beyatlı’nın dediği gibi, “Sönmez seher-i haşra kadar şer-i kadim, / Bir meşaledir devr edilir elden ele”

Diledüm derdime derman bulam, eydil, dilegi,

Gene derdün ana derman dediler, gerçekmiş.

(XV yüzyıl – Gülşeni Berdei)

Dehenin derdime derman dediler cananın,

Bildiler derdimi, yoktur dediler dermanın. (XVI yüzyıl Muhammed Fuzuli)

Bağdan çoku gül derdi de, ben derdimi derdim,

Derdim beni bezdirmese, ben derde dözerdim.

Dert var, daha bir dert de odur – yok bana hemdert, Hemderdim eger olsa, bu dünyada ne derdim? (XXI yüzyıl Teymur Kerimli)

Şiir parçasındaki cinas, touzi (alliterasyon) ve tekrarlar, bedii sual ve ifade tarzının mananın iletilmesindeki rolü... vs. İster istemez böyle bir şaşkınlık doğuruyor: İki beyitte bu kadar tekrarla (oku: tekrar) bu kadar güzel sanat nasıl ortaya çıkıyor.

Hem ses ahenkarlığı, hece eşitliği üzerinde kurulan ana dilli Türk şiirinin, hem de ciddi norm ve talepler, ideal vahitliği prensipleri esasında formalaşmış ve yaranmış klasik Doğu şiir şeklinin metin ve onun kurucu parçaları, çok katlılığı, dil gizliliğini gözetlemek şairden istidat ve maharet talep ediyor. Çağdaş zamanda ise klasik şekli yeni konuya “tabi etmek”, bazen gazelde duymaya alışmadığımız muasır kelimeleri vezne uygunlaştırmak artık profesyonelliğin alâmetidir. (Aslında Teymur Kerimli’nin şiirlerinin poetik sanatsal özellikleri ayrıca ilmî makalenin konusudu.) 1908’de Sen-Petersburg’da yayımlanan “Sovremenniy Mir” (“Çağdaş Dünya”) aylık edebî, ilmî ve siyasî derginin 11. sayısında Rus yazarı Aleksandr Kuprin’in Lev Tolstoy’un 80. yaşı münasebeti ile “Mukaddes Nikolay Gemisinde Lev Tolstoy’u Nasıl Gördüğüm Hakkında” makalesi yayımlanmıştı. Makalede şu yazıyordu: “Çok da uzak olmayan bir zamanda erken çocukluk çağlarında Puşkin’i görmüş adamla sohbet etmek saadeti nasibim oldu. ...Size yemin ediyorum ki, bu insana mucizeye bakan gibi bakıyordum. Eli altmış yıl geçecek ve Tolstoy’u sağ iken (Tanrı onun günlerini uzatsın) gören insanlara da aynen böyle mucize gibi bakacaklar.” Bu sözler bizim canlı hazine olan dehalarımıza da aittir. Allah’tan Teymur Hocaya sağlam, sağlıklı, mutluluk dolu, faydalı ömür arzu ediyoruz!

*Doç. Dr. Tahmine Bedelova, AMBA Nizâmî Gencevî Edebiyat Enstitüsü, Nizâmîşinaslık Bölümü

ÇOCUK EDEBİYATINDA İLGİMİ ÇEKEN EN ÖNEMLİ UNSUR ÇEŞİTLİLİK TEMASI

Yazar Münevver Yüksel ile Söyleşi

Çocuklar için yazmak, çocukların büyürken etraflarında dönüp duran dünyayı anlamlandırmalarına katkı sağlamaktır. Kimi yazar sadece güldürür, kimisi merak ettirir, kimisi iz sürdürür. Neticede hemen hepsi geleceğin yetişkini olacak bugünün çocuğuna düşünebileceği ve hayal kurabileceği bir alan açar.

Yazar Münevver Yüksel ise yaşadığı Amerika'da hem müslüman çocuklar için hem de müslümanlar daha iyi anlaşılсын diye güzel hikâyeler yazarak dikkatleri üzerine çekti. Amerika'da küçük yaştan itibaren edindiği tecrübelerle ilk yayınlanan resimli çocuk kitabıyla çok satanlar listesine girip adından bahsettiren bir isim.

Yüksel, ailesinin Stalin döneminde-ki Rus baskısından dolayı Özbekistan'dan kaçarak önce Afganistan'a sonra da Türk hükümetinin tanıdığı bir imkan sonucu 1950'lerde Adana'ya yerleştiğini ve kendisinin de bu şehirde doğduğunu söylüyor. İstanbul'da başladığı eğitimine ilkökul birinci sınıftan sonra ABD'de devam ettiğini belirten Yüksel, Fordım (Fordham) Üniversitesi'nde aldığı İngiliz Edebiyatı eğitiminden sonra, Kolombiya (Colombia) Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler ve Orta Asya Tarihi üzerine yüksek lisansını tamamladı.

Münevver Yüksel bir yazar ve çocuk edebiyatı okuyucusu olarak bu alanda dikkatini çeken temanın çeşitlilik olduğunu vurguluyor. Aslında yazarın bu konulara meraklı olmasına şaşırmamak gerek. İçinde yaşadığı toplum, olaylara ve durumlara farklı din, kültür ve gelenek referanslarıyla bakmayı gerektirecek derecede çeşitliliği barındırıyor. Yine aynı toplumda büyük bir sorun da var; İslamofobi!

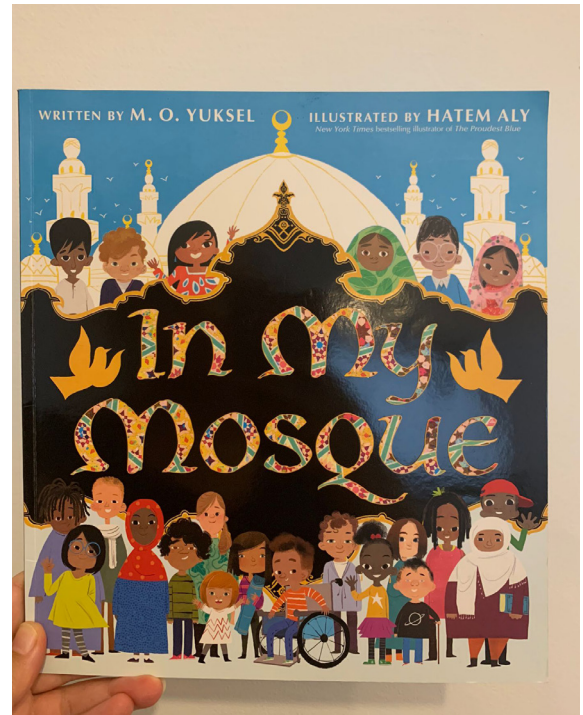
İslamofobi'nin her geçen gün daha da büyüdüğü Batı dünyasında, İslam'ı ve Müslümanları çocuklara anlatmak şüphesiz ki cesaret gerektiren bir iş. O dünya içerisinde, azınlık olarak ifade edilen bu kitlenin yetişkinlere söylemek isteyip de haykıramadıkları birçok şeyi çocuklara, geleceğin yetişkinlerine söylemeleri gerekiyordu.

Bilhassa Batı kaynaklı çocuk edebiyatında bugüne kadar değinilmemiş konu, işlenmemiş hikâye yoktur diyebiliriz. Yine de bu çeşitlilik içinde Müslümanların gündelik hayatını işleyen kitapların sayısının hayli az olduğunu söylemek mümkün.

Münevver Yüksel eserleriyle, bu başlık altındaki az sayıda ve didaktik olmaktan kurtulamayan eserlere yeni bir soluk getir-

di. Yüksel'in kitaplarının özgün kurguları ve şüphesiz ki yetenekli Mısırlı çizer Hatem Aly'nin renkli dünyası "İslam'ın güzelliğini" görünür kıldı ve dikkatleri üzerine çekti. İn May Mosk (In My Mosque, 2021) (Benim Camimde) kitabı ile dünyadaki farklı camileri küçük okuyucuların düşünce dünyalarına sunan yazar, bir sene sonra da Van Viş (One Wish / Bir Dilek) (Bir Dilek) kitabı ile dünyada üniversite kuran ilk müslüman kadın Fatıma El Fihri'nin hikâyesini okuyucularıyla paylaştı.

Bu kitaplar şüphesiz ki, bütün dünyada hızla yükselmekte olan İslamofobi ve farklılıklara düşmanlık dalgalarına set çekmede etkili birer çaba olarak düşünülebilir. Özellikle Türkçe'ye *Benim Camimde* adıyla çevrilen kitapta, camilerde ibadet eden 1.8 milyar Müslümanın bildiği fakat bazıları'nın görmediği veya görmek istemediği bir gerçeklik açığa çıkmaktaydı: *Camiler Müslümanlar için bir yaşam alanıydı ve cami meclislerinde barış adına toplanan insanlar vardı.*

Camilerde yapılan ibadetleri ve hizmetleri anlatırken farklı kültür ve mimariye ait cami çizimlerine de yer veriyor Yüksel. Türkiye’den Sultanahmet ve Özbekistan’dan Bibi Hanım Camii ve Medresesi’nin çizimlerine de kitapta yer veriliyor. Güzel ve modern bir örnek olmasından dolayı, ABD’nin Maryland eyaletinde yer alan ve Cumhurbaşkanı’nın açılışını yaptığı Amerika Diyanet Merkezi de resimli kitapta çocuklara tanıtılıyor.

Bugün, yerli çocuk edebiyatımızda hayli yeni bir başlık olan “Farklılıklara Saygı” konusuna değinirken, Özbek asıllı Amerikalı Yazar M.O. Yüksel ile dilimize henüz çok yeni kazandırılan eserleri üzerine konuştuk.

Münevver Yüksel kimdir?

Münevver Yüksel, küçüklüğünde uzun yıllar Türkiye’de yaşamış, sonrasında Amerika’ya yerleşmiş Özbek asıllı Müslüman bir yazar olarak çıkıyor karşımıza. Münevver

Yüksel’in bizim söyleşimize konu olmasını sağlayan özelliği onun Amerikan Çocuk Edebiyatına kazandırdığı eserleri... Büyük kitleler tarafından beğenilen eserleri, aslında yaşadığı toplum tarafından azınlık olarak nitelendirilen Müslümanları ve Müslümanların hayatını anlatıyor. Kendisi de anne olduktan sonra çocuk kitapları okumaya başlayan Münevver Olgun Yüksel, *Müslümanlık ve örf- adetlerimizi anlatan kitapların olmadığını dile getiriyor*. Bu alanda internet üzerinden dersler almaya başlayan, kitap yazmak üzerine konferanslara katılan Yüksel, böylece ilk kitabı olan *Benim Camimde*’yi çocuk edebiyatına kazandırıyor.

Amerikada halkın İslam hakkında yeterli bilgisinin olmadığını ve medyanın da olumsuz haberlerle İslam korkusu ve düşmanlığını körüklediğini belirten Yüksel, çocuk edebiyatı alanındaki çabaları ile “farklı olana geliştirilen olumsuz yargı” yanlışlarından dönülmesini amaçlıyor. Münevver Yüksel, çocukluğunda yaşadığı Türkiye’ye dair güzel düşüncelerini de Türk okuyucusu ile paylaşıyor, hikâyenin geri kalan kısmını yazarın kendisinden dinleyelim:

Çocukluğunuzun bir kısmını Türkiye’de geçirdiğinizi biliyoruz. Türkiye deyince aklınıza ne geliyor?

Türkiye deyince aklıma sıcak bir kucaklaşma geliyor. Ailem ve ben iki, üç yılda bir ziyaret ediyoruz. Eşim Türk ve Türkiye’de akrabalarımız var.

Çocukların kitaplara verdikleri tepkiler bir yazar için çok önemlidir. Çocuklar kitaplarınıza nasıl yaklaşıyor? Kitabınız hakkında bir çocuktan duyduğunuz en ilginç veya tatmin edici cümle neydi?

Resimli kitaplar empati ve şefkat geliştirmek için harika araçlardır. Kitaplarım okurlara ulaşabiliyorsa, onların kalplerine dokunabiliyorsa ne mutlu bana. Yakın zamanda kalbime dokunan küçük bir okuyucum Van Viş (One Wish) kitabımı çok sevdiğini söyledi. Okul etkinliği için de kitapta bahsedilen dünyada üniversite kuran ilk Müslüman kadın Fatima el-Fihri gibi giyindiğini anlattı. Bu benim için çok etkileyiciydi.

Bir çocuk edebiyatı okuru olarak kitaplarınızın Türkçeye çevrilmesinden büyük mutluluk duyduğumu belirtmek isterim. Bu konu hakkındaki düşüncelerinizi bizimle paylaşmak ister misiniz?

Kitaplarımın Türk okuyuculara ulaşması büyük bir onur. Türkçe gibi köklü bir dille daha geniş kitlelere ulaşacak olması çok güzel. Genç halim bu kitapların büyü-

mesini çok isterdi ve umarım okuyucular da bundan keyif alır.

KISA KISA:

Çocukken okuduğunuz ve keyif aldığınız resimli bir kitap var mı?

Bugün sahip olduğumuz türden resimli kitapları okuyarak büyüdüm. Aslında çocuklarım olana kadar hiçbirini okumadım. Maurice Sendak'ın *Vahşi Şeylerin Nerede Olduğunu* okumaktan gerçekten keyif aldım.

En sevdiğiniz resimli çocuk kitabı yazarı?

O kadar çok var ki! Keyif aldığım kitaplardan biri Ketlin Kurul'un (Kathleen Krull) kitapları ve onun hikâyelerini okuyarak çok şey öğreniyorum.

En sevdiğiniz illüstratör?

Pek çok favorim var. Bunlardan bazıları Kadir Nelson, Filoyd Kupır (Floyd Cooper) ve Hatem Ali'dir (Aly).

Resimli çocuk kitaplarında sizin için en dikkat çekici konu nedir?

Çeşitlilik.

En son okuduğunuz resimli kitap?

Vatan: Babam Filistin Düşleri, Yazar Hanna Musabek (Hannah Öoushabeck) ve Rim Madu (Reem Madoh).

Türkiye'den takip ettiğiniz yazar ve çizerler var mı?

Evet, 16 Nisan 2024'te kitabım çıkan Hüseyin Sönmezay'ı takip ediyorum. Adı *Sami'nin Özel Hediyesi: Bir Kurban Bayramı Hikâyesi*, Kurban Bayramını kutlayan bir Türk aileyi konu alıyor.

Mehtap Altan

KİRAZ'DA İHMÂL KAZASI!

Kalem, kılıç olduğunda keser mi keser? Aydınlığın düşüne gizlenen karanlığın yolunu, uçurumun kıyısına konuşlanan bataklığın cesaretini, göğün kapısını kilitleyen nasırlı duruşları... Kalemi ömrüne perçinlenen her insanın üzerindeki vebaldir; insanın, iyinin, evrenin ensesinde hakikati işlemek/dinlemek/aramak. Bunu bilerek ya da bilmeyerek yapanların zenginleştirdiği hayat, belli belirsiz sancılara tebessümler çizerek, çizelgesini tamamlamak adına döner, döner, döner; duracağı güne kadar...

İzmir dosyamız için ilçe/köy demeden, kendi çabamız ile aldığımız yolda ilk defa hiçbir fikrimiz olmadan bir ilçeye gidiyorduk. Yolculuğumuz boyunca teknik bir araştırma ufkumuzu birazcık açar düşüncesi ile destek alsak da gizemini koruması açısından vardığımız anda

anlam kapılarını/pencerelerini açmayı hep tercih ettiğimiz için bu bâkir yanı korumak istememiz, gezi gözlem çalışmalarımızın da tatlı ipuçlarından biriydi. Herkesin bildiği şeylerin üzerine öykü/şiir/sanat giydirecek bir şehri/ilçeyi/köyü giydirmek, başka pencereden bakmanın felsefesi idi.

“Kiraz Antik çağlardan bu yana toplumlar tarafından yerleşme ve kışlık barınak yeri olarak seçilmiştir. M.Ö. VIII. Yüzyılda İzmir ve çevresinde parlak bir uygarlık kuran İonlar zamanında Kiraz ilçesine ‘Kışlık Barınak’ anlamına gelen ‘Kleos’ denilirdi. İlçemiz İonlardan sonra sırası ile Grek, Pers, Roma ve Bizanslıların istilasına uğramıştır. Bizanslar döneminde ilçeye ‘Çanakova’ anlamına gelen ‘Kilos’ denilmiştir. M.S. 1300 yıllarına doğru ilçe Türk hâkimiyetine ‘Aydinoğlu Beyliğine’ bağlanmıştır. Türkler zamanında ilçeye ‘güzel yer’ anlamına gelen ‘Keleş’ denilmiştir. Ancak bu kelime zamanla halk dilinde ‘Kelles’e dönüşmüştür. İlçemiz, 18.06.1947 tarih ve 6635 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 11.06.1947 tarih ve 5071 sayılı “Yeniden 15 İlçe Kurulması Hakkında Kanun”la 01.01.1948 yılından geçerli olmak üzere İzmir İline bağlı Kiraz ilçesi olarak kabul edilmiştir.

İlçenin tarihini yansıtan belli başlı eserleri ise; *Hisar Kalesi, Yağlar Kalesi, Kayacık Hisar Kalesi, Aydınoğlu Cami, Suludere Cami ve hamamı, Şemsiler ile Karaburç köylerindeki kral mezarlarıdır. Halen eski medeniyetlerin izlerini taşıyan eserler, yöre halkı tarafından zaman zaman bulunarak çıkarılmaktadır.”*

Kiraz ilçesi ile ilgili minik bir broşürden okuduğumuz satırlar, klasik bilgilen-dirmenin tadındaydı yine. Okuduğumuz bu cümlelere can olmalı, kan olmalıydı bakış açımız. Sonra öyküsünü arayanların ceplerini umutla, hüznle, aşkla doldurmalıydı

di duygularımız. Okuyan herkes bir parça kendini bulmalı ya da aramalıydı kaybolmak için. Hep içimize kaybolmaya değil mi çabamız. İçimizde kayboldukça kendimize daha sıkı sarılır, kendimize sarıldıkça daha insan olur, hakikat avlusunda ilmek ilmek açmaz mıyız? Evet, gezi gözlem koşturmalarımızın özeti idi bunlar ve bir broşür ile kalmayıp, adımlarımızı bizi çağıran yerlere doğru yöneltmeliydik.

Bize bu defa profesyonel anlamda yardımcı olacak biri eşlik etmediği için tecrübelerimize yaslanıp, Kiraz sokaklarını arşınlamaya başladık. Fikir desteği aldığımız halktan birinin yönlendirmesiyle, eski cezaevinden başlamayı tercih ettik. Ki tam merkezde bulunan kapalı cezaevini ziyaret ederken, yıllar önce kapatıldığını öğrendik. Atıl bir bina halindeydi; rahatça girilip çıkılmasından dolayı görmek istemediğimiz sahneler, burada da vardı. Bira şişeleri, yakılan ateşlerin isleri... Dikenli tellerin hâlâ paslanmamış olmaması da dikkatimizi çeken bir başka ayrıntıydı. Ranzaların olduğu yerler ile çivi izleri ve kaldırılan çerçevelerin yıllara meydan okuyan izleri hâlâ duruyordu. Duvarların köşelerinden -nemden kaynaklı olsa gerek- çıkan yosunlar ve minik minik hayat belirtisi gösteren yeşil yoncalar... Ama en güzeli ise koğuş ya da idare odası diye düşündüğümüz büyük yerde inmeyen Atatürk portresinin en yüksek yerde olması ve ona dokunulmamış olmasıydı!..

Cezaevinin tam arkasında yer alan göçmen mahallesinde istediğimiz hareketi bulamamak biraz çehremizi düşürse de bize doğru bakan iki güzel insana yönelmemiz ile özlediğimiz sokak röportajının sinyali verilmişti bile. Köy cami avlusunda okunacak ezanı bekleyen iki güzel insan. Yıllar

önce Kahramanmaraş'tan gelip buraya yerleşen Murat Bey ile muhabbetimize eşlik eden bir diğer kişinin, "ezanı okumam gerekiyor, izninizle" demesiyle aramızdan ayrılışına tebessüm etmek kaçınılmaz olmuştu; kendisi caminin imamıydı... Yakaladığımız o kısa zaman zarfında Murat Bey'in söylemleri ile beldeyi usul usul tanımaya başlamıştık bile.

"Mehtap Hanım, burası çıkmaz sokak! Buraya ancak burada kalanlar... Dışarıdan çok göç almaz burası. Baştan beri çıkmaz sokak; hem tarihsel hem coğrafi olarak. Mesela siz, Ödemiş istikametinden şu an. Yani işte bu yolun üç dört yıllık mazisi var, çift şerit olması önceden köy yolu gibiydi. Yani bütün yatırımlar buranın haricindeki her yere yapılır. Şimdi şuradan çıkın mesela. Salihli'ye Uşak'a, Kula'ya gidin. İşte oradan Abide'ye, Kütahya yoluna gidin, Balıkesir yoluna gidin. Türkiye'nin her yerinde bütün yol problemi çözülmüştür ama bu Küçük Menderes Havzası'nda yol problemi çözülmez! Mesela bu bölünmüş yol yapılıyor Bayındır'dan beri; on senedir yapılır. Yani üç seçimidir aşağı yukarı rantını aldık, bakalım dördüncü seçimde de rantını alacak mıyız? Yani bu böyledir, açılmaz. Mesela Kaymakçı'nın önü açıldı, yol bitti ama yol mutlaka Kaymakçı'ya gider! Yanii kader gibi insanlara giydirmişler, Kiraz'ın kaderi bu ..."

Bu cümlelerden anladığım; Kiraz, kendi içindeki çıkmazlarıyla, yine kendi içinde ilmek ilmek kendini dokuyan ama dokudukça kendini söken sonra yeniden dokuyan bir garip beldeydi... Buraya dökelediğimiz bazı bilgilerin de payı vardı iç sesimizdeki Kiraz tarifinde! Kafamız biraz karışsa da gün boyunca bir tutukluluğun oluşu, bizi bize susturuyordu.

Köy kahvesinde bir çay molasını köyün muhtarı ile verelim istesek de Kayserili olduğunu öğrendiğimiz muhtarı konuşturmak çok da mümkün olmadı. Düşünüyorum da doğru zaman ve yerde doğru soruları sormak da ehil olduğumuzu düşünürken, o gün bunun doğru olmadığını bile düşündürmüştü kıymetli muhtarımız bize. Sorularımız mı muhabbetimiz mi neydi noksan olan şey bilemiyoruz ama gönlümüzdeki ortamı kuramamıştık alışık olduğumuz şekilde. Bir sıkıntı vardı var olmasına ama belde de mi günde mi ayda mı mevsimde miydi; bilemedik?..

İzmirimizin duvağını açarken, günü geldiğinde ciddi anlamda talihsiz bir durum yaşayacağımızı hiç düşünememiştik. Ziyaret ettiğimiz köy ve ilçelerde mutlaka beklentimizin dışında ya da beklediğimizden çok daha farklı duyguları yaşayıp, kalemeye aldığımız anlar elbette oldu. Ve bu anlar bizi hep pozitif yönde besledi. Çünkü hep bildik, başımıza gelen iyi/kötü her şey; hayatın bir parçasıydı ve biz bu parçanın tamamlanmasını bekleyen yazgıyâr işçilerdik. Yazgısına âşık olan her gönül, şükretmenin ilmini bilen teslimkâr ruhlardır. Bu düşünce ile gün boyunca tepemizde bir "gri bulut" engel olmaya çalışsa da bir ecdat yadigârını ziyaret edelim düşüncesini hep taze tuttuk.

Kiraz İlçesine birkaç kilometre uzaklıkta olan Hisar Kalesi'ni ilk başta ziyaret etme niyetimizi en sona bırakmanın da bir hikâyesi olacaktı. Hisar köyünde olan tarihi kalenin surları, köyün içinde kalmış. Hatta evlerden bazıları sur duvarlarına yaslanmış durumdaydı. Surları ve burçlarının çoğunluğu yıkılmış olsa da ayakta kalan bölümler, uzaktan antik asalet tür-

küsünü söyletiyordu gönlümüze. Dikkatimizi çeken, kalenin güneybatı kısmındaki bölümlerin daha az hasar gördüğü/ayakta kaldığı idi. Kiraz halkından ilk aldığımız bilgilere göre kale, kaba ve moloz taşlardan harç kullanılarak inşa edilmiş. Roma-Bizans dönemi eseri olan Hisar Kalesi, Aydınoğlu Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu dönemlerinde onarım görmüş. Bu bilgiler eşliğinde dışardan bize yansıyan heybetine eşlik etmesi için kalenin içine doğru yönelerek, Kiraz ilçesi izlenimlerimizi sonlandırmak istiyorduk.

Gün boyunca dönüp dolaşıp, sonunda vardığımız tarihi kale tüm ihtişamı ile bizi selamlıyordu. İkindinin akşama kavuşma vaktinin tam ortasında dinliyorduk surların ensesinde bekleyen tarih ve ecdat yadigârından bize yansıyacakları. Karşımızda heybeti ile bize selâm veren antik asalet bizi karşılamıştı karşılamasına da bir garip tenhalık/sessizlik/issizlik dövüyordu ruhumuzu. Kuşlar bile ötmeden bir o ağaca, bir diğer ağaca konuyordu Anlatmak istedikleri bir şeyler vardı kuşların ama biz kapattığımız kalp kapımızı, telaş kalabalığına kurban etmiştik sanki.

Evet, ahraz bir sancı rotamızı çiziyordu. Mürekkebin avlusunda kanatları göverenlerin hisleri, diğer insanlarınkinden bir adım öndedir hep. Bu bir yarıdılış kanunudur. Yaşamak çilesi kalemin ucundaki şifa ile harman olduğunda kalp, rotasını çizene hesapsız teslim olur ki biz buna; yazmanın adabı/yazmanın sancısı diyoruz. İşte o an geldiğinde perdesi kalın his odası temizliğe başlar! Bir yazarın yazmak ile seviştiği o an, diğer tüm kıpırtılardan kendisini soyutladığı andır. O an... İşte o an kalemi ile kalbini buluş-

turana armağanlar sunulur. O armağanın ilki de bir adım önde duymak/hissetmek; belki de görmektir. Tarihi kaleyi gördüğümüzdeki endişe/ürperti/ruhun hazırolda ki duruşunun nedeni kısa bir süre sonra belli olacaktı. Biz de evrende kalbimize kalbimize sokulan mesajları, görmemenin ve ilçedeki kurum ve kuruluşların ihmâlinin sonucunu yaşayacaktık!..

Gezi gözlem yazılarımızda farkındalık olması açısından, mutlaka değindiğimiz konulardan biri de “levhasızlık” sorunudur. Ki burada rastladığımız levhasız/önbilgisiz karşılama içimize bir kurt düşürse de antik kıpırtıları gördüğümüzdeki heyecana yenilip, surlara, yıkık duvarlara, sağlam kalan yerlerine dokunmak/hissetmek/şahit olmak için adımlarımızı hızlandırıyorduk. Kalenin girişinin sol yanından biz, sağ yanından da çok da iri olmayan bir köpeğin,

kalenin içine koşuşuna hafif gülümsesek de bize bir bakış atmaması dikkatimizden kaçmamıştı. Acelesi vardı, belliydi! Ya kurtarmak için ya da yakmak içindi o koşuşu! Bunu çok sonra anlayacaktık.

Dakikalar sonra kalenin içine, giriş kapısı diye düşündüğümüz yarı yıkık, yarı restore görmüş açıklıktan telaşla giren boyu kısa köpeğin girmesi ile kocaman bir köpeğin bize doğru koştuğunu görmek!.. Sonra iki, sonra üç, sonra dört, sonra beş, sonra, sonra, sonra... O telaşla algılayabildiğim, köpeklerin on beşi geçtiği idi ve en öndeki irisinin, bize doğru hışımla koştuğu idi. Ve... Çakılı kaldığım yerde yanı başıma kadar gelmesiyle, sol baldırımda bir acı bir baskı hissetmem. Köpeğin ağzında gördüğüm beyazlığı ilk etapta köpük zannetmek, elbette o an ki telaşın eseri idi. Birkaç gün önce aldığım

montun elyafını köpeğin ağzında görmek, montumun arka tarafından tutup etimin yerine montumu kopardığını anlamam geç olmamıştı. Ve yapabildiğim tek şey -ki biz buna sadece Allah korudu ve verilmiş sadakamız varmış diyoruz- olduğum yerden kıpırdamadan benimle temasa geçen köpeğin gözünün içine bakacak soğukkanlılıkta olmamdı. -Telaş etsek ve bir adım atsak biliyorduk ki parçamızı bulamazdı kimse!- Diğer köpekleri hiç saymıyorum. Ve içlerinden bir diğer -biraz daha ufakça olan- köpeğin de gün boyu bana gönüllü eşlik eden mihmandarımın bacağından ısırmasıydı. Onun şansı da kot pantolonu olmuştu. Bacağını biraz sıyırda da köpeğin dişleri!..

Ve asıl kanımızı donduran gelişme! Evet, onlarca köpeğin bize saldırma coşkusunu bizim soğukkanlılığımızla savuşturulurken, kalenin ağzında beliren iki yarı berduş adamın:

“Ne geliyorsunuz burayaa!?” diye nara atmalarıydı.

Bu durağan an, köpekleri durdurup yeniden kalenin içine yöneltirken, “dizlerimin bağı çözüldü...” deyimini bire bir yaşamamın tam da ocağındaydık.

Evet, kalenin içinden çıkıveren yarı ayık, yarı baygın o iki insanın on beş yirmi kadar köpeği savuşturacak şeyler yapacaklarını beklerken, bize yönelen öfkeleri sahiden de düşündürücüydü!.. Ve üzücü... Sahipsiz kalmış hazineyi sahiplenen, aklını kiraya vermişlerin tavrı belki can almadı ya da cana ciddi anlamda zarar vermedi ama eksik olan bir şeylerin adresini de verdi. O eksiklikler nedir/nelerdir burada tek tek söylemenin bir anlamı yok!? Okuyan herkes ce-

vabı kendi içinde sorgulayarak duyarlılık asasının çizdiği haritayı görecektir.

Bu arada “aklını kiraya vermişler” derken ne bir deliden ne bir meczuptan bahsediyoruz! Onlar, bizim öykülerimizde başkarakterlerimizin çoğuna can veren, gerçek hayatta da baş tacımız olan Allah dostlarıdır... Kalenin içi ya madde kullanmış ya alkol almış ya da kendilerini bir şekilde uyuşturmuş insanların uğrak yeri ya da mekânları olmuştu. Ve duruma kayıtsız kalan halk ya da yöneticiler bir cana mâl olmadıkça da bu konunun üzerine belki de eğilmeyeceklerdir...

Yıllarca gezi gözlem serüvenlerimizde en çok üzüldüğümüz şey, tarihi eserlerimize verilen zararların boyutu idi. Atalarımızın atlarını şahlandıran ufka yönelttikleri savaşlar, galibiyetler; bu topraklar için çizilen kadere şahit duvarlara/surlara yazılan/çizilen anlamsız kelimeler,

hep üzüldüğümüz, kızdığımız ve kınadığımız ayrıntılardı. Ama hiçbir yerde sahipsiz kalmış bir ata yadigârının çılgılığı, böyle çirkin ve tehlikeli yansımamıştı bize.

Gün boyu elimizden geleni yapsak da kendini yazdırmamak için elinden geleni yapan bu ilçenin -adına ilgisizlik deyin ya da ihmalkârlık ya da duyarsızlık bilmiyorum- bizde bıraktığı iz, kariyerimiz boyunca unutamayacağımız bir tecrübenin adı olacaktı. Ata yadigârımız olan eserlere sahip çıkmak bu kadar zor olmamalıydı. Sahip çıkmamanın bedeli belki bu defa çok ucuz atlatıldı ama kalemimizin ucunda mühürlenmiş bir sancı ile güneşi batırmıştık kalakaldığımız yerde...

Bu talihsizliğin de vermek istediği bir mesaj vardır diyerek, yolumuza elbette hep ve daima devam edecektik.

Vesselâm...

ŞAİR HÜSEYİN BAYKUŞ

BİR ŞAİR ÖLDÜ

Üzeyir ilbak

Yalanla, iki yüzlülükle ve samimiyetten uzak bir hayatın yaşandığı zamanın beklenmeyen bir vaktinde, kadim yaşama biçiminin bir rutini olarak Urfa'da damda yatarak yıldızlara dokunan bir şair, bir sabah ezanı vakti abdest alırken düştü ve kalça kırığı teşhisiyle hastahaneye yatırıldı. Taburcu edilmesinden bir süre sonra yeniden hastahaneye yatırılan şair, tek ve değişmez hakikatin son hamlesi ve dokunuşu olan ölümle buluştu. Genç sayılacak bir yaştaydı. Yazacak ve söyleyecek daha çok sözü vardı. Ancak vakit durdu.

Şair herkesin yalanla meşrulaştırdığı bir çağa, çağ insanına dair şüphe etmeyecek artık. Eğrilerin doğru, doğruların eğip büküldüğü bir zamanda da olmayacak artık. Atlatmak için yalanın tek gerçek kabul edildiği kalabalıklar arasında olup bitenleri de artık görmeyecek ve duymayacak. Çünkü şair öldü.

Hüseyin Baykuş, farkında olduğu fırladıklarının esintisinde Mezopotamya'da toprağa bükülen başaklara inat dik durarak ve kendisi kalarak yaşadı. İsyankâr duruşunu sessiz isyan ahlakı çerçevesinde yaşadı ve şiirlerinde yazdı. Yerel ve yerli bir ses olarak ömrünü ikmal etti. Yaşadığı coğrafyanın gelenek ve birikimine, çağından tevarüs ettiği kalbi birikime denk ilaveler yaptı, medeniyet toprağı Ruha'nın kıvılcımlı ateşine derkenar yazacak kalemin mürekkebini gül renginde tuttu. Dönüşü olmayan bir dünyaya göçtü şair. Ondan kalanlar kütüphanelerin tozlu raflarında yarınlar ses verecek.

Rahmet olsun. Taksîrât u cürm-i affola.

Hüseyin Baykuş 1960 yılında Şanlıurfa'da doğdu. Ortaokul yıllarından itibaren edebiyata ve özellikle şiire ilgi duydu. İlk

denemeleri Ankara'da Cahit Zarifoğlu yönetimindeki Maveria Dergisi'nde yayınlandı. Şiir ve yazıları ile Harran Dergisi'nin yazı kadrosunda yer aldı. Yaz-Gı Dergisi'ni çıkararak kentte edebiyata ilgi duyan bir kısım gencin bu alana yönelmesinde etkili oldu. Şiir ve yazıları Maveria, Aylık Dergi, Evrensel Edebiyat, Dil ve Edebiyat, Harran ve Yaz-Gı dergilerinde yayımlandı.

1985 yılında memuriyete başladığı Şanlıurfa Belediyesi'nde yeni ihdas edilen Kültür Müdürlüğü bünyesinde onlarca kitap, broşür ve afişin yayınlanmasına katkıda bulundu. Aylık Şanlıurfa Belediye Gazetesi'nde bir dönem editör, metin yazarı olarak çalışırken röportaj ve haber metinleriyle de katkı sağladı.

1993 yılında naklen geçtiği Harran Üniversitesi'nde de aynı çalışmaları sürdürdü. 2009 yılında bu kurumdan emekliye ayrıldı. Emekliye ayrıldıktan sonra kendisini tamamen şiir, araştırma ve yazıya adanmıştı.

Yıllarca Sanat ve Düşünce Çalışmalarının yanı sıra Şanlıurfa'nın gençlik kesiminin aydınlanma süreci içinde önemli bir zaman dilimi olan 1950-1990 dönemini anlatan biyografik bir metin üzerinde çalışmaktaydı. İlk romanı Term Wardoz yayın evince Kürtçe olarak yayınlandı. Önümüzdeki günlerde ilk şiir kitabı yayınevine teslim edilecektir. İbrahim Halil Çelik'in otobiyografisi üzerine uzun seneler çalışmış ve vefatından kısa bir müddet önce bitirmiştir. Bu eseriyle çok iddialı bir şekilde edebiyat çevrelerinde adından söz edeceğini söylüyordu.

Şanlıurfa'nın da üstünde yer aldığı bu coğrafya parçasının çok büyük bir kültürel mirasın üstünde yaşadığına, bölgede bitmeyen toplumsal ve siyasal çalkantıların bu kültürel mirasa dayanılarak çözülebileceğine inanmaktaydı. Binlerce yıldan bu yana derin katmanlar halinde toplumsal yapının derinliklerinde yer almış olan bu kadim kültürü 'Doğu Müktesebatı' adıyla sistematize eklediği uzun

soluklu bir çalışmanın tahririne devam etmiştir. Büyük şair ve düşünce insanı Sezai Karakoç'u Doğu Müktesebatı çerçevesinde inceleyen 'Sezai Karakoç Uzamı' adlı çalışmasının ön çalışmaları bitme aşamasındaydı. Bitirdiğini umuyorum.

ŞURKAV'a İlişkin Düşünceleri ve Yapabileceği Katkıları,

Kurulduğu günden beri Şanlıurfa Kültür ve Araştırma Vakfı'nın otantik Urfa kültürünün devlet ve halk arasındaki taşıyıcı rolünü takdirle gözlemlemiş, bu bağlamdaki düşüncelerini vakıf bünyesinde gerek mütevelli üye olarak gerekse de yönetim kurulu üyesi olarak gereğince yapmıştır. Bu çalışmalarını birlikte çalıştığı İbrahim Halil Çelik, Mehmet Oymak, Sabri Kürkçüoğlu, Cihat Kürkçüoğlu gibi arkadaşlarıyla zaman zaman paylaşmıştır.

ŞURKAV'ın yapabilecekleri bağlamında, "otantik kültürün yanı sıra Şanlıurfa'nın geçirdiği toplumsal değişimleri belirleyecek ve öngörülerde bulunacak sosyolojik, psikolojik, ekonomik hayatıyla ilgili her türlü bilimsel kitap, makale, tez, rapor gibi dokümanın kamuoyuyla buluşmasını sağlamak, bu amaçla panel, konferans, seminer gibi etkinlikler düzenlemek ve bunları nitelikli bir muhteva ile devamlı hale getirmek." istiyordu Hüseyin Baykuş.

Onun edebiyata dair çalışmalarını derleyerek ve gözden geçirerek yayınlamak biz kültür ve edebiyat çevrelerinde bulunan dostlarının manevi borcudur. Hüseyin Baykuş 16 Ağustos 2023'te vefat etti. Urfa'da Çift Kubbe Mezarlığı'na defnedildi.

İbrahim Halil Çelik

HÜSEYİN K. BAYKUŞ: URFA'NIN SES BAYRAĞI İDİ

Allah rahmet eylesin.

Mekânı cennet olsun.

Ü züntümüz çok büyük. Meyus ve mükedderiz. Urfa'nın ses bayrağı yarıya indi bugün. Hani derler: "Şairler öldüğü gün; gökyüzünden birer yıldız kayarmış!" İşte bir yıldız daha kaydı bugün semadan. Bir şair Urfa'da yürüdü öte aleme. Ve bu şair de çok sevdiğim, yiğit insan Hüseyin Baykuş'tu. Ruhu bugün geldiği o berzah alemine yeniden uçtu. Çünkü ruhu "ervah aleminden inmişti" yeryüzüne. O, bizim yetiştirdiğimiz gençler arasında en candan olanı, sabahlara kadar okuyanı, iflah olmaz bir kitap kurdu, dostunun dostu, düşmanlarına da kök söktürecek bir dile sahip, düşündüğünü korkmadan, ama usulüne göre insanların yüzlerine söyleyen ve bu söylediklerini de hayatında yaşayan biriydi.

Hüseyin cesur, menfaatsiz, biperva ve ilkeli bir duruşa sahipti. O boyuna posuna, bakmaz sevmediklerine de kafa tutacak kadar cesurca diklenirdi. Onun bu Kurreliği çok meşhur idi akranları arasında. Urfa'nın Kale Boynunu, Topdağı yamacında doğmuş, orada büyümüş ve çocukluğunun sevdaları da burada boy atmıştı. Hüseyin feleğin çemberinden geçmiş bir yiğit idi. O çocukluk yıllarından beri çok çile çekmişti. O, çalışarak hayatını kazanıyordu. O, aileden gelen cömert ve misafirperver bir karaktere sahipti. O, vara/yoğa bakmaz, evde bir şey yoksa bile; gönünü sofra ederdi gelen misafirlerine. Misafirlere her dem kapısı açıktı onun. Hüseyin, elindekilere kanaat eden derviş meşrep biriydi. Onun rı-

zık endişesiyle yaşadığı bir güne hiç kimse şahit olmamıştır bu alemde. O, rızkın Allah'tan olduğuna gönülden iman etmiş bir mümindir. O, aza kanaat eden, gönlü gani bir fikir işçisi ve de bir dava levantti Hüseyin Baykuş. O, hakikati -çölde susuz kalmış ve yüreği yanmış bir derviş gibi arardı. Onun bu hakikat aşkı kendisini yakından tanıyan tüm dostlarınca takdir edilirdi. O, mütevazı ve sesiz duruşu içinde, kara kartallara benzer asil bir duruşa sahipti. Ancak gönlünde dinmez fırtınalar kopardı Hüseyin'in.

Hüseyin; Urfa Belediye Kültür Müdürlüğünde kendisine tevdi edilen tüm işlerin üstesinden gelen iyi bir teşkilatçı idi. O kendisine verilen görevleri zamanında yapan davasının yüz akı insanlarındandı. O, bulunduğu her ortamda elinden düşürmediği Adıyaman dağ tütününden sardığı cıgaralarını; ciğerlerine bayram ettirircesine çeker de çekerdi ciğerlerine. Duhan başında halelenir ve şekiller çizerek çıkardı gökyüzüne. Elindeki tel tel tütünden sarılı cıgarası, onun hüznünü artırırdı. Efkarlanır ve tütün bile onun elinde hüzne dönüşürdü. O, iflah olmaz bir tiryaki idi. Onun gönlü imanlı ve başı her dem dumanlı, kalbi inanlıydı. Cıgara ve okuma onun iki aşkı idi. Kitaplar dolusu bir oda ve tabakası dağ tütünü ile dolu olduktan sonra; ona hiç bir gam ve keder etki etmezdi.

Hüseyin çocuk ile çocuk, efe ile efe, edip ile edip, şair ile şair, siyasetçi ile siyasetçi idi. O, aynı zamanda dini konularda kavi bir savunucu ve bir o kadar da ivazsız bir özgürlükçü idi. Hüseyin katık-

sız, saf, iyi bir insan ve iyi bir Müslümandı. Hilesi hurdası yoktu onun. Hüseyin fiiliyatta Kuran ve Sünnet'in dışına çıkmayan sağlam itikada sahip bir şair, düşünce ve fikir adamı idi. O, sosyal hadiseleri- gerek yurtta ve gerekse dünyada olsun- feraset terazisinde tartar ve o ateşli beyninin eleğinden geçirerek korkmadan ortaya koyan yürekli bir denge adamı idi.

Hüseyin'in espri yanı da çok kuvvetli idi. Benim esprilerime de en ince nükteleriyle anında cevap verirdi o. Bu ince zekâsı onun farkındalığını her dem fark ettirirdi diğer arkadaşları arasında. Onunla aynı devrede belediyede işe aldığımız gençlerden şair Ahmet Kaya ile çok iyi dosttu. Hüseyin Baykuş ve Ahmet Kaya ikisi de arkadaşlarımızla çıkardığımız Haran dergisinde yazdılar ve piştiler. Onlar derginin tüm yükünü birlikte çektiler. Ahmet Kaya'nın genç yaşında vefatına bencileyin o da çok üzülmüştü. Bu üzüntüsünü de güzel bir yazı ile kaleme almıştı: "Ahmet Kaya Kitabı"nda. Şimdi ise sıra bu kez Hüseyin Baykuş için "Armağan Kitabı" hazırlamaya geldi. İnanıyorum ki, Urfa Yazarlar Birliği Şubesi bu kez de Hüseyin Baykuş içinde bir armağan kitabı hazırlayacaktır. O, buna layık bir insandı çünkü. Vefa da bunu gerektirir değil mi?

Hüseyin Baykuş hem Kürtçenin hem de Türkçenin ses bayrağı idi. O, iyi bir edip, iyi bir şair ve de iyi bir aile babasıydı. O, güzel bir insan ve iyi bir mümin idi. O, davasının eri, genç yaşta hüznü ve kederi tatmış iyi bir gönül adamı ve gözü tok bir Urfalı idi. O, Urfa'nın kültür ve irfanına hizmet etmiş dürüst bir şair ve fikir

adamlarındandı. Mehmet Emin Ergin gibi Hüseyin Baykuş'un Harran Kültür ve Folklor dergisinde de çok emeği vardır. Urfa Belediyesi Kültür hizmetlerinde de inkâr edilmez hizmeti olmuştur birlikte çalıştığı arkadaşlarıyla onun.

Hüseyin Baykuş: Urfa'nın yetiştirdiği değerli kültür adamları, edipleri ve şairleri arasında öte aleme iyi atlara binerek çok erken gidenlerdendir. Daha ne emelleri vardı edebiyat, sanat ve şiir aleminde Hüseyin'in? Ne emelleri vardı onun, ben bilirim? Yeni yeni şiir kitapları, beğendiği fikir adamlarının yeni biyografileri ve yeni yazılacak roman kurguları vardı heybesinde Hüseyin'in. O, senelerdir benim de otobiyografik hayat hikâyemi: "ÇELİK" diye roman tadında yazmaya çalışıyordu. Daha mükemmel olsun diye yazıyor, ama tadına varamadığı için bozuyor ve yeniden yazmaya çalışıyordu. Bu senelerce devam edip durdu. Sanırım bitirmiştir yazdığı 'Çelik Kitabı'nı. Ama daha iyi, her zaman iyinin düşmanı olduğunu unutuyordu Hüseyin'im. O'dan geriye kalan bu projelerin tamamını inanıyorum ki, onun güzide evlatları mutlaka bir gün hayata geçireceklerdir. Onun bu mirasına sahip çıkmak bizim gibi irfan ve kültür dostları için de bir vecibedir. Urfa'nın kültür gömüsüdür Hüseyin'in geride bıraktıkları.

Şairler; bulundukları toplumların ses bayraklarıdır. Onların bayrakları her dem göklerde dalgalanır, sesleri de yeryüzünde yankılanır o okunan dizelerinde. Şairler, insanların gönül bestekârlarıdır. Onlar gamda, kederde ve kıvançta tüm insanların can dostlarıdır. Şairler dizeleriyle her dem gö-

nüllerimizde diridirler. Sen de dizelerinde yaşayacaksın Hüseyin'im.

Urfa gerek nesir ve gerekse şiirde; iki güzel ustasını erken yitirdi. Biri rahmetli M. Sait Yakut ve diğeri de Hüseyin K. Baykuş'tu. Rahmetli M. Sait Yakut, Sühreverdi gibi otuz sekiz yaşında, Toroslardan Mersin'e giderken bir trafik kazasında vefat etti. Onu sünnet üzere kulak yumuşaklarına kadar uzayan simsiyah saçları, yemyeşil yakut gözleri ve o güleç yüzüyle senelerdir hatırlarım. Ne güzel insandı M. Said Yakut? Ne güzel sohbetlerimiz olurdu şiir, edebiyat ve siyaset üzerine Ahmet Bilgin Hoca ve diğer dostlarla? O konuşurken o sıcak mümince ifadeleri hala yankılanır durur kulaklarımda. İlhami Güler Hoca, ben ve o birlikte gitmiştik Mersin'e. Ne kadar sevinmişti birlikte yaptığımız o seyahat ve sohbetlerimize M. Sait Yakut? Vah fani dünya, vah! Sen ne kadar hoş imişsin?

Hüseyin Baykuş ise altmış üç yaşında; Urfa'nın yaz yatılarında, kendi apartmanlarının damında kurdukları tah-tabentte, gökten yere ağmış yıldızları, keheleşen galaksileri ve burçları seyredirken; müezzinin yanık sesiyle Saba makamında okunan sabah ezanıyla bu muhteşem manzarada ilahi çağrıya uyarak abdest almak üzere aşağıya inmiş ve ıslak zeminde kayıp düşerek ve kalçasını kırmıştı. Hüseyin kırılan kalçasından ameliyat oldu ve başarılı geçen bu ameliyattan sonra eve döndü. Gerek hastanede gerekse evde her gün telefonla konuştuk. Bu görüşmelerde onunla şakalaştık durduk ameliyatı üzerine.

Birkaç gün içinde meğer evde fena-
laşıp nefesi kesilen Hüseyin'i vefalı evlat-
ları hastahaneye kaldırmışlar. Doktorlar:
Hüseyin'e ağzında "mantar ve mikrop"
teşhisi koymuşlar. Tedavisi için yoğun ba-
kım almışlar onu. Meğer enfeksiyon kap-
mış Hüseyin! Bunu sonradan öğrendim. O
Nebevi ömür vaktine erdiğinde ebedi ale-
me sefere çıktı. Onun geride bıraktıkları
bizim için birer kıymettir. Ondan geriye
kalan şiir, makale, hikâye, roman ve diğer
edebi çalışmaları gün yüzüne çıkarılırsa
hayırla anılmasına vesile olacaklardır.

Şair Ahmet Kaya da erken gitmişti
öte aleme kovit salgını döneminde. Beni
çok derinden etkiler bu ani gelen genç
ölümler. Hep tetikte ve kulağım kırı-
te beklemişimdir böyle acı haberleri. Ey
insanların ağızlarının tadını kaçıran
ölüm! İnkâr edilmez bir gerçeksinsin! Bir
gün herkes için saati geldiğinde, gelece-
sin. Vakti geleni ne bir saat ileri, ne de bir
saat geri bırakırsın sen!

Yıl 2023 ve 16 Ağustos Çarşamba
sabahı Ankara'dayım. Saat sekiz elli se-
kizde beni arayan Hüseyin'in büyük oğlu
Mahmut Nedim: "Halil amca, babam vefat
etti bu sabah!" dedi ağlayarak. Dondum
kaldım bu ağlayan ses karşısında. Mah-
mut Nedim'in bu hüznü ağılayışı beni yü-
rekten dağladı. Mahmut Nedim ağlıyordu
seslice, bense içimden ağlıyordum Hüse-
yin'ime sessizce. Demek bu sabah ruhu-
nu ilâh'ına teslim etmişti Hüseyin Baykuş
ha! Allah rahmet eylesin. Daha hayat dolu
idi Hüseyin! Umudu dağlar kadardı onun.
'Çelik'i bitirecek ve edebiyat aleminde
getireceği sesi birlikte seyredecektik? Ne

umuttu o ne umuttu? Hani nerede? Ölüm
fırsat vermedi! Vade yetti ve her şey bit-
ti! İşte Hüseyin Baykuş da UÇMAĞA uçtu
böylece.

Hüseyin'in Ankara'da kaldığı dö-
nemde rahmetli Ferhat Koç ve rahmetli
hemşerim, dostum büyük şair Mehmet
Rağıp Karcı'yla gerek Türkiye Yazarlar
Birliği Sümer sokaktaki Genel Merkezin-
de gerekse Türkiye Büyük Millet Mecli-
sinin Kızılay'daki Vali Tandoğan Konağı
bahçesinde yaptığımız o edebiyat ve fikir
sohbetlerinde; onun sorduğu usta soru-
lar hala aklımdadır benim. O, Divan ve
günümüz edebiyatı üzerine kallavi sorular
sorardı Mehmet Rağıp Karcı'ya. Mehmet
Rağıp Karcı da Melami meşrep bir ifadey-
le verdiği cevapları saatlerce sürerdi bu
edebi sohbetlerde. Mehmet Rağıp Karcı,
Siverek ilçemizin Karacadağ'ın volkanik
siyah taşları gibi sert ve haşın bir karak-
tere sahipti. İyi bir şairdi Karcı. Hüseyin
gibi kurreliği vardı Mehmet Rağıp Kar-
cı'nın. Boyları biri birine denk idi her ikisi-
nin de. Birbirilerini çok severlerdi Rağıp
Karcı ile Hüseyin Baykuş bu karakteristik
ruh ikizliğinden.

Rahmetli Ferhat Koç, rahmetli
Mehmet Rağıp Karcı, D. Mehmet Doğan,
Cumali Ünal, Mehmet Oymak, Adil Sa-
raç, Mahmut Karakaş, İbrahim Halil Çelik,
Bülent Arınç ve Faruk Uysal da çok se-
verlerdi Hüseyin Baykuş'u. Bir zamanlar
Memursen bünyesinde kurulacak Meh-
met Akif İnan Vakfı'nın yönetimi ona ve-
rilecekti. Vakıf senedini bile hazırlamıştı
Hüseyin. Hüseyin çok heyecanlı idi o gün-
lerde çok. Hüseyin: "Ağabey, göreceksiniz

bu vakıf ile neler yapacağız neler?” der, sevinirdi! Her güzel işte olduğu gibi bu işte de bazı manialar çıkardılar önüne ve bu iş de öylece akim kaldı. Çok üzülmüştü Hüseyin! Harcanmıştı yine. Başı kesik dev gibi geziyordu Ankara sokaklarında.

Ankara’da Ömer Vehbi Hatipoğlu’nun yeniden çıkaracağı Panel Dergisi için de bir miktar daha kaldı Hüseyin. Bu da olmadı ve yeniden Urfa’ya döndü Hüseyin. O günlerde Hüseyin çok perişandı. Zaten bir nefeslik canı vardı, o da sanki burnundan geliyordu. Hüseyin’in o Ankara günleri ayrıca yazılmaya değer. Çok çile çekti Hüseyin çok!

Hüseyin’in Urfa’ya dönüşü “Term”i yazmaya yaradı. Hüseyin Ankara’da kalsaydı Term romanı zor yazılırdı. Çile onu yazmaya zorladı ve Term yazıldı.

Term romanı, Çağdaş Kürt Edebiyatının klasikleri arasında çoktan yerini aldı ve en çok okunan, aranan bir eser oldu. Bu roman Kürt edebiyatına bir soluk getirdi. Gittikçe daha da kıymeti artacaktır bu roman. Onu bu sahada yetkin olanlar daha iyi anlatacaklardır. Hüseyin zor bir dönemde, zor bir işi bitirdi Term’i yazarak. Zaten o, zor günlerin adamı idi. Hüseyin Baykuş kalemimdeki mürekkepti.

Ankara’dan Urfa’ya her gelişimde bir gece mutlaka genç, kültürlü ve aydın fikirli Şeyh Zülfükar Baran’ın dergahına oğlum Muhammed Fatih, Mikdad Lamih ve Hüseyin Baykuş’la misafir olurduk. Şeyh Zülfükar ile Hüseyin’in tasavvuf üzerine o tatlı sohbetlerine bazen hiç müdahale etmeden saatlerce dinlerdim. Onun bu engin tasavvuf bilgisini din-

ledikçe hayran kalmıştım bir kez daha ona. Böyle bir mecrada ve böyle bir bilgiye sahip olacağına ihtimal vermemiştim Hüseyin’in. Beni şaşırtmıştı Hüseyin bu konuda. Hali olan yerlerde ne hazineler yatarmış meğer?

Onun kalemi her dem Hakkın burhanı olmuştur. Dili mutlak hakkı söyler ve gönlü de her dem zikirde olurdu onun. Her Urfa’ya gelişimde ona yayınlanan yeni kitaplardan getirirdim. Düşünce, fikir, şiir, roman, hikâye ve şiir kitapları getirirdim. Eli boş geldiğimi hatırlamam senelerce her Urfa’ya gelişimde. Urfa’nın Kûlahlı münevveri, üstat Yusuf Demirkol ağabeyimiz her dem “Değirmene giderken, unluksuz gidilmez.” der. Hüseyin Baykuş da bir kitap değirmencisi idi. Ona getirdiğimiz kitapları okur, beyinde ve ruhunda öğütterek onlardan yeni yeni fikirler imal ederdi. Tıpkı bir arı gibi her çiçekten topladığı polenle bal yapardı. Ona getirdiğim bu kitaplarla bir kitaplık kurdu desem mübalağa olamazdı. O da meğer bana: “İbrahim Halil ağabeyim, benim kitap bankamdır.” dermiş arkamdan sevdiklerine ve çocuklarına. Çok sevindim bunu duyduğuma ben de. Demek işin farkındaymış Hüseyin’im.

Hüseyin daha birkaç ay önce: “Ağabey ne kadar kitap alacak hakkım var senden?” demişti. Ben de: “On kitap yeter mi?” demiş ve kendisini kızdırmıştım. Sonra gönlünü alıp ne kadar istersen olur demiştim. Çok sevinmişti bu dediğime. Ama olmadı. Ecel onu aldı buralardan. Hüseyin’e getireceğim kitaplar da bu kez kitaplığımda yetim kaldı. Ancak bu geli-

şimle ona kitap yerine bu yazı ile geldim. Ne acı değil mi? Bir varmış, bir yokmuş! Hayat ne kadar boşmuş meğer?

Her ölüm erkendir, ama bu ölüm gerçekten çok erken oldu benim için. Kadere imanımız tamdır ve boynumuz da kıldan incedir onun karşısında. “Ey Ölüm! Madem geldin, hoş geldin, sefa geldin.” demekten öte elimizden ne gelir ki şimdi? Ah, Hüseyin'im ah! Yazdığın Kürtçe romanın ismi “Term” gibi bugün sen de dört kollu termde (tabuta) dostlarının omuzlarında gidiyorsun berzah aleminin ilk kapısı kabre. Kabrin nurlarla dolsun. Kabrin cennet bahçelerinden bir bahçe olsun senin.

Defnedildiğin o Çift Kubbe'deki kabrinden şimdi bakıyorsun Urfa'ya tepeden. Bak ölümünle bile yine bir kurrelik yaptın ya bizlere? Nemrut'un ateşini gülistana çevirdiği Anzelhaya ve Balıklıgöl Halilülrahmanın'a ruh pencereden bakıyorsun şimdi o tepeden. Aslının yaratıldığı o soğuk kara toprağa şimdi yatarken bile yine kurresin sen, kurre! Doğduğun Top Dağının eteklerini arkana alıp, önünü Urfa'ya vermen de ne güzel olmuş şimdi? Ruhun şad olsun! Selam söyle bizden önden giden tüm dostlarımıza. Yarın sıra gelecek bizlere de. Ölüm bir hiçlik değil, yeniden Dirilişin besmelesidir bence.

Dilerim ölümsüzlükler ülkesinde Şairlerin Sultanı hemşerimiz Şair Yusuf Nabi ile komşu olursun sen de. Onun riyasetinde oluşan 'Cennetin Şiir Şöleni'nde okunacak gazeller, kasideler, naatlar, rubailer ve beyitlerin havada uçuştuklarına şahit olmak isterdim doğrusu seninle. Urfalı

diğer şair dostlarıyla birlikte olmak Hüseyin'im ne güzel şimdi? “Şair Şanî, Şair Abdi, Şair Rafet, Şair Şevket, Şair Sami, Şair Sakıp, Yakup Kalfa, Mahmut Şevket Akkaya, Mehmet Akif İnan, Halil Gülüm, Bedri Alpay, Kemal Edip Kürkçüoğlu, Abdülkadir Karahan, Ayhan Abamor, Verdi Kankılıç, Mehmet Rağıp Karcı, Şükrü Algın, Sıraç Sümen, M. Said Yakut, Ahmet Kaya, Mizbah Hicri, Mehmet Emin Ergin, Mehmet Hulusi Öcal, Ökkeş Ülgen, Hulusi Kılıçarslan, Kıratoğlu Emin, Mahmut Yaşar Uğur, Sevim Yeşilnacar ve Rüknettin Akbaş” gibi daha nice Urfalı şairle.

Şair dostlarımızın o güzel şiir ve diğer kıymetli eserleri bizim gönüllerimizde yaşarlar her dem. Sen de gönüllerimizde yaşayacaksın Hüseyin'im eserlerinle. Yolun açık olsun aziz kardeşim benim. Yolun açık olsun!

Başta edebiyat, sanat, kültür ve fikir camiasına, seni seven tüm dostlarına, değerli ailene ve kıymetli evlatlarına yüce Rabbimden sabırlar diliyorum.

Başımız sağ olsun.

İnnalillahi ve inna ileyhi raciün.

YAŞANMIŞLIKLAR VE ŞAİR HÜSEYİN BAYKUŞ

Sabah Cihat (Kürkçüoğlu) Abi telefonda Hüseyin Baykuş'un vefat ettiğini söylediğinde ani bir duraksama yaşadım. Çünkü hiç beklemediğim bir ölümdü. Tıpkı Ahmet Kaya dostumun vefatı gibi onun vefatı da ani olmuştu.

Her ikisinin erken ölümü üzücüydü. Gerek S. Ahmet Kaya gerek Hüseyin ile yaşanmışlıklarımız vardı. Bir anda geçmiş gözümde canlandı. Urfa'da onunla birlikte dergi çıkarmış aynı dergide yazmanın heyecanını yaşamıştık. Hasta olduğumu bilmiyordum, ancak ölümü benim için ani oldu. Genç sayılırdı. Bildiğim kadarıyla yazmak istediği eserler vardı. Onları yazdı mı, yazamadı mı bilmiyorum. Çünkü onunla uzun süredir görüşmemiştim. Ancak şiir kitabı başta olmak üzere yayımlanmış eseri olmadığını biliyorum. Kendisinin kitaplaştırmada tembellik ettiği eserlerini inşallah yayınlayan biri çıkar. Kendisini Feysbuk'tan (Facebook)'tan takip ediyordum, Hüseyin Kemal müstearı kullanıyordu. Bazı yazı ve şiirlerinde ise Emir Doğu müstearını kullanıyordu. Urfa'da iken zaman zaman karşılaştığımız oluyordu ancak uzun süredir görüşmüyordum. Bundan birkaç yıl önce Ankara'da Yazarlar Birliğinde görüşmüştük. Bir ara Ankara'ya yerleşmeyi düşünüyordu fakat olmadı. O yanılmıyorsa 1962 doğumluydu. Benden büyüktü. Kendisiyle 1992 yılında Harran üniversitesinde çalışırken tanıştık. Hüseyin Abi diyordum. Harran dergisinde şiirleri yayımlanıyordu. Başta S. Ahmet Kaya olmak üzere Harran dergisinin 43. Sayısından itibaren benim de içinde bulunduğum yazarlar ekibinde o da vardı. Biz Urfa ile ilgili yazılar yayınlarken o şiir yayınlıyordu. İleride kitaplaştıracığını söylediği "Bir Söylemin Parça Parça Yüzleri" adlı uzun şiirinin her ay bir bölümünü yayınlıyordu. O folklorik bir dergiden daha çok

edebi ve siyasi bir dergi çıkarma fikrinde idi. Ben, Abdurrahman Karakaş, A. Rezzak Elçi ise edebi bir dergi düşünüyorduk. O sırada Harran dergisinin sahipliğini yapan ağabeyler, “işte hazır dergi. Hem folklor hem edebiyat birlikte yayınlayınız” dediler. Biz de öylece 43. Sayıdan itibaren içinde yer aldık.

Daha sonra Hüseyin Baykuş ile birlikte Harran dergisinden ayrılıp Yaz-gı dergisini çıkardık. Her sayıda özel bir dosya konumuz oluyordu. Hüseyin ise daha çok fikri alanda yayın yapmaktan yanaydı. Demokrasi, Milliyetçilik, 28 Şubat gibi siyasi konuları kapağa taşıdık. Siyasi konular rağbet görmeyince bu defa Hüseyin, derginin şairleri üzerine birer dosya yapalım fikrini ileri sürdü. Hatta bir Sıra Gecesi’nde bu dosya konusunu tartıştık. Şahsen dosya konularını fikri alandan daha çok edebi alanda olmasını istiyordum. Taşrada sanat edebiyatla uğraşanlar olarak kendimizi dosya konusu yapmamızın ne kadar doğru olup olmadığını tartışmaya açtım. Çünkü ben dergi yazarlarımızın dosya konusu yapılmasına karşı idim. Dosya konusu yapılacaksa eğer ünlü yazar ve şairleri konu edinmeliyiz, diyordum. Hüseyin ise “onları herkes dosya konusu yapıyor, biz kendimizi yapalım” dedi. Öylece birkaç sayı yayımladık. Ancak çoğunluk dergi yazarlarının dosya konusu yapılması hususunda fikir beyan etti. Ardından ilk önce büyük ağabey konumunda olan Mehmet Oymak’ın şiirini dosya konusu yaptık. Ardından Hüseyin Baykuş’un. Daha sonra da S. Ahmet Kaya’yı dosya yaptık. Derginin mutfak işini

ben, S. Ahmet Kaya, Rezzak Elçi ve Abdurrahman Karakaş’ın üzerindeydi. O sırada Abdurrahman İlahiyatta öğrenciydi. Derginin giriş yazılarının tümünü ben kaleme alıyordum. Arada Hüseyin birkaç ekleme yapıyordu.

Yaz-gı dergisinde Oymak, Hüseyin Baykuş, S. Ahmet Kaya’nın dosya konuları yapıldıktan sonra, sıra bana gelmiş, ancak dosyayı tamamlamak için Hüseyin’in yazısını bekliyorduk. Hüseyin benim şiirim hakkında yazmaya başladığını söylüyor bir türlü yazıyı bitiremiyordu. Hüseyin yazma konusunda ağırdı. Ancak yazmak istediğinde de rahat yazıyordu. Nedense benim dosya konusu seçildiğinde derginin çıkmasını aylarca bekletti. Bunun üzerine ben diğer yazıları toplayıp Hüseyin’in yazısını beklemeden dergiyi yayınladım. Ancak Mehmet Oymak şiirim ile ilgili olarak hem övücü hem yericı şeyler yazdı. Rahmetli Ahmet Kaya her yazısında olduğu gibi üstatlık havasında bir yazı kaleme almıştı. Ahmet’e üstatlık havası Hüseyin’den sirayet etmişti. Hüseyin de kendini derginin üstadı görüyordu. Kırsal kesimden geldiği için ağalık özentisi içindeydi. Hatta bir gün aşiretçilik ve feodaliteyi eleştirdiğimde bana “aşiretçilik gerçekte küçük bir krallıktır. Avrupa’da derebeyleri yok muydu? Kürtlerdeki aşiret yapısı Batıdaki prenslikler gibidir” diyerek ağalık ve aşiretçiliği kendince yorumladı. İlginç olan Kemal Tahir romanlarını zevkle okumuş ama onun Doğu’daki aşiret sistemi ile Batı’daki feodalitenin farklı şeyler olduğunu idrak edememişti. Daha doğrusu aşiretçiliği benimsediği için kendince bir

savunma yapıyordu. Ayrıca üniversitedeki odası köyden aşiretinden gelen ziyaretçilerle dolu oluyordu. Onların devletle olan işlerini takip ediyordu. Memur veya okumuş olmanın verdiği bilgiyle öncülük ediyordu. Bunu yaparken zevk alıyordu. Şahsen ben işimi görmekten acizken Hüseyin Baykuş köylülerinin işini görüyor, onlara devlet işlerinde yardımcı oluyordu.

Rahmetli S. Ahmet Kaya dosyasını hazırlarken onun şiiri hakkında eleştirel bir metin kaleme almak istediğimi, şiirin özgün olmadığını, İsmet Özel etkisinde, hatta intihale varan imge ve metaforlar kullandığını söylediğimde, o konuya girme başka boyutlarına bak deyip beni vazgeçirmişti. S. Ahmet Kaya dosyasına yazısıyla katısı sundu ancak benim dosyama yazmaktan

imtina etti. Oysa özel sohbetlerimizde S. Ahmet'in okuduklarından etkilenerек intihale yakın benzer şeyler yazmasını kendisi de eleştiriyordu. Rahmetli Ahmet saf bir arkadaştı. Bir şiir dinlese farkında olmadan hemen onun benzerini yazar, bir yazı okusa hemen onun benzeri bir yazı kaleme alırdı. Örneğin İsmet Özel Asabiyet başlıklı bir yazı kaleme almışsa Ahmet, Mensubiyet diye bir yazı yazardı. M. Atilla Maraş onun yanında yayınlanmamış şiirlerini okumadığını söylüyordu.

Edebiyatın iki yüzlülüğü daha çok dostlar hakkında yazı kaleme alındığında kendini gösterir. Zira bizim camiada eleştiri ve övgü, dostluk ve arkadaşlığın derecesiy-le orantılıdır. Edebiyat alanında dostluk veya arkadaşlık hakkaniyet ölçüsünü gölgeler. Gönül kırmamak adına hep iyi şeyler söylenir. Dostlar hakkında yazarken en çok övgü ve yergide ölçüyü kaçırmamaya dikkat ederim.

Dosya konusu olarak şiirimi seçtiklerinde Hüseyin,

bana “üstat şiirin üzerine geniş bir yazı kaleme alacağım” demişti. O bana hep üstat diye hitap ederdi. Tabi onun bu hitabında ironi saklıydı. Hem övgü hem de yergi içeriyordu. Oysa hepimizin büyüğü olarak kendisi “üstatlık” taslıyordu. Hüseyin'in benim şiirim hakkında baş-

ladığı yazının üzerinden otuz yıl geçti o yazıyı bir türlü kaleme alamadı. Ankara'da görüştüğümüzde kitaplarımı istemişti. Baskısı olanlardan birkaçını verdim. Okuyup okumadığını bilmiyorum. Hüseyin bu tutumunun nedeni bana biraz mesafeli olmasından kaynaklandığı kadar, yazma konusundaki tembelliği de olabilir. Derginin bütün yükü bizim üzerimizdeydi. Ben, Rezzak Elçi ve Abdurrahman Yazgı'dan elimizi çekmemizle birlikte dergi de kapandı. Öyle sanıyorum bir daha ne

Hüseyin ne de S. Ahmet Kaya bir daha dergi çıkaramadılar. Ben daha sonra arkadaşım Feyat Demir'in desteğiyle Seyir dergisini yayınladım. Hüseyin hariç Yazgı'nın yazarlarının birçoğu bize katıldı. Yeni isimler aramıza kattık. Seyir Urfa'da adeta bir ekol, bir okul oldu. Bu dergide yazan birçok arkadaş ulusal dergi ve gazetelerde yazmaya başladılar. O sırada Harran Üniversitesi'nde öğrenci olan Ali Sözer kadromuzda yer aldı. Üniversiteden Hasan Akçay, Ali Tenik yazılarıyla destek verdiler. M. Faruk Habiboğlu, İbrahim Tezölmez, Eyüp Azlal, M. Lamih Çelik dergiye yazılarıyla katkı sundular. Edebi yönü çok güçlü bir dergi çıkardık. Çok güzel sayılar yayımladık. Özellikle "Nâbî" özel sayımız ile "Urfa" özel sayısı dikkate şayan sayılardır. İki yüz sahife olarak yayınlanan "Urfa Özel Sayısı" içerden ve dışardan bakışlarla Urfa üzerine yayımlanmış bir şehir klasiğidir.

Hüseyin'in şiiri ve kalemi güçlüydü. Ben onula tanıştığım sırada Atilla İlhan'ın şiirlerine ilgim pek yoktu. Hüseyin'in ile konuşmalarımızdan sonra Atilla İlhan'ın şiirlerine yöneldim. Gerçekten iyi bir şairdi. Ancak Atilla İlhan'ın şiirlerini tanımadan Hüseyin'in şiirleri bana özgün geliyordu. Atilla İlhan'ı okuduğumda Hüseyin'in oldukça onun etkisinde olduğunu gördüm. Hüseyin'in daha sonraki şiirlerini takip edemediğim için nasıl bir yol aldığını bilmiyorum. Onun şiirleri Atilla İlhan'ın etkisinde de olsa güçlü şiirlerdi. Çünkü o şiirlerinde kendi coğrafyasını anlatıyordu. Atilla İlhan şehirli o köylüydü. Atilla İlhan'ın şiir tarzıyla kendi coğrafyasının

sıkıntılarını dile getiriyordu. Bu yönüyle özgün ve orijinaldi. Eğitime göre nesri çok güçlü idi. Özellikle Kürt edebiyatına hakimdi. Soldan beslenmiş ancak sağda kendini konumlamıştı. Kafasında Urfa ile ilgili bir kitap yazmak vardı. Bana hep Tanpınar'ın "Beş Şehir" benzeri bir Urfa kitabı yazacağını söylüyordu. Yazdı mı yazmadı mı bilmiyorum. Aynı isteği rahmetli M. Akif inan da dile getiriyordu. Hüseyin Urfa şehir kitabını yazabilir miydi bilemiyorum ama Urfa'nın kırsalını anlatan çok iyi bir köy kitabı yazabilirdi diye düşünüyorum. Çünkü gerçekte köy yaşamı ve geleneğine hakimdi.

Son yıllarda yazı ve şiirleri ulusal dergilerde yayınlandı. Sanıyorum bunda İbrahim Halil Çelik abimin büyük bir etkisi vardı. Örneğin Dil ve Edebiyat dergisinde M. Atilla Maraş ile polemige girdi. Atilla Maraş, Harran dergisini çıkardıkları yıllarda Hüseyin Baykuş ve S. Ahmet Kaya ile tanışmasını anlatmıştı.

Hüseyin o yazıya sert bir cevap vermişti. Ayrıca bildiğim kadarıyla İ. Halil Çelik abimizin hayatını yazıyordu. Bir de dosya olarak Almanya'da girdiği bir şiir yarışmasını kazanmıştı. Yayınlamak için şiir dosyasını istediklerini bana söylemişti. O dosya yayınlandı mı yayınlanmadı mı bilemiyorum. Benim burada yazdıklarıma yaşamış olsaydı nasıl bir cevap verirdi ona da bilemiyorum. Ama o seyrek bıyığını çekerek "üstat yine döktürmüşsün!" derdi. Sanata, şiire edebiyata gönülden bağlı, çok okuyan ve yazan biri olarak onun erken ölümü hem Urfa hem edebiyatımız için bir kayıptır.

Cumali Ünaldı Hasannebioğlu

Hüseynî Mersiye

Uçuruma dönüştü dağın birdenbire
bir yürek çarpıntısı bırakıp o en derin boşluğa

Her çocuk anasını özler, gidince
toprağa şerh düşer
anasına
benzete benzete

Yazılacak kitapları, yürünecek yolları vardır
söylenecek türküleri illâ ki Urfa'da

Bir el dokundu om'zuna döndün baktın
yüzünde bir gülümseme: vakt'erişti, zamandır!

Dağlar dumandır şimdi
Halim yamandır şimdi
De ki, candan usandım
Âhir zamandır şimdi

Eyvallah, zaten var kitabımızda, onu dedin
bir öğle uykusuna yatar gibi usulca
ölümü belledin

Bir aşk böyledir işte, vakitsiz bir divânçe
Hem burada aşkıtır aşk, hem
gideceğin yerde

Akarsın bir köpüklü suyun döküldüğü çavlına
Ko yitsin hor bedeninin bu dünya kavgasında

De: Adına türkü yakılacak bir güzelliği olanlar gönensin
bundan böyle yalan dünyada
Bir aşkı olmayanlar neylesin?

dört çiviyle duvara çakılan tabelada
bir sokak, bir caddede, umarsız
"Göçümüz Yok'tan Var'a ! " yazılанда

Ve ben, iyiki böyle, diyorum
başka nasıl taşınırdı bu yük
güzel ölüm olmayanda?

Tek tek açıyor yediveren limonun çiçekleri
nice sevgiler bırakarak baştanberi, dünyaya

Denizin ne olduğunu bilmemek yetmez
uzak dağların sisini, yeri göğü, ağaçları
ormanı ve ırmağı da unutmalı

O minik kuşlar gelip mutlu olsunlar diye
her gün
yağmurlar yağdırılan bahçede gölekler oldurmalı

Her gece gökyüzünde yata yata
Gök olup ağan yıldıza katılmalı

Su akıp gidiyor tut ki, toprak kokuyor
Kim oynarsa oynasın bundan böyle
budur can oyuncağı.

19 Eylül 2023
Fethiye. Günlükkent

Ali Osman Baykuş

BABAM

Mavi bir göl kıyısındayım” demişti. “Süzülürsem, mavi gökyüzünün altında, mavinin en özgür tonuna.” Babam, küçük ve dar alana hapsedilmiş bir aslan gibiydi. Pervasız, hırçın ve bir o kadar öfkeli bir bekleyişti onun hayatı. Bu babamın karakteriydi, bunun yanı sıra insani değerlere ve geleneklere sahip çıkan tarafıyla, rahmetin tecelli etmesiyle, Allah’a teslimiyetin mümkün olabileceğinin de idrakinde ve farkında olarak yaşadı.

Ağustos ayında yağmurla ıslandık, taziyenin üçüncü günü. Yağan yağmur, dünya hayatı ve hayatın idamesi için gerekli ve bereketli olduğu kadar bir an gibi geçiciydi. Yazın sonu, sonbaharın başlangıcında aramızdan ayrıldı. Onun gidişinin acısını hafifletmek için vakit, onun dünyada en sevdiği Sonbahara döndü.

Böylesine üreten ve ürettikleri kadar kıymetli bir hayat yaşayan bir yazarı kaybederken, bizi (çocuklarını) ve yakın çevresini ahlak ve hoşgörüyle, emekle sahip olunan, sabırla işlenen ve zekayla sağlaması yapılan eserleri olarak görürdük. Şimdi, sizce bu kitabın şirazesini dağıldı mı? Yoksa insani değerlere ve yiğitliğe susamış bir topluluk; yarım kalan hikâyesini tamamlayacak mı bilmiyorum?

Zaman ilerliyorsa bir bilinmezlik ve karmaşa mevcuttur diyebiliriz. Gelecek birçok bilinmeyenle, mevcut olduğumuz anı oluştururken, varlığı bir meşale misali aydın ve aydınlık bir insan olan babamı kaybetmek, bizlere zifiri karanlıkları yaşattı. Gittiği güne kadar gerçek karanlıklara yabancı büyüdük. Bilseniz ne derin bir sessizlik ne dibini bulmadığımız bir acı bu! Teselli veren gerçek; bir aynaya bakıp, istikbale tanıklık etmek.

Kapılardan bir kapı ve her kapının bir tek alacaklısı, herkese kapalıyken kapılar; hiç uyumayan yalnız birine açık. O biri ki; herkesin alacaklısı? Kapılar ardına kadar açıldı. Sureti belirsiz bir gölge gibi kapı eşiğine düştü. İlahi güç bir kâğıt keskinliğinde, görünmez bir bıçakla yarıp göğsünü; saplar şairin kalemını, yüreğinin en nazlı yerine. Şair kadar asil ve namusludur yara, yaşlılık kadar çaresiz ve aciz, ölüm gibi itaatkâr ve uysal, bir yanını omuzlayıp yıkmak isterken kapıları, diğer yarını yaraya bakıp sıcaklığına usul usul bırakmak ister kendini.

İnsan yorgunluğu ürettiklerinden değil de terazideki nasibinden kaynaklandığında, ilahi elin sahibi mizan alemine çeker sevdiğini. Evlatları olarak bize düşen; namuslu ve dürüst bir yaşamışlığı şahitlik etmek. Evet biz menfaatsiz ve dürüst bir hayatın şahitleri olarak yiğitliğin ve cömertliğin çocuklarıyız. Akli kılavuz edinmeyi, insanları içten ve pazarlıksız sevmeyi, düşmanlığın da yiğitçe yapıldığı bir hayatın tanıklığını öğrendik onun sayesinde. Dedim ya dar bir alana hapsedilmiş bir aslan gibi geldi ve geçti buralardan benim aziz babam!

Şimdi anılar ve fotoğrafları ile dostları kaldı bize o güzel insandan. Şüphesiz yazdığı kitaplar nesli sürdüğü müddetçe başucu kitabı olarak kalacak. Belki de dünya dillerine çevrilerek dünya klasikleri arasındaki yerini alacak. Bu coğrafyada yaşamış diğer aydın ve düşünürlerin hayatından farksız bir şekilde ömrünü tamamladı. Zaman içinde, ürettiği eser ve fikirlerinin daha iyi

anlaşılarak ölümsüzleşeceğine inanıyorum babamın.

Kendisini anlatmakta yetersiz kalan bu yazı tamamlanmadan önce, kişiliğiyle ilgili bazı detayları anlatmamın yaşadığımız bu kaybın büyüklüğünün anlaşılması açısından önemli olacağı düşüncesindeyim. Herkesin paniklediği zor şartlar karşısında duruş ve bakış açısıyla kendisi insanlara hep güven vermiştir. Akıl ışığında kriz anı ile ilgili çözümlerine herkesin uyduğuna defalarca şahit olduk. Aldığı kararları, vicdan ve akıl süzgecinde geçirirken muhafazakâr, inançlı ve cesarete dayalı kişiliğinden ödün vermeden gerçekleştirmeye gayret eder ve bunu daima mümkün kılardı. Akraba ve arkadaş çevresi herhangi bir sorunlarına çözüm bulmak için genellikle ona

danışır ve onun aklına güvenirlerdi. Bununla beraber yolda kalmış ve gidecek yeri olmayan insanlara kendi bütçesine bakmadan birçok kez yardım etmişliğine şahit oldum. Mütevazı ve cömert kişiliği hakkında konuşulmasından hoşlanmadığı için konuyu derhal geçiştirmeye çalışırdı babam.

Cesur ve mert bir insandı babam. Sahip olduğu diğer meziyetleri gibi bunun da konuşulmasından hoşlanmaz: “Erkek adam kendisini methettirmez.” derdi. Fakat hoşgörüsüne sığınarak kişiliğinin bu yönü hakkında birkaç cümle etmem gerekir.

Babam, yüreğinde bir şairin nezaketini barındırmasının yanında, Urfa’lıların deyimiyle tam bir kabadayıydı. Yani O, tam bir ‘kurre’ (yiğit/fedakar) idi. Doğruluğundan emin olduğu düşünce ve değerleri için cüssesine bakmadan gözü-nü daldan budaktan sakınmazdı. Güçsüz ve kırılğan insanlara eziyet edilmesi onu çileden çıkarırdı. Mazlum ve ezilen biri için rahatlıkla ekmeğinden ve huzurundan vazgeçebildiğine pek çok kez tanıklık ettim. Kişiliğinin bu yönünden dolayı pek çok insanın yüreğinde hayranlık beslediği bir adamdı. Vefat ettiğinde; yüz yüze, alabildiğine eleştirdiği insanlar bile; “hepimizin kaybıdır” diye göz yaşlarına boğulurken çocukları olarak birçoğunu biz teselli etmek zorunda kaldık.

Kendisiyle sohbetten lezzet aldığım için merak ettiğim konularda sorular sorarak onun bilgi birikiminden faydalanmaya çalışırdım. Vefatından kısa bir süre önce yaptığımız bir sohbette “Tevhit” konusu hakkında konuşmuştuk.

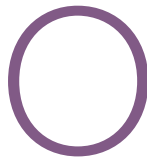
Tevhit düşüncesinin İslam dinindeki önemi üzerine şöyle bir cümle kullanmıştı: “Dünya hayatının gayesi ile insan hayatının gayesi arasındaki çatışmada Tevhit inancının zarar gördüğü ve her insanın önemli olarak sınıflandığı şeyi tutku ile sevmeye olan meylini anlatıp bunun da insanı şirk dediğimiz günümüzün hastalığına ittiğini” söylemişti. Bundan dolayıdır ki maddiyatı önceleyen insanlardan farklı bir bakış açısı ve çabasıyla yaşadığı O. Örneğin, paraya ve zenginliğe bakış açısı; kul hakkı konusundaki titiz yaklaşımı, hayatı ve fikirleri ile asla çatışmazdı. İnsan kazanmanın para kazanmaktan daha değerli olduğunu bizlere yaşayarak gösterdi. Sadeliği ve şeffaflığı çok seven babama layık olma temennisiyle yazıya son verirken, hayatımızdaki yeri dolmayan değerli hakikati Hakka uğurladık. Ondan kalan her şey, şimdi sahipsiz kalan bir daktilonun sessizliğini yaşıyor.

Yazıyı, babamın sadeliğinin şahidi olan şiiriyle bitiriyorum:

*“Perdenin ardında beliren güneş
Masada avuç içi kadar aydınlık
Bir sabah uykudayken eşin ve çocuğun
Kalemini masaya bırak ve çık”*

Arzu Ceylan

DÜN GİBİ HATIRIMDA

zamanlar insanlar zıddını aramakla meşguldü. Geceden dinlenmiş bedenleri sabahın loş karanlığında sırf sofrasına bir tas çorba koyabilmek için yola düşer, akşamın kör karanlığına kadar çalışır, yorulurdu.

İnsanların kimi elinde kazmasıyla, kimi o kadar yol tepmekten ha bozuldu bozulacak minibüsüyle, kimi kantarı, terazisiyle, kimiye kitabı - kalemiiyle ve tabii saymakla bitmeyen daha niceleriyle durmadan gider gelirdi. Bu gidip gelmemeler sanki Tanrının bir buyruğu gibi sürerdi. İşte böylesine elzem, değerli ve kutsal bu gidip gelmelerin birinde karanlığın içinden adeta kaçarcasına, karanlığı yırtarcasına sıyrılıp geçiyordu Demirci Yusuf Usta. Demir dövmekten, sana bana ağır gelen o demir kapıları kaldırmaktan beli hafif kambur, boynu yere eğik yürüse

de hızından bir şey kaybetmemiş olan yaşlı adam, atik adımlarla hemen işyerine varabilmek için uğraşıyordu. Bu kadar hızlı yürümesinin nedenlerinden biri, insanın içine kadar işleyen, eldivensiz parmakları donduran hatta ellerinin üstünü çatlatan ayazdı. Yol boyu yürürken “Başladı yine bu soğuk günler, hayır kar, olmadı yağmur yağsa bu ayaz kesilecek ama işte... Güneş desen işine gelince görünüp işine gelince de kayboluyor. Ellerim, dudaklarım, çatlamadık bir yerim kalmadı. Eski gençliğim de yok ki artık” diyordu. Gençliğinde herkesin imrenerek baktığı Demirci Yusuf Usta; şimdilerde yorgun ve yaşlı olsa da heybetini olduğu gibi korumuştur. Gölgesi bir çınar ağacı kadar geniştir. Köyün eli ayağı gibi olan bu yaşlı adam nerede kendisine ihtiyaç duyan birini görse koşa koşa yanına gider, elinden bir şey gelmese dahi iri yarı görüntüsüyle yanındakilere güven verirdi. Yusuf Usta üzerindeki kalınca cekete hepten sarılmış yoluna devam ederken çok da uzakta olmayan atölyesi görünür olmuştu. Derin bir nefes alıp dizlerine yavaşça vurdu. “Bugün de kara göründü.” dedi ve kendinin bile zor duyacağı şekilde kahkaha attı. Yolu kısaltmak için girdiği patika yoldan toprak yola çıktığında kuru otların çıtırdayan sesleri duyulmaz olmuştu. Yazdan kalma otlar ayazın ve soğuğun etkisiyle kemik kadar sert bir hal almış, üzerine basıldığında da kırılarak sesler çıkarıyordu. Her adımda duyulan ses insana ne huzur ne de korku veriyordu. Bu iki duygunun tam ortası denebilecek, garip bir duygu uyandırıyor o kadar. Yusuf Usta, patika yolun ardından girdiği toprak yolda da gideceği kadar yol gittikten sonra nihayet emektar demirci atölyesine varabilmişti. Taştan örülmüş, üzeri düz damla örtülü atölye tek göz odadan ibaretti. İçerisi her daim karanlık olduğundan tavanında da küçük basit bir lambayla aydınlanıyordu. Yusuf ustaya babasından kalmış, taş örgüyle örülmüş emektar atölye zamanın tozunu her noktasında, her zerresinde taşıyordu. Ha yıkıldı ha yıkılacak demir atölyesinin önüne geldiğinde üzeri oymalı demirden yapılmış kapısının önünde usulca eğildi, yerde küçük bir odun parçasının altına koyduğu koca anahtarı çıkarıp kapının oyuğuna taktı. Derin gıcırtilar içinde kapı açılıverdi. İçeride ve çevrede kimsenin olmamasının verdiği cesaretle kendi kendine konuşmaya başlayan demirci: “Hey gidi günler hey, bunca geçen zamanda kim bilir kaç defa bu kapıyı açıp kapattım, kaç kişiye sayısız kapı, pencere, daha envai çeşit demirden eşya yaptım. Yıllar sormuyor bile geçip giderken, her gün gelip aynı kapıdan girip çıkıyoruz o kadar.” dedi. Yusuf Usta, yılların sıradanlığına hayıflanırken bir yandan da demir ocağını yakmakla uğraşıyordu. Elleri yıkamakla dahi zor geçen isin ve kömürün içinde bocalanırken o, yaptığı işten memnun, bir ocağın başına bir körüğün başına koşturuyordu. İçinden de “Bugünün ilk müşterisi kim olacak acaba?” diye geçiriyordu. Aslına bakılacak olursa; elinde bitmeyi bekleyen ağır işler olsa da bir selam verecek olanın derindeydi Yusuf Usta. Ne de olsa sabahın ilk selamı ilk bereketi demektir.

Yusuf Usta işlerine gömülmüş hararetle çalışırken atölyenin demir kapısından içeriye tok bir ses yayıldı. Kafasını işinden kaldırıp hafif yana çeviren demirci ilk olarak, atölyenin zeminine düşmüş olan uzunca bir erkek gölgesi gördü. Ardından bakışlarını daha da yukarı kaldırınca gelenin en küçük kardeşi Hüseyin olduğunu anladı. Köyde bakkalı olan Hüseyin, her gün eline geçen ilk fırsatta abisini ziyarete gelir, hal hatır sorardı. Bakkalından çıkınca demirci atölyesi yürüme mesafesinde olsa da işler sebebiyle rahat rahat oturamaz, bir selam verir, kaçarcasına hızlı adımlarla gerisin geri dönerdi. Demirci Yusuf, ayaküstü kardeşini uğurlarken “Bundan gayrısı pek mühim değil, iyi olduğunu biliyorum ya. Haydi, kal sağlıcakla.” derdi. Yalnız bugün diğer günlerden farklıydı, Hüseyin, atölyede şaşılacak kadar uzun durdu, hatta kardeşler oturup iki lafın belini bile kırmaya başlamıştı. Hüseyin ev ahalisinin sıhhatinden, çocukların okulundan bahsettikten sonra lafı kapı komşuları olan Hafız’a getirdi. Yusuf’un gözünde Hafız, yapayalnız, tek başına yaşadığı evinde ölümü bekleyen zavallı biri gibiydi hep. Çocukları yüzünden yüzü gülmemiş bu yaşlıca adam köylüyle de sık sık kavga eder, türlü bahanelerle insanları kendine küstürürdü. Yusuf, bu yüzden Hafız’ı pek sevmez, oldu olası ona mesafeli dururdu. Çoğu zaman isminin geçtiği sohbetleri bile dinlemez, mümkünse de bulunduğu ortamdan ayrılmaya çalışırdı. Şimdi de Hüseyin’in anlattıkları ilgisini çekmiyor ama kardeşini de kırmamak için iştahsızca, dinlermiş gibi yapıyordu.

“İki gün önce Hafız’ın torunu gelmiş, bir ay kadar köyde kalacakmış. Anası babası ayrılmış zaar, ondan gelmiş. Hayırsız çıktı bunun oğlanları da. Gül gibi adam çocukları yüzünden kafayı yedi gitti. Önce tam bir Allah adamıydı, e tabi boşuna Hafız demediler ya. Melek gibi adamdı ama şimdi çok farklı. Yazık çocuk ortada kalmasa bari. Yok yok gıcık mıcık ama Hafız torununu ortada bırakmaz. Öyle değil mi abi?” Tüm konuşmalar Yusuf’un bir kulağından girip diğerinden çıkıyordu, yine de bir cevap verme gereği duyarak, “Ne diyelim? Hayırlısı olsun, her şey olacağına varır.” dedi. Hüseyin aldığı sönük cevaptan mutsuz, kolundaki saate baktı, zamanın epey ilerlediğini fark edip hemen ayağa kalktı. Abisiyle vedalaşıp çıktı. Yusuf kardeşini uğurladıktan sonra kendisini bekleyen işlere tekrar koyuldu. Akşama doğru işlerini kolaylayan yaşlı demirci küçük atölyesinden çıkıp kapının önündeki sandalyeye oturdu. Üzerinde yine sabah giydiği kalınca ceket vardı. Sandalyede oturduğu süre zarfında derin düşüncelerin içinde kaybolduğunu fark edince artık eve gitmesi gerektiğini anladı. Dinlenip sabah erkenden geri gelmesi gerekiyordu, belli ki bu gidip gelmeler ömür boyu sürecekti. Ayağa kalktı, eline de sahiplerine teslim edilmeyi bekleyen iki kazmayı ve bir küreği de alıp yola düştü.

Güneş tepelerin ardında kaybolmuştu.

Rüzgâr, çocuğun okuduğu sayfaları, daha kitabın diyeceği bitmeden çeviriyordu. Yol kenarındaki yüksekçe ağaca tırmanmış, eline de eskice bir kitap almış olan çocuğun aklı o kadar uzaklardaydı ki rüzgârın rastgele kitabının sayfalarını çeviriyor olması umurunda değildi. Hatta hoşuna bile gidiyordu. Kamil, sabahın ayazında evden çıkmış, kısa süre etrafta dolağıktan sonra bu ağacı gözüne kestirip tepesine tırmanıvermişti. Akşama kadar kalacağı mekân burası olacaktı. Köye geldiğinden beri ağzını bıçak açmayan çocuğun iki-üç gündür tek arkadaşı kendi gibi yalnız, mevsim gereği de yapraklarını bir bir rüzgâra emanet etmiş olan bu ceviz ağacıydı. Yaşına göre uzun boylu, gelişkin, pek sağlıklı görünen çocuğu belli ki huzursuz eden bir şey vardı. Öyle ki, çocuğun içinde kömürü küle dönmemiş bir öfke vardı. Ateş yerini usulca kömüre bırakmış olsa da küle dönecek vakit bulamamıştı. Ufak bir rüzgâr her şeyi en başına döndürebilirdi. Öfkesinin geçmesi için belki de yalnız kalmak, düşünmek gerekti. Kamil en doğru olanı yapıyordu. Anne ve babasının son zamanlarda yaşadıkları onu yıpratmış olsa da çocuk aklıyla yapabileceklerinin en iyisi buydu.

Çocuk, ağacın tepesine kuş misali kurulmuş, kendince derin düşüncelerin içinde bocalanırken, elinde isimlerini tam olarak bilmediği, yalnız tarla işlerinde kullanıldığı aşikâr olan aletleri omuzlamış az ilerisinden geçen yaşlı adamı gördü. İki gün evvel yine bu ağacın tepesine tünemiş etrafı incelerken önünden geçen, kamburu çıkmış bu yaşlı adam çocuğun dikkatini çekmiş, kafasında yaşlı adam hakkında türlü senaryolar kurmuştu. Şimdi tarihin tekerrür etmesi gibi birbirinin aynı anlar tekerrür ediyordu. Yaşlı adam, iki gün önceki gibi elinde kazma ve küreklerle bir an evvel varacağı yere yetişebilmenin telaşı içerisindeydi. Çocuk, macera bulmuş olmanın verdiği sevinçle adama görünmeden ağaçtan indi, ağır adımlarla Demirci Yusuf'un peşine düştü. Belli ki hiç tanımasa da bu adama kendini yakın hissetmişti. Sanki ruhları yıllar öncesinden tanış olmuş iki ahbab gibiydi.

Çocuk, hevesle adamı takip etmek için yola koyulmuşsa da kuru ot parçaları izini hemen ele verdi. Demirci Yusuf, çıtırdayan ot parçalarının sesini duyduğunda arkasına dönüp baktı ve yarım ağız gülümseyerek; "Söyle bakalım genç oğlan adın ne senin? Yalnız başına ne işin var burada? Kimlerdensin? Nereye gidersin?" dedi. Adeta çocuğu soru yağmuruna tutmuştu. Çocuk mahcup; "Şey, amca adım Kamil." dedi. "Peki Kamil, böyle ıssız bir yerde tek başına dolaşmana annen baban kızmayacak mı?"

"Aslında dedemin yanında kalıyorum, o da pek bir şey demiyor."

"Kimmiş bakayım senin deden?"

"Dedem mi? Dedeemm, dedem Hafız Mehmet." Yusuf, Hafız'ın adını duyunca önce yaka silkti, sonra çocuğa dönüp; "Hafız'ın köye gelen torunu sen misin bakayım?" dedi. "Evet" manasında kafasını sallayan Kamil, eline geçen konuşma fırsatını değerlendirip "Amca ben de seninle gelebilir

miyim?” diye sordu. Yusuf şaşkın; “İyi ama nereye?” “Bilmem, ben de gele-yim işte.” “İyi, gel madem. Atölyede sana güzelce çay demlerim, sonra da vakitlice yolcu ederim. Oraya varınca mızımızlanma sakın.” Yusuf, bunları söylerken çocuğa karşı hem acıma hem de merhamet hissediyordu. Hafız’ı sevmese de Kamil’in ne suçu vardı? Havanın kararmasına nereden baksan beş-altı saat olduğuna göre ikisi birlikte gidebilirlerdi. Kamil ve Yusuf hiç beklemeden atölyeye doğru yola koyuldular.

Artık Kamil’in atölyeye yolculuğu, kaynağından fışkıran suyun karşı konulamaz gücü gibiydi. Dedesinin tüm azarlamalarına rağmen soluğu demirci atölyesinde alan Kamil, gözünü hiç ayırmadan Yusuf Usta’yı izliyordu. Onu dinliyor, onunla çalışıyordu. Atölyedeki her şeyin tadı bir başkaydı. Hele ki atölyenin pencereye yakın bir köşesine kurulu semaverde demlenen çayın lezzeti hiçbir şeyde yoktu. Yusuf Usta demlenen çayı bardaklara doldurur, Kamil’e dönüp “Gel bakalım evlat, iç şundan bir bardak için ısınır.” derdi. Fakat Kamil’in içinin ısınması için Yusuf Usta’nın bir bakışı yetiyordu. Çay tüm bunların bahanesiydi. Kamil, çayın bir yudumuyla Yusuf ustanın gözlerinden yayılan sıcaklığı ta içlerine kadar sindiriyordu.

İnsanlar su gibi akıp gidiyorlardı, kimisi hayatlarımızdan, kimisi dünyadan. Ben Kamil. Yıllar önce bir ağaç tepesinden demirci atölyesine düşen, sıcacık bakan, insanın içini ısıtan gözlerin, bir bardak çayın müptelası olan Kamil. Büyüsüne kapıldığım tüm bu güzel günlerin ardından hayatımı kökünden değiştiren olaylar yaşanmıştı. Ansızın köye gelen babam, acımasızca toprağından söktüğü bitkiyi, kendi gittiği yerde yetiştirmeye çalıştı. O gece yıldızlar birer birer kaydılar. Gökyüzü koca bir kara delik oluncaya kadar bu devam etti. Artık şehrin ışıltılı sokaklarındaydım. Ömrüm boyunca semada parlayan yıldızlara hasret kalacaktım. Üstüne üstlük Yusuf ustadan ve atölyesinden de çok uzakta olacaktım. Tüm mesafelere rağmen Yusuf ustayı, atölyesini ve sıcacık çayının tadını unutamazdım. Semaverdeki çay demlendiğinde ustam, nasır tutmuş, kararmış ama içine düştüğü karanlıkta bile ışıldamayı başaran elleriyle Acem işi çay tabaklarını usulca masaya dizer, üzerine de bardakları yerleştirirdi. Demir dövmekten kas tutmuş kolları öyle bir naiflikle çayı bardaklara doldururdu ki insan bunları yapanın aynı kişi olduğuna şaşırdı. “Çayı böyle yavaşça indireceksin bardağa, köpürtmeden.” deyişinde işin ehli bir tavır vardı. İşte böyle böyle Demirci Yusuf amcanın çay katışı bile insanın içini ısıtmayı başarırdı. Aradan yıllar geçmiş olsa dahi Yusuf Usta’nın elinden içtiğim çayların tadı, Yusuf Ustanın bakışları, demir atölyesi, hepsi, hepsi dün gibi hatırımda...

Kabul! Şimdi o günler çok uzakta. Aramızda nereden baksan 40 yıl beş ay kadar mesafe var. Aklımdaysa tek bir soru; “Hep mi uzun yola çıkardı insanın çocukluğu?”

Sena Yıgci

ÇERÇİ

Bütün gün şehrin üstünde dolandılar. Kim bilir kimin canına niyet... Kargalar fazla görünürse bir yerlerde birileri ölmüş, öyle derdi annem. Şu adamı görüyor musun Asım? Eski püskü, kıymetsiz bir araba dolusu eşyayı sokağın başından bu yana taşıyor. Ona çerçi derler. Ama bak saat kaç olmuş, hâlâ hiçbir şey satamamış garip.

Vakti dolmuş, hurda arabanın içine özensizce dizilmiş bir yığın eşyayla sokaktan geçen adam, yaşlı kadın dışında kimsenin gözüne ilişmiyor. Kadın pencereden, sokağı bitirene dek adamı izliyor. Adam geçerken yanından vızır vızır otomobiller işliyor. Adamın görüntüsü ara-

da bir siliniyor, sonra yeniden belirginleşiyor. Adam geçerken, bir yerlerde yeni bir çağ başlıyor, bir yerlerde mevsimler yer değiştiriyor. Birileri seksen yaşına basıyor birileri kalan günlerini geriye doğru saymaya başlıyor. Adam geçerken kadının içinde çok eskimiş çok derin bir yer kanıyor. Yaşlı kadın pencereye iyice yaklaşıyor ve köşeyi dönmek üzere olan adama daha dikkatli bakıyor. Adam nihayet gözden kaybolduğunda ardından son bir çırpınış sedası yankılanıp dolaştığı sokaklara karışıyor:

-Çerçi geldi çerçiii!

Çerçi gitti, gök kapısı kapandı. Ben ilk kez küçükken görmüştüm göğün kapısını. Soğuşun içimize işlediği bir kuşluk vakti Ayane dağının üstünde beliren, buluttan, aydınlık bir çemberdi. Açıldığı rızkın dağıtıldığı vakitti, babam öyle söylerdi. Gök kapısı açıldı mı yeryüzünde Allah'ın kefil olduğu rızıktan nasiplenmeyen tek bir mahluk kalmazdı. Sen hatırlamazsın, küçüktün Asım. Ben on beşimde ya vardım ya yoktum. O sabah varımızı yoğunuzu bir eşeğin sırtına yükleyip yola vurmuştuk kendimizi. Ama akıl işi değildi yaptığımız. Öyle havada yola mı çıkırmış! Kalabalık aileydik biz, kaç kişiydik sahi? Hatırlıyorum, bereketli sofralarımız yoktu. Güldüğümüz zamanlar pek azdı. O zamanlar kıtlık vardı. Yalnız yemek içmek gelmesin aklına. Muhabbet de kıttı sevgi de. Yani biz yol boyu yalnız birkaç kelamın içinden çıktık desem yalan olmaz. Sahi nereye gidiyorduk Asım? Şu sıralar unutkanlık başladı hafiften. Ama bak senin adını hiç unutuyor muyum? Unutmam Asım, unutmam. Ne diyordum; yoldaydık, sessizdik... Artık sessizlik canıma tak etti Asım. O zamanlar tek kelime etsen sert bir bakış yerdin, tokattan beter olurdu, ardı gelmeden susardın. Ama şimdi konuşmak yasak değil ya bunca sessizlik neden?

Asım, biliyor musun senin için çıkmıştık yola.

Anneme sormuştum nereye gittiğimizi, kasabaya demişti. Kardeşin iyi olacak, baban iş bulacak, biz bir gidelim Ali amcan her şeyi ayarlayacak demişti. Hatırlıyorum, bunları söylerken yüzü gölgeliydi. Ümitsizlik mi diyeyim korku mu... Tuhaf bir hali vardı. Hava aynı bugünkü gibi soğuktu. Ben, sen, annem, babam, diğerleri... İsimlerini hatırlayamıyorum, şu sıralar unutkanlık başladı hafiften. Ama seni unutmadım Asım. İlahi, unuttur muyum? Hemşire kız ilacımı getirmedi. Bu yaşımda ben bile unutmuyorum ilacın saatini, ah zamane gençleri...

Yola çıktığımızdan ne kadar sonra bilmiyorum, ayaklarımın iyice sızladığını hatırlıyorum. Romatizma ağrılarım o ağrının yanında halt etmiş! Yalnız benim değil hepimizin ayakları ağrımış olacak ki bir aralık yol kenarında bir handa durduk. İçeriden cıvı cıvı kuş sesleri geliyordu Asım. Gör-

sen nasıl şendiler. Görmeni çok isterdim ama sen hep uyuyordun. Kuşlar mavi, sarı, yeşil renkteydiler; kargalardan daha güzeldiler hem. Bizim köye çok karga dadanırdı hatırlıyorsun değil mi Asım? Senin kundakta olduğun bir vakit cazgırın biri gelip muskanı almıştı koynundan. Annem o zamandan beridir derdi, kargalar fazla görünürse... Asım, sen neden hep uyudun yol boyu?

Ben küçüklüğümde beri sevmem yürümeyi. Ama bazı yollar vardı ki Asım, ağrıyı sızıyı dindirirdi. Sağlı sollu meşeler, sedirler, kavaklar, yemyeşil ağaçlar, boy boy... Dar patikalar vardı hatırlıyorum. Biz öyle yollardan hep tek tek geçerdik, ma aile dizilirdik arka arkaya. En önde babam sonra annem, sırtında sen sonra ben, diğerleri... Hepsinin ismi hafızamda yok Asım ama hatırlayacağım bugün yarın, yakındır. Sen uyuyordun o vakitler, annem seni sıkı sıkı kundağa sarmıştı. Muskanı karga aldı demiştim ya, demiş miydim? Sen daha ufakken cazgırın biri gelip koynundan muskanı almıştı, hah işte o kundak... Böyle saatler belki günler devirdikten sonra bir yere vardık sanıyorum. Ama gerisi hatırımda yok. Hatırlayamıyorum Asım, sen hatırlıyor musun?

Bütün gün şehrin üstünde dolandılar. Kargalar diyorum yahu kargalar... Ah kim bilir kimin canına niyet... Uğursuz hayvanlardır, Allah affetsin. Şu sıralar hantal bir halim var, havadan mı dersin? Unutkanlık da başladı hafiften. Ayaklarım ağrıyor, elim kolum kalkmıyor. Bahçeler, bağlar durduğu gibi duruyor. Çabucak toplamak lazım, yoksa vakti geçecek, ziyan olacak bütün mahsul...

Yaşlı kadın, başucundaki kafeste hareketsiz yatmakta olan muhabbet kuşuna ağzının kenarıyla ninniler mırıldanıyor.

- Anne

- ...

- Anne!

- Salih, sen mi geldin?

- Anneciğim, kuşun ölmüş, çok ağlamışsın, hemşire öyle söyledi. Neden üzüldün bu kadar, yeni bir tane alırız. Aynısını buluruz istersen hı?

Yaşlı kadın, buğulanmış gözlerini kafesten ayırıp karşısında duran adama diyor. Gözlerindeki hayret yerini yeniden dalgınlığa bıraktığında kadın, pencereden dışarıya bakıyor.

-Anne, bak böyle durmaz bu burada. Mikrop kaparsın. Alalım yenisini getireceğim sana söz.

Adam, kafesi yaşlı kadının yanından almaya yelteniyor.

-Uyuyor yavrum, dokunma çocukcağıza! Dün akşam çok konuştum, başını ağrıttım herhalde. Öğlene kalmaz uyanır.

Adamın gözleri tıpkı kadınıninkiler gibi dolu dolu oluyor. İkisinin gözleri, bir müddet aynı hizada kalakalıyor. Pencereden içeriye bayat bir gün ışığı sızıyor. Bu suskunluk dairesinde zaman öyle çok geçiyor ki şehrin gittikçe kalabalıklaşan sesi odayı çepeçevre sarıyor.

-Çerçi geldi, çerçiii!

Yaşlı kadın, duyduğu bu sesle aniden irkiliyor. Sandalyesinden kalkıp pencereye yaklaşıyor.

- Şu çerçiyi görüyor musun Salih? Dünden beri gezinip duruyor. Ama hiçbir şey satamıyor.

- ...

- Tabii eşyaları eski, çaputtan hallice.

Yaşlı kadın, cümlelerinin sonunu bir mırıltıya dönüştürüp uzun uzun kendi içine konuşurken adam kafesteki ölü kuşu bir poşete koyuyor. Boş kalan kafesin kapısını rüzgar aralıyor.

-Eşyanın vakti dolunca nasıl da düşüyor kıymetten. Çerçiyi görüyor musun Salih? Biz bir zamanlar peşinden koşardık. Şimdi o şehri dört dönüyor. Dünden beridir vakti dolmuş, kıymetsiz bir yığın eşyayı taşıyor. Bir gün bizi de götürecek bir yerimizden tutup.

- Anne, sen ilaçlarını aldın mı?

- Salih, Asım dayın ölmüş diyorlar doğru mu?

Adam, sorularına herhangi bir karşılık alamayacağını anladığından artık konuşmuyor. Endişeli gözlerle; annesinin yüzünde taşıdığı sayısız kaygıyı izliyor. Yaşlı kadın, bir çerçi gibi, eskimiş kaygılarını aynı çizgiler üzerinde her gün yeniden taşıyor. Çizgiler, günden güne derinleşiyor.

ARINMANIN OTOBİYOGRAFİSİ

Demin koyuluğunda, bir akşamüstü tıngırtısı kuruldu şakaklarıma. Ellerimle kovuşturdu istilayı andıran girişimleri. Üzerime çöreklenen her şeyi savaş meydanlarına davet ediyor, bütün gücümle direniyorum. Tam da böyle bir anın ortasında buldum kendimi. Miğferim başımda, yüküm omuzlarımdaydı. Küçük bir seremoni hissiyatıyla uzandım pencerenin kıyısına önüne. Elbette isterdim, camı açınca deniz sinsin üstüme. Belki'nin hatırına pencereyi daima açtım. Betonları kokladım. Martı beklentisini yarına bıraktım. Kırıntılar masamdaydı. Her sabah bir ekmek fazla aldım. Fırın sahipleri yadırgadı. Kuşlar kanatlandı.

Uzun zaman olmuştu arka odaya girmeyeli. Misafir gibi koltuğun kenarına iliştim kendimi. Herhangi bir kahve beklentim yoktu. Sadece biraz soluklanıp hâlin ve hatırın sorgusunda gidip gelecektim. Gözlerim her santimi hafızama iletliyordu. Saatin tıkırtısını kafamdan atamadığım gün geldi aklıma: Pillerini çıkarıp aklımın bir köşesini mec-buren zamanı doğru bilmeye adamıştım. Kadran durmuştu ama saati bilmiştim, tam olarak 20.05'ti.

Hani bu begonvil desenli küçük çantan var ya onunla uzun süre gözleştik. Çenemden kaburgama kadar sıkıştım. Her ne kadar çözünmeye çalışsam da başaramadım. Zaman, inkârcı bir hırsıza dönüştü. Hep merak ederdim, “Bunun içinde sakladıkların iyileştirir mi?” diye. Ne zaman ellerin titrese fermuarı açıp içine sığınırdın. Bir ihtimal bana da sığınak çıkar diye umutlandım. Ellerim titremiyordu ama göğüs kafesim için aynı şeyi söyleyemeyeceğim. İsmi asla telaffuz edemediğim onca ilaç içinden birisi çok dikkatimi çekti. Hayatımda ilk kez siyah hap görmüştüm. Kutuyu elimde döndürdükçe dünya bir anlığına da olsa dönmeyi bırakıyordu. Küçük bir kâğıt parçası çıkardım kutudan. Kocaman harflerle “ARIN” yazıyordu. Senin yazındı -bilirim-. A harfine küçük bir kuyruk eklemiştin. Arkasını çevirince “Bir yangının en büyük şahidi

külleridir.” yazıyordu. Kafam öyle karışmıştı ki en ciddi suretime büründüm. Ne yapmam gerektiği konusunda ihtimalleri geziniyordum. Aslında içten içe farkındaydım da yapacaklarımın. Böyle bir karmaşa ortasında önce siyahlığı sonra suyu yuttum.

Saat 20.23 olduğuna göre tam on sekiz dakikalık bir zaman kaybından emin oldum. Kendime gelince ilk iş olarak balkona sürüklendim. Dibinde bol şekerli bir çay birikintisini tutan bardağı kavradım bütün gücümle. Duvara fırlattığımı ve cam parçalarının ayaklarıma battığını hatırlıyorum. Kontrolüm benim elimden çıkmış, artık başka bir bilincin kollarındaydı. Her sabah tabiatın samimiyetini andıran gülüşünle selamladığın saksılar çok korktu. Onlara kıyamayacağımı bilirsin; benden sana, senden de güneşe hediye. Birkaç yaprağını koparabildim. Rüzgâra bıraktım. Kuşlar gönül koydu.

Küçük adımlarla takım çantama ulaştım. Bozulan, kırılan yahut zamana yenilen ne varsa tamir ederdim.- hatırlarsın-. Kirpiklerine doluşan hayran bakışlarını görmek için adamıştım kendimi. Şimdi ise usulca çıkardığım çekiçle sadece bozmak istiyordum. Çalışması gereken ne kadar şey varsa parçalamak için fırsat kolluyordum. Sahibinin ben olmadığı bir arzuyla karşıma çıkan bütün nesneleri ortadan ikiye ayırmaya başladım. Her darbemde sanki başka bir meteor çarpıyor, başka bir ihtimalde dinozorlar yok oluyordu. Kendimi durdurmak şöyle dursun her çılgınsı vuruşum bana ayrı bir şevk veriyordu. Dakikaları hesaplamak için gücüm tükenmişti ki ben de tükendiğimi anladım. Çekicimi koridorun ortasına attım. Etrafı şöyle bir izlediğimde gördüğüm iki şey vardı: isyan ve yokluk. Normalde sesimi en ufak bir yükseltmemde bütün elbiselerim pişmanlık kokardı. Artık sadece karanlığın küfrü vardı. Henüz bir öfkeyi icra etmişken soğumayan ateşimi yüreğimde hissettim. “Bir başka şey yapmalı, bir başka eylemde var olmalıyım.” dedim. Elbise demişken bütün takım elbiselerim bir düzlük göstergesi değilse huzurlu olamazdım -bilirim.- Bir terzinin yahut konfeksiyon işçisinin nasıl da emeklerle dikişleri üleştirdiğini düşünür, büyük saygı beslerdim. Her şey normal zeminde olsa belki de bunca emeğe karşı geçerken bir tebessüm selamı bırakırdım. Artık ortalıkta ben ile ilgili bir mesele kalmadığı için olacıklardan kendimi sorumlu tutmuyordum. Hep sine keskin bir makasla giriştim. Makas doğru kullanılırsa ortaya bir sanat eseri bile çıkarabilirdi. Benim sergilediğim şey ise rastgele kesilmiş kumaş parçalarıydı. Artık düzlüğe dair bir işaret kalmamış, yere savrulmuş ince bir emek vardı. Sakinleşmek isteseydim şüphesiz ki bir bardak kahveyi kendimle özümserdim. Bazen su bile sızıyı gidermezmiş. Zor yoldan öğrendim.

Biraz da olsa artık anlıyorum insanların neden uzun süre içinde biriktirmemesi gerektiğini. Ben hep biriktim, zamana taşıdım. Ağaçlar, dağlar, kuşlar ve böcekler neden baharı geciktirdi, artık biliyorum. İnsan, bir yer-

de yenilenmeye mahkûmdur. Uzun zaman oldu, öğrendiğime göre yıllardır aynı mevsimdeymişiz. Televizyona çıkan iklim uzmanları bu konuyu tartışıyor hatta bunu araştırmak için uluslararası araştırma ekipleri kuruluyormuş. Çok izlenen kanallardan birini aramıştım. Önce kendimi tanıttım ve bu durumun sebebini bildiğimi söyledim. Beni hemen sesinden yetkili olduğu anlaşılan tok sesli bir adama bağladır. “Sizi dinliyorum” dedi. “Nereden başlasam bilmiyorum ama önce gerçekten beni dinleyin.” dedim.

“Bundan sekiz sene önce başladı her şey. Ardiç Hanım ile parkta geziyorduk ve taze bir rüzgâr saçlarını kokluyordu. Tabiat ile aram iyi olduğu küçük bir ricam olmuştu. Yüzüne vuran güneş açısı için istekte bulundum ve kırmadılar. İşte tam o anda bir banka oturmak istediğini söyledi. ‘Saatlerdir yürüdüğümüz için yorulmuş olmalı.’ diye geçirdim içimden. Tabi bu arada güneşin açısı kayboldu ama benim aklımdaydı, hiç dert etmedim. Göğsünde bir ağrı olduğunu ve kendini iyi hissetmediğini söyledi. Demiştim ya tabiatla aram iyidir, cebimden çıkardığım papatya çayını demledim oracıkta. Aslında ağrısına hiç iyi gelmemişti ama üzölmeyeyim diye hemen geçtiğini söyledi. Aradan birkaç gün geçti, bir balıkçıya götördüm onu. Denizin denize kavuşması gibi olmuştu. Sanki balıkları ben tutmuş ve onun için pişirmişim gülömsedi tek çizgi hâlinde. Masadan kalkmak istedi, kalkamadı. Ben kaldırımda kaldım. O dizlerimde kaldı. Beş karış suratlı, dünyadan iğrenmiş o doktorun söyledikleri de aklımda kaldı. ‘Yıllardır varmış, çaresi yokmuş’. ‘Nasıl çaresi olmaz, isterseniz size dağları yerinden sökerim.’ dedim. Uzun uzun bana sustu. Ben koridorda kaldım. Ardiç Hanım beyaz bir örtünün altında kaldı. Bütün bunlar bir güzde oldu. Güz o sene bitmedi. O meşhur soğuklar gelmedi, güneş hep bir kararsızlıkla çıktı-kaçtı. Anladığım kadarıyla siz ‘Neden mevsimler değişmiyor?’ diye düşünüyormuşsunuz. Ben size söyleyeyim: Baharın gelecek bir gövdesi kalmadı. Toprağın altında kaldı. Boşuna araştırmayın, kendinizi de yormayın çünkü ben ve siz sıkışıp kaldık. Şansımı deneyeceğim, bir anlaşılmaya varmaya çalışacağım, benimle araları iyidir.”Çağ açıp kapatan bir süre boyunca sessiz kaldık. Telefon yüzüme kapandı. Sözümlü tutamadım ama elbet bir gün onlara mevsimlerini vereceğim. İradem yavaş yavaş kımıldamaya başladı. Fırından aldığım fazla ekmeği aceleyle doldurdum tepsiye. Üzerine biraz su döktüm. Çatlamayı unutmuş bir at gibi koştum yanına. Başına dikiğim ardiç ağacı bütün yalnızlığı ve ihtişamıyla güneşin açısını ayarlıyordu. Tepsiyi hemen yere bıraktım. Burada kaç gün geçirdiğimi bilmiyorum ama bir ardiç kuşu gagasıyla uyandırdı. Ekmek parçalarını yedi, kollarına kondu. Tabiatın en uyumlu yaratılmışlarıdır. İsimlerini bile birbirlerinden almışlardır. Gövdende serinlerken deniz sindi üstüme. Avuçlarımda kalan külleri üfledim. İçimdeki isyan, bir savaşın son mermisinin güröltüsüyle bitti. Cemre üstümüze düştü. Arındım.

Kadir Kakçı

TAŞ

Bencileyin garip bir taşım bu dünyada. Kalu beladan bu yana dere tepe demez yuvarlanır giderim. Yolda-şım bazen coşkun bir su, bazen asi bir rüzgar, bazen de dertli bir çobanın can sıkıntısıdır. Hepinizden katbekat daha yaşıyım. Neler gördüm neler şu fani dünyada. Ölüm-ler, doğumlar, savaşlar, depremler, fetihler, yenilgiler... Sizler fani alem-den baki aleme göçtüğünüzde küçük kıyameti yaşarsınız. Ben garip ise her canlının ölümüne şahit olur büyük kıyameti beklerim. Anlayacağınız yo-lum uzun. Her varlığın mutlaka bir yaratılma sebebi vardır, derler. Ben bu dünyada garip bir taşım. Elbet benim de bir görevim vardır ki böyle takdir eylemiş Yaratıcı. Dün koca bir çam ağacının gölgesinde öylece duruyordum. Çobanın biri keçilerini tepeden aşırıdktan sonra geldi ça-mın böğrüne sırtını dayadı. Eline gelen ot saptan birini rastgele koparıp dudaklarının arasına yerleştirdi. Dişleriyle bir iki geveledi. Bir yandan da içli bir türkü tutturmış yanık yanık söylüyordu. İşte o zaman bizim çobanın dertli olduğunu anladım. Artık sevdiği kızı mı vermiyorlardı, maişet derdine mi düşmüştü bilinmez. Çamın böğründe biraz daha so-luklandıktan sonra bismillah deyip dikildi. Bir şey unutmuş gibi etrafına öylece bakındı. O anda ben de güneş ışınlarının yardımıyla çobanın gözüne iliştim. Neden böyle yaptığımı bilmiyorum. Beni görünce eline aldı. Bana bilinçsizce bakıyordu bunu gözlerinden anladım. Sanırım az önce bahsettiğim derdini düşünüyordu. Bana biraz daha boş gözlerle baktıktan sonra sanki derdinden kurtulmak istermişçesine sağ elini ar-kaya doğru gerip bir fırlatış beni taa uzaklara fırlatıverdi.

Esselemü aleyküm ve rahmetullah... Amin ya Rabbim amin Al-lahım! Elhamdü lillahi rabbil alemin, vessalatü vessalamü ala rasuli-na muhammedin ve ala alihi ve sahbihi ecmain. Bismillâhillezi lâ ye-durru ma'asmihi şey'ün fil erdı ve lâ fissemâi ve hüves-semi'ul alim. Allahım derdimi sıkıntımı biliyorsun. Göz aydınlığım, can parem biricik Nazlı'm yerine yerleşemedi. Hayırsız adamın birinin kapısında çekip duruyor. Sen evladımı bu adamın şerrinden koru ya Rabbim! Geçende pamuk gibi beyaz kolları mosmor, bakmaya kıyamadığım deniz gözleri

kıpkırmızı geldi. Hiç insan yemeği niye tuzlu yaptın diye eşini döver mi? İyice çığırından çıktı bu adam. Allah'ım, sen şu adamı ıslah eyle ya Rabbim. Islah olmuyorsa da en güzel vekil sensin Allah'ım! Ah benim güzel kızım. Tüm bunlara rağmen ağzından tek kötü bir laf duymadım eşine karşı. Sabırlı kızım. Üzülmeyeyim diye ben iyiyim anneciğim, her şey yolunda, demesi ciğerimi dağlıyor. Anayım ben, hiçbir şey demese yine anlarım ne halde olduğunu. Başında onu koruyup kollayacak ne babası var ne de bir ağabeyi var. Rahmetli Ahmet'im olaydı bir çare bulurdu. Ne yapar eder, kurtarırdı Nazlı'mı bu adamın elinden. Erken göçtü bu alemde. Ya Rabbim senden başka yardım edecek kimsemiz yok. Her şeyi gören her şeyi bilen sensin. Sen biricik evladımı, güzel Nazlı'mı bu adamın şerrinden koru Allah'ım! Amin...

Suluk soluğa kaldım. Şu mutfaktan bir bardak su içeyim de kendime geleyim. Bugün atölyede ne kadar çok iş vardı. Şükür hallettim ya. Şimdi hemen yemeğe koyulmalı. Allah korusun, Tarık gelmeden yemeği hazırlayayım da tatsızlık çıkmasın. Dolaptan dolmalık biberleri çıkarayım. Mercimek çorbasıyla biber dolması yapayım. Yoğurt da var. Tatlı olarak da Kemalpaşa mı yapsam? Beğenir inşallah Tarık...

Çorbayla biber dolması hazır. Şu Kemalpaşa'yı da balkona soğuma-ya koydum mu tamamdır. Bu arada ben de şu mesajlarıma bir bakayım. Takip istekleri gelmiş. Aaaa! Bu bizim liseden Yaşar değil mi? Ne iyi arkadaştı. Kaç yıldır görüşmüyoruz. Tabi ya neden baksan yirmi beş sene olmuştur. Neler yapıyor şimdi acaba. En son üniversiteye hazırlanıyordu. İsteğini kabul edeyim de biraz hasbihal edelim.

- Merhaba Yaşarcığım nasılsın?

- Çok iyiyim Nazlıcığım seninle yeniden konuşmak ne güzel. Tıpkı eski günlerdeki gibi! Sen nasılsın?

- Ben de iyiyim şükür bugünümüze. Bir dikim atölyesinde çalışıyorum. Geçinip gidiyoruz. Sen neler yapıyorsun?

Şarjı bitti galiba. Neyse sonra yine haberleşirim. Kız insan şu profile bir resmini koyar be Yaşar. Şeklini şemalini görürdük. Ah ne güzel günlerdi gerçekten? Şairin dediği gibi: *Hey gençlik, gençlik, gençlik / Avarelik günleri / Ne tatlıdır o yok mu / Duymamak yokluğunu / Dünyada hiçbir şeyin.*

Nazlı, babasını daha çocuk yaştayken bir traktör kazasında kaybetmişti. Annesi gencecik yaşta biricik Nazlı'sıyla yapayalnız kalmıştı. Eşini o kadar çok seviyordu ki hiç evlenmeyi düşünmedi. Namusuna en ufak bir halel getirmeden çalıştı çabaladı, evini ocağını korudu. Nazlı'sını muhannete muhtaç etmeden büyüttü. Tabi kadın başına çocuk okutmak zor. Hele hele üniversitede kız çocuğunu kime emanet edeceksin? O yüzden Nazlı'yı okut(a)madı. Nazlı akliselim bir kızdı. Dünyaya dair öyle çok büyük emelleri yoktu. Ortaokulu ve liseyi başarıyla bitirdi. Öğretmenleri, "Bak Nazlı,

akıllı kızsın. Gir şu üniversite sınavına, kazanıp bir meslek sahibi olursun.” dedilerse de dinlemedi. Hem istese bile nasıl okuyacaktı ki. Baş tutar yok, bir yardım eli yok. Zaten anneciği yalnız başına evin geçimini zoraki sağlayabiliyordu. Nazlı liseyi bitirince kismetleri de kapılarını çalmaya başladı. Güzel kızdı doğrusu. Nasip olacak işte. Eşraftan bir ailenin oğlu olan Tarık’la evlendi. Annesi kızım benim yaşadıklarımı yaşamasın, rahat bir hayat sürsün, diye Nazlı’ya gelen bu talibi uygun gördü. Allah var, Tarık’ın anası babası iyi insanlardı. Zenginlerdi ama öyle şımarıklıkları filan yoktu. Gelgelelim ne demişler: “Bir âlimden bir zalim olur” Tarık kime çektiyse artık... Garibim Nazlı zaten çocuk yaştan bu yana ne baba sevgisi görmüştü ne de şefkati. O yüzden gelen bu talibe o da hemen evet deyiverdi. Boşuna demiyorlar, insanların bu hayattaki en büyük şansı iyi bir eştir, diye. Daha balayında Tarık’ın Nazlı’ya karşı davranışları değişmişti. Kızcağızın her hareketine her davranışına bir bahane buluyordu. İlk zamanlar sadece sözel ve duygusal şiddet vardı. Şimdilerde ise fiziksel şiddete maruz kalıyordu. Tüm bunlara rağmen aman annem üzülmesin, aman ele güne karşı rezil olmayayım, diye tüm bunları sineye çekiyordu. Allah dağına göre kış veriyor. Çok şükür ki çocukları olmamıştı. Bir de çocuklarının aynı zorbalığa maruz kalmalarını Nazlı kaldıramazdım. Zavallı kızcağız cenderede kalmıştı. Boşansa anneciğinin yaşadıklarını biliyor, görüyordu. Karşı gelmeyi aklından bile geçiremiyordu. Karşısındaki adam zorbanın tekiydi. Zaten Nazlı kişiliği gereği öyle sesini pek çıkarabilen insanlardan değildi. Hasbünallahi ve nimel vekil, deyip geçiyordu. Ne diyelim imtihan dünyası... Nazlı’nın imtihanı da eşiyledi. Vay şerefsiz karı. Bu ne ya? Nasıl sen elin adamının takip isteğini kabul edersin? Yemin ederim bir gün elimde kalacak. Dur dur! Bir de mesajlaşmışlar. Yaşarcığım ha! Tıpkı eski günlerdeki gibi ha! Ulen eve bi gideyim bu sefer bakalım seni benim elimden kim kurtaracak. Seni ölmekten beter etmezsem ne olayım. Karı milleti değil misiniz ulan? Topunuz illetsiniz şerefsizim. Adamı katil edersiniz.

- Sabriiiiiiiii! Ben çıkıyorum, dükkanı sen kapatırsın.

-Tamam Tarık abiiii!

Hay çoban kardeş! Ne vardı beni taa buralara kadar fırlatıverdin? Çamın gölgesinde elli yıldır mis gibi duruyordum. Gittin beni yapış yapış güneşin andacına attın. Aman ya Rabbim bu ne sıcak! Yok kardeşim bu insanoğlu adam olmaz. Bu nasıl bir icattır? Asfalt mıdır nedir? Petrol artığıyla yol yapmak nasıl akıldır? Bir de üstüne sıcak, her yerim kapkara yapış yapış oldu. Kim bilir bu yerde ne kadar süre kalacağım? Sofrayı kurayım. Tarık’ın gelmesi yakındır. Aman geldiğinde sofraya hazır olsun. Hak vere de bir bahane bulup tatsızlık çıkarmasa. Nazlı sofrayı kurduktan sonra pencerenin önündeki koltuğa oturdu. Sokakta oynayan çocukları seyrederken hayallere daldı:

Oysa ne kadar çok seviyordu çocukları. Öğretmenleri üniversite sınavına gir, istediğin yeri kazanırsın dediklerinde tek hayali anasını öğretmenliğiydi. Nitekim bu hayalini ne annesine söyleyebildi ne arkadaşlarına ne de hocalarına... Annesine söyleyip de zavallı kadıncağızı üzse miydi? Bu dünyada en çok sevdiği şey çocuk gülüşüydü. Nerde bir çocuğun güldüğünü duysa mutluluktan deniz gözleri parlayıverirdi. Mahalledeki çocukların koşuşturmaları; fütursuzca, kaygısızca oyun oynamaları onu en çok mutlu eden şeylerdi. Huzurlu bir yuva, hayırlı bir eş ve en kıymetlisi de boy boy çocuklardı hayali. Bunları düşünürken yüzünde bir gülümseme olduğunu farketmedi bile. Yine mahalledeki çocukların sesleriyle kendine geliverdi. Hava enikonu kararıyordu.

Kapat kardeşim şu uzunlarını. Daha hava tam kararmadı bile. Şu gelişe bak, az yavaş. Haa, tam üstümden geçtin! Hadi bakalım, yeni bir yolculuk başlıyor benim için. Bakalım sen nereye fırlatacaksın beni? Oooo, bu bayağı hızlı oldu. Çobanın kas gücünün bilmem kaç katı. Nereye gidiyorum böyle şimşek gibi. Aman Allah'ım kalu beladan beri hiç böyle bir hıza ulaşmamıştım. Amanın bir şeyi kırdım. Sanırım cam gibi bir şeye çarptım. Ahhhh, bu da neydi böyle? Önce yumuşak bir doku hemen ardından kemik galiba. O kadar hızlıyım ki önüme ne çıkarsa delip geçiyorum. Oh nihayet bitti. Bu kırmızılık da neyin nesi? Ayyy, evet evet bunlar kan. Bir adamın kafasının içindeyim. Ya Rabbim ne kadar kötü bir yer. Tez zamanda kurtar beni. *Sayın seyirciler! Yayınımıza bir kaza haberiyle devam ediyoruz: Tarık Y. isimli şahıs aracıyla seyir halinde ilerlerken karşı şeritten gelen başka bir aracın geçişi sırasında fırlattığı taşın camına isabet etmesi sonucu feci şekilde can verdi. Olay yerine gelen sağlık ekiplerinin tüm müdahalelerine rağmen kaza yapan Tarık Y. kurtarılamadı. Kazayla ilgili soruşturma başlatıldı.*

2 yıl sonra...

- Neden olmasın Nurten Hanım? Teklifiniz gayet makul işi kabul ediyorum.

- Teşekkür ederim Nazlı Hanım. Öyleyse yarın sabah sekizde kreşimize bekliyoruz. Eminim ki çocuklar sizi, siz de çocukları çok seveceksiniz. Şimdiden hayırlı olsun.

- İnşallah Nurten Hanım, görüşmek üzere...

Burası çamların içinde bir hastane. Kafasının içine girdiğim adamla beraber geldim buraya. Adli tıp uzmanı bir doktor beni adamın kafasının içinden özenle çıkardı. Lavaboda tertemiz yıkadıktan sonra pencerenin açık camından aşağıya atıverdi. O zaman bu zamandır çamların dibinde yaşıyorum. Bazen dertli bir refakatçi elleri cebinde yürürken ayağının tersiyle bana bir tekme yapıyor. Öylece yuvarlanıp gidiyorum. Bakalım yeni maceralar yaşayacak mıyım? Yoksa buralarda mı olacağım? Ta ki büyük kıyamete kadar...

Serpil Tuncer

ÜSTAT ARTIK TANRI'YA İNANIYOR

Bu hikâyenin neresinden tutsan elinde kalır, gel gör ki onun yaşamını değiştirmesi bakımından takdire şayandır. Tanrıya inanmadığı doğrudu ama hiç kimse daha evvel eli bu çabuk ressamın karşısına geçip adamakıllı bu soruyu ona sormamıştı. Kimse bu soruyu ona yöneltmediğinden o da fikrini dile getirmemişti.

Sanat atölyesinin tiner ve boya kokan geniş salonuna girdiğinizde onu daima resim çizerken görürdünüz. Sanat akademisini birincilikle bitirmiş bu genç ressama yaptığı resimler yol arkadaşlığı etmekle kalmıyor, geçimini de sağlıyordu. Önüne ne gelirse çizerdi. Natürmortta ustaydı ama portrelere karşı özel bir hevesi vardı. İnsan ve hayvan portrelerini, karşısında bir model olmadan da yapabiliirdi. Bu portrelerde onun derin hayal gücünün rol oynadığı su götürmez bir gerçek. Sanatı sanat yapan da zaten bu derin hayal gücünden başkası olamaz.

Atölye zaman içinde onun uğrak mekânı, sonrasında ise evi olmuştu. Artan kira fiyatları karşısında evi ile iş yerini birleştirmeye karar verdi, böylece atölyenin tavan odasında yaşamaya başladı. Atölye, ne şehrin tam göbeğinde ne de dışındaydı. Bu da atölyeye farklı bir hava kattı. Tavan arasının küçük ve tek penceresinden çoğu zaman gökyüzünün yarısını kaplayan kümelenmiş bulutları görürdü. O, engin hayal gücüne sığınip resimlerini yaptıkça uzaktaki şehrin ışıkları yanıp sönerdi. Şeffaf, kırmızı ışıklar ıssızlığa yol alıp atölyenin penceresine düşünce, hele hele gökyüzünde de yıldızlar varsa keyfine diyecek olmazdı. Atölye başlangıçta az, zamanla hayli öğrenci ağırlamıştı. Genç ressam, ders verdiği öğrencilerine bu sanatın ince ipuçlarını anlatır ve resmi sevmelerinden ziyade başarı için yoğun emek vermeleri gerektiğinden bahsederdi.

Ders verdiği bir gün, porselen kupadaki adaçayını içtiği sırada kirli sakalını sıvazladı ve gülümseyerek “şimdi portre çalışacağız” dedi. “Bunun için hayal gücünüze ihtiyacınız var. Hayal gücüne güvenen buyursun yanına gelsin.”

Öğrencilerinden genç bir delikanlı alaylı bir tavırla,

“Tanrının yarattığı onca insandan herhangi birini seçip karşımıza model olarak koymak varken ne diye hayalimizden çizmemiz gerektiğini anlamıyorum.” dedi. “Bizim gibi çömezler için bu daha zor olmaz mı?

“Tanrı yoktur.” dedi genç ressam. “Etrafınızda gördüğünüz bütün yüzler rastgele oluşmuştur, dolayısıyla hayal gücünüz binlerce yüzü çecek kapasitededir.”

Atölyeden uğultulu bir kahkaha yükseldi. Ressam kahkahalara aldırmadan resmine geri döndü, aynı öğrenci,

“Denemesi bedava.” dedi.

Ressam afallamıştı. İttiği adaçayı genzine kaçtı. Bir süre boğuk boğuk öksürdü. Bir daha adaçayı içmemeye yemin verdi. Ne zaman adaçayı içse gıcık benzeri bir öksürüğe tutulurdu. Sonra işaret parmağını kaldırıp öğrencisine doğru sallayarak,

“Neyin denemesi bedava?” diye sordu.

“Karşınızda model olmadan bakalım kaç yüz çizebileceksiniz? Bu dünyada hâlihazırda yedi milyar insan yaşıyor. Bunun evveli ve sonrasını düşünürseniz bu sayı korkunç. İnsanın hayal gücü Tanrı’yla asla boy ölçüşemez. Siz bin tane çizseniz benim için kâfi.” dedi.

Ressam bunu kendine dert edindi. Keyfi kaçtı ve o gün dersi yarıda kesip soluğu tavan odasında aldı. O ki güzelliğin adamıydı. Sahip olduğu hayal gücü, estetikle birleşecek ve binlerce portreyi hiçbirinin tekrarı olmadan çecekti. Muhteşem hayal gücü sanatla birleşince anlamlı bakan, boş bakan, şaşkı bakan yüzler çizebilirdi. İşin içine ifadeleri de katabilirdi böylece şaşkırmış, mutlu, karamsar, üzgün yüzleri de ekleyebilirdi. Bir de renkler vardı. Sarışın, esmer, kumral... Derin çizgileri olan yüzler, yaralı yüzler, yaşlı ve çocuk yüzleri hatta bebek yüzleri, o da yetmedi istediği her hayvanın suretini resmedebilirdi. Seçeneklerin bolluğu çalışma alanını genişletiyordu. Böylece insanın hayal gücü sayesinde Tanrı’nın eli olmadan da yeni yüzlerin tasarlanabileceğini ispatlamış olacak ve sanatın ne dâhiyane bir şey olduğunu atölyedeki öğrencilerine ispatlayacaktı.

Malzemelerini küçük pencerenin yanına koydu. Gün batmak üzeriydi ve güneş, günün kârından geriye kalan son ışın demetini aydınlatacak

şekilde odaya vurmuştu. Genç ressam çalışmaya başladı. Elindeki tuvale kare biçiminde bir yüzün taslağını çizdi. Derken taslak dudaklara, kaşlara ve yanaklara şekillenmişti. En tuhaf olanı hiçbir yere bakmadan portreyi çiziyor ve bu yüz benim hayalimde, nasıl olsa çizerim diye düşünüyordu. Yüz, tıpkı karşısında oturmuş yaşlı bir adamın yüzü gibi kusursuzdu ve resmin ayrıntılarda gizlenmiş olması onu ışıktan yoksun bırakan bu dar ve kasvetli odada daha sıkı çalışmaya teşvik etti. Zaman ilerledikçe oda iyice karanlığa bürünmüştü. Derken küçük pencerenin önünden ay belirdi. Ay'ı sevmezdi çünkü Ay'ın ona kasvetli gelen bir havası vardı. Vahşiliği, yalnızlığı çağırıyordu Elbette bir ressam için ışık önemliydi. Karanlığı resmetmek için bile ışığa ihtiyaç vardı. Belki de Ay'ı sevmiyor oluşunun asıl sebebi geceyi sevmeyişiydi ama yıldızlarsa onun için bambaşka bir anlama tekabül ederdi. Sahip olduğu hayal gücünün etkisiyle yıldızlardan gelen ışığa ömrü boyunca kafa yormuş, oradaki yaşam şartlarını merak etmiş, geceleri onların cılız ve titreşen ışıklarını aynı göğün altında birlikte yaşayan milyonlarca insan gibi izlemekten öteye gidememişti.

Kalktı ve odanın lambasını yaktı. Sonra yeniden resme döndü. Maviler laciverte, pembeler kırmızıya dönüştü. Gölgeler belirginleşti ve gece yarısı saat üç sıralarında resmi bitirdi. Karşısında daha evvel hiç kimsenin görmediği, ömrü boyunca işlek yollarda, garlarda, iskelelerde, dar sokaklarda karşılaşmadığı ve karşılaşma ihtimalinin asla mümkün olmayacağı yeni bir yüz duruyordu. Bu portreyi yarın atölyedeki öğrencilerine gösterecek ve onlara büyük bir gururla bu yabancı yüzü daha evvel görüp görmediklerini soracaktı. O sevmediği ayın pencereden kaybolduğu vakitlerde uykuya daldı ve sabahın serin kollarında şiş gözlerle uyandı.

Öğrenciler resmi gördüklerinde “Evet kabul...” dediler. “Bu yüzü daha evvel hiçbir yerde görmedik. Ama binlerce yüz çizmeniz lazım ki hayal gücünüzün gerçek potansiyelini görebilelim. Nitekim rüyalarımız da bile daha önce hiç karşılaşmadığımız yüzleri görmüşlüğümüz vardır.”

Milyarlarca yüzü çizmek yoğun emek ve zaman isterdi kaldı ki o kadar yüzü çizmeye malzemesi nasıl yetecekti? Çok geçmeden bunun kolayını bulmuştu, sadece karakalemle saman kağıtlarına yüzleri yapacaktı. Böylece tuvalle boya sorununu da çözmüş oldu. Yıllarca sürse de bu işten vazgeçmeyecekti.

Gün tekrardan ibarettir, bu yüzden olsa gerek gün kelimesi biraz da döngüyü çağırıştırır. Gün değişebilir, mevsimler, takvimler değişebilir ancak döngüler değişseler de aslında kendi tekrarından ibarettir. Genç ressamın döngüsü değişmiyordu. Bütün gün atölyede ders verip güneş gidip ay gelesiye, sonra ay gidip yeniden güneş görünene kadar her gece ayrı

bir yüz çizmeye devam ediyordu. Çizdiği bu eskizleri ertesi gün öğrencilerine gösteriyordu. Öğrenciler de genç ressamın çizdiği bu yüzü daha evvel hiçbir yerde görmediklerini söylüyorlar ve onun muazzam hayal gücü karşısında hayranlıklarını gizleyemiyorlardı.

Böylelikle yaz bitti. Kasvetli ve karanlık kış günleri başladı. Artık güneş daha erken batıyor, ay gökyüzünde daha uzun kalıyordu ve deste deste tavana kadar uzanan eskizler yüzünden tavan arası gün ışığından mahrum kalıyor, genç ressamın hareket kabiliyeti kısıtlanırken çalışma şevki de kırılıyordu. Ressam kendini yorgun hissediyordu, üstelik onca çizime zaman da yetmiyordu. Sırf daha fazla portre yapabilmek uğruna her gün aldığı banyoları haftada iki güne indirmişti. Eskiden müdavimi olduğu kafelere, alışveriş mekânlarına uğramıyor, berbere bile gitmiyordu, sakal tıraşına gelince; ressam için tıraş olmak, öğrencilik dönemlerinden kalma bir el alışkanlığından başkası değildi ve şimdi bu alışkanlık çoktan tarihe karışmıştı. Televizyon izlemiyordu, derbi maçları umurunda değildi ve çoğu zaman yemek yemeyi bile unutuyordu. Düştüğü bu cendereden onu çekip çıkaracak bir kadın da aşkın güçlü tutkularına bürünerek karşısına çıkmamıştı, şu durumda tezini ispatlamanın önünde hiçbir engel yoktu ve doğru yoldaydı.

Öğrencilerinden birkaçı genç ressamın ayak işlerini yapmaya canı gönülden hazırdı. Alışverişe giden, faturaları yatıran, boya malzemelerini almak için çarşıya inen gönüllüleri vardı ve hepsinin ortak noktası bu hummalı çalışma sonucunda ressamın nereye evrileceğini bilmek istemeleriydi. Öyle ya; Tanrı var mıydı, yoksa bunca suret kendi başına mı oluşmuştu? Eğer öyleyse insan milyarca yüz çizebilirdi ama işin içinde Tanrı varsa o zaman durum farklıydı.

Kış da esti, gürledi, geçti ve bahar gelmezden önce yalancı baharlar geldi, derken mevsim, cemrenin suya düştüğü günlere erdi, lakin ressam atölyede gezinen o eski ressam değildi. Öylesine kilo vermişti ki bir iskelet gibi atölyede dolanıp duruyordu. Öğrencileri onun arkasından ölünün ayağa kalkmış hâli dediler, sonra azimle tezini savunan ve bunun için gecesini gündüzüne katan bu şahsiyete saygıda kusur etmemek adına yüzüne karşı durumunu söylemediler. Genç ressamın siyah dalgalı saçları omuzlarına inmişti ve sandalyeye oturunca dizlerine sakalları değiyordu. Ayrıca ruhi durumu da iyi değildi. Doyasıya uyumuyor, günden güne omurgası yamurlurken, sırtından sivri bir kambur yükseliyordu. Dağınık zihni, onu iyice sinirli, çekilmez birisi yapmıştı ama dış görünüşüne aldanıp onu bir kâhin ya da derviş sananlar da yok değildi.

İşte ne olduysa o bahar sonunda oldu. Ressam, bir önceki gece çizdiği portreyi öğrencilerine gösterirken onlar artık eskisi gibi şaşırıp kalmı-

yor, yüzün muhteşemliğini öven sözleri usta öğreticilerinden sakınıyorlardı. Özde şaşkın övgüde cimriydiler. İçlerinden biri bütün cesaretini toplayıp, “Farkında mısınız, artık tekrara düşüyorsunuz hocam.” dedi. “Mesela bu yüz, geçen hafta çizdiğiniz diğer bebeğin yüzüne benziyor. Dün çizdiğiniz genç kızın yüzü de üç ay önce çizdiğiniz başka bir genç kızın yüzünü bana çağırıyordu.”

“Bundan daha doğal ne olabilir ki,” dedi ressam. “İnsanlar birbirine benzer.”

Aynı öğrenci,

“İkizler, kardeşler ve akrabalar birbirine benzer. Hatta dublörü dublör yapan gerçekte aktöre olan benzerliğidir ama öyle tuhaf benzerlikler vardır ki bir sanatçı, politikacı ya da ünlü bir sporcuya benzeyen sıradan biri bile sırf bu benzerliği nedeniyle magazin haberlerine konu olabiliyor.”

“Ben de bunu söylüyorum.”

“Bakin ben de bu benzerlikten dolayı bu olay bir haber olur diyorum. Yani kan bağı dışında kimse kimseye benzemiyor aslında. Düşünün ki insanoğlu bunu garipseyip habere konu ediyor. Son tahlilde herkes biricik.”

Ressam hiddetlendi ve bütün eskizleri atölyenin zeminine serdi. Öyle ki artık eskizler atölyeye sığmıyordu. Her bir yüze ayrı ayrı baktı, oturup onları saydı. Gruplara ayırdı ve şu karara vardı. Öğrencisinin hakkı vardı. Eskizlerdeki çizimlerde bir süre sonra tekrara düşmüştü. Benzer yüzler, birbirini tekrarlayan gözler ve mimikler. Genç ressam fikrinden cayacak değildi. Zaten bir ressamı ressam yapan da ondaki inatçılıktır.

“Kabul.” dedi. “Belki de sürekli insan sureti yapmaktan sıkılmış olabilirim.”

“Hayvan yüzlerini çizin o zaman.”

“İyi de hangi hayvan?”

Atölyede bir sessizlik oldu.

Sonra birbiri ardına sesler yükseldi. Kimi timsah diyordu kimi kaplumbağa. Aslan, zebra diyen bile oldu. Ama hangi hayvanı çizirse çizsin konu suret olunca tek bir türde karar kılmalıydı. Ressam sinsice gülümsedi. Aklına şahane bir fikir gelmişti. Türde en çeşitli olan köpeklerdi. Kanişi var kangalı var, Dalmaçyalısı, finosu, pitbulu var. Var oğlu var.

“Tamam,” dedi, “ben artık köpek sureti resmedeceğim.”

O güzelim bahar şehre akın akın çökerken, ressam yaklaşan yazın ayak seslerinden bihaberdi. Döngüsünden hiç şaşmadı. Gündüz atölyede dersler,

gece ise tavan arasında suretler. Bildiği bütün köpek cinslerinin portrelerini çizmeye başladı. Sarı kangallar, beyaz finolar, benekli Dalmaçyalılar ama bütün cinsleri bitirip aynı cinsin ikinci suretini çizdiğindeyse yine tekrara düştü.

Yıl bittiğinde elinde 150 kadar köpek ve 193 kadar da insan portesi vardı ama ressamın daha portre çizecek hâli kalmamıştı. Bu görüşünde inat ederse kalem, fırça, tuval adına ne varsa hepsini toplayacak, bir meydana götürüp onları yakacaktı. Hayal gücünün de bir sınırı vardı ama etrafına baktığında birbirine benzemeyen sayısız yüzleri görünce aklını kaçırmaması işten bile değildi.

Yeniden kış gelmişti, doğru düzgün gün ışığı görmeyen ressam, ak-çacık pakçacık yüzüne çöken bir ışık haresiyle adeta aydınlanmıştı. Avurtlarına yapışan yanakları insanı korkutuyordu ve gittikçe elden ayaktan düşüyordu. Birkaç kere derste bayıldığı da olmuştu. Hoş, o buna sendelemek dediyse de öğrencileri gerçeğin takipçisiydi.

Yine köpek resmi çizdiği bir gece elektrikler kesildi. “Eskiden elektrik mi varmış,” deyip alt kattan bir mum getirdi. Çizmeye mum ışığında devam etti. Ve maun renkli ahşap masasında ezik büzük bir çocuk gibi uyuyakaldı. Mum devrildi ve tavan arasında ufak çaplı bir yangın başlattı. Ressam, saçları tutuşmuşken uyandı, gördükleri karşısında şaşkına döndü. Tavan arası yanıyordu. Canını zor kurtarmıştı. İşin güzel tarafı alevler alt kata ulaşmadan yangına müdahale etmişti ama yüreğindeki yangın hâlen sönmüş değildi. Onca emeği artık yoktu ve tezini savunmak için çizdiği eskizleri kül olmuştu.

Ressam yangından hemen sonra hastalandı. Bir süre insan içine çıkmadı ve derslerine ara verdi. Sanatla dolu atölye, kapılarını genç resim severlere kapadı. Ressam bu süre zarfında düşündü, düşündü, sadece düşündü. Şimdi şu an bile dünyanın herhangi yerinde bir bebek yeni yüzüyle doğuyordu. Hatta bu düşünceden başka bir düşünceye geçene kadar yeni bir yüz daha doğuyordu. Onca sürü, vahşi hayvan...Binlerce ama binlerce insan... Her biri kendine has kendine özel, başka bir yüze benziyor olsa bile bu diğerleri tarafından şaşırtıcı. Bunları düşündükçe işin içinden çıkamıyordu. Kafayı yemesine ramak kalmıştı. Üstelik beynini yenileyen ve sanatına sanat ekleyen o güzelim rüyaları da askıya alınmıştı. Bir zamanlar sinema sahnelerini aratmayan o muhteşem rüyaları nereye gitmişti? Ki, bir sanatçı için rüyalar, yaratıcı zekâyı en çok tetikleyendir. Rüyalarında gezindiği uçsuz bucaksız kırlar, nükleer patlama sonrası küle dönen topraklara benzemişti. O mavi denizin üstündeki martılar rüyalarında yoktu. Ahşap kapılar, renkli tuğlalar, saksıda çürüyen begonyalar... Rüyalarındaki yeni eğilim artık sadece yüzlerdi. Ağlayan yüzler, gülen, deliren yüzler, makyajlı, dövme yüzler, kan oturmuş, robotik, asimetrik yüzler, karşısına

çıkmiş tam onunla konuşacakken dağılıp uzayan, esneyen yüzler...Velhasıl rüyalarının da tadı yoktu. Delirmemek adına kendini, kendi gerçeklerine kapadı. Bu, uzun bir kapanıştı. Bir yaz ve sonbahar daha geçti derken atölye, kapılarını yeniden açtı.

Genç resim sever öğrencilerin neşesine diyecek yoktu. Atölyede elinde fırçasıyla, beline kadar uzamış ancak ak düşmüş saçlarıyla, neredeyse göbeğine doğru uzanan sakallarıyla ve çırpı gibi titreyen bacaklarıyla o sevdikleri öğreticileri karşılarında duruyordu. Yüzü, asırlardır bir mağarada yaşayıp da gün ışığını hiç görmeyen bir adam yüzünü almıştı. Üzerinde bembeyaz keten gömleği ve yine aynı renkteki pantolonuyla dimdik ayakta duruyordu. Öğreticilerine kavuşmanın verdiği sevinçle eski öğrencilerinden biri sordu:

“Üstat, bugün nasıllar?”

Ressam gülümsedi, cevabı kısa ve netti.

“Üstat artık Tanrı’ya inanıyor.”

İMAM BÛSÎRÎ VE KASÎDE-İ BÛRDESİ

Müslüman halklar, Kur'ân-ı Kerîm'i sonraki nesillere aktarmada gösterdiği ehemmiyeti, Kur'ân-ı Kerîm'in ilk muhatabı ve tebliğcisi olan Hz. Muhammed'in hayatını, ahlâkını ve fizikî özelliklerini aktarmada da göstermişlerdir. Hz. Peygamber'e (sav.) övgü dolu nesir ve şiirlerin kaleme alındığı edebî türler bunun en güzel örneklerindendir. Hz. Peygamber'in (sav.) aziz şahsiyetini öven, ona ittibânın insanlığa kazandırdıklarını zikreden, eş-Şeyh Şerafeddîn Ebu Abdillâh Muhammed b. Said b. Hammâd b. Abdillâh el-Bûsîrî tarafından kaleme alınan ve *Kasîde-i Bürde* ismi ile nam salan eser hiç şüphesiz bu eserlerin en önemlileri arasında yer alır. Eser, İslâm âleminde büyük bir teveccühe mazhar olmuş, üzerine

yüzü aşkın şerhler yazılmış ve çeşitli dillere tercüme edilmiştir.

Müellifi

Bûsîrî, 608/1211 yılında Şevval ayının başında salı günü Mısır'ın Behnasa şehrine bağlı Behşim kasabasında dünyaya gelmiştir. Aslen Fas'ta Habnunoğulları diye tanınan bir aileye mensub olan Bûsîrî, babası Bûsirli olduğu için Bûsîrî, annesi Dellaslı olduğu içinde Dellâsî nisbelerini almıştır. Bûsîrî, tahsil hayatına memleketinde hafızlık yaparak başladı. Daha sonra ilim tahsil etmek için Kahire'ye gitmiş ve orada şeyh Abdu'z-Zâhir Mescidi'nde ders halkalarına katılarak dönemin önde gelen âlimlerinden lügat, sarf, nahiv, ârûz, edebiyat, tarih ve siyer gibi birçok alanda ilim tahsil etti. Bir müddet vezir Ya'kûb b. Zübeyr'in yanında çalışan Bûsîrî, devlet dairelerinde kâtiplik ve muhasiplik gibi görevlerde de bulunmuştur. Zamanın önde gelen şâirlerinden olan Bûsîrî, birçok şiir kaleme almıştır ve bunların büyük bir bölümü Peygamber Efendimiz'e (sav.) yazdığı methiyelerden oluşmaktadır.

Arap edebiyatında dinî içerikli şiirlerin revaçta olduğu bir dönem olan hicrî 7. asırda yaşamış olan Bûsîrî'nin Nebevî metihler sahasında asrının ve tüm zamanların en büyük şâirlerinden biri olduğunu söylemek mümkündür. Ünü ve etkisi yedi yüz yıl sonra hâlâ devam eden, bugün bile şerhler, tercümeler ve bestelerle dillerden düşmeyen Kasîde-i Bürde'si Bûsîrî'nin bu alandaki büyüklüğünü ifade etmeye yeter.

Kasîde-i Bürde

Kasîde Arapça "kast etmek" anlamındaki "kasade" (كَسَدَ) kökünden gel-

mektedir. Terim olarak sözlükte "Beyit sayısı 15'ten az olmayan, belli bir maksatla ve bilhassa birini veya bir şeyi övmek için aruz vezniyle yazılmış, bütün beyitlerinin ikinci mısraı ilk beyitle kafiyeli manzume" şeklinde geçmektedir. Bürde, "Araplarca kullanılan bir çeşit yün hırka" anlamındadır. Kasîde-i Bürde ise edebiyat literatüründe "Ka'b b. Züheyr'in (ö.24/645) Hz. Peygamber'e (sav.) sunduğu ünlü kasîdesi" veya "Bûsîrî'nin (ö.695/1296) Hz. Peygamber için yazdığı ünlü kasîde" olarak tanımlanmaktadır.

*Kasîde-i Bürde'*ye muhtelif dönemlerde farklı kişilerce verilmiş çeşitli isimler vardır. Bunlardan en meşhuru Kasîde-i Bürde'dir. Fakat şâirin ilk olarak kasîdeye verdiği isim bu değildir. Kasîdenin orijinal ismi, "el-Kevâkibü'd-Dürriyye fî Medhi Hayru'l Beriyye"dir. Şiir yazıldıktan sonra şâirin hastalığından kurtulmasından dolayı bu kasîdeye "Bür'e" de denilmiştir. Bu kelime lügatte hastanın iyileşmeye yüz tutması, hastalıktan kurtulması anlamlarına gelmektedir. Şiirin bir diğer ismi ise "Kasîdetü's Şedâid"dir. Yani kendisiyle sıkıntıların giderildiği kasîde.

Son olarak kasîdeye isim verenlerden biri de şâir Sezâi Karakoç'tur. Karakoç, *Kasîde-i Bürde'*yi Türkçeleştirirken ona verdiği yeni isim hakkında şunları söyler: "... Peygamber'in hırkasıyla mükâfatlandırılan Kâb b. Züheyr'in *Bânet Suâd* kasîdesine de *Kasîde-i Bürde* denildiği için, biz bu kasîdenin ismini Türkçeleştirirken *Kasîde-i Bür'e* adını esas aldık. Bür'e kurtuluş, kurtarış gibi anlamlara geldiği için bürde anlamını da içinde taşıyan bürüyen kelimesini seçtik. Böylece hem günahları

ve suçları örten hem insanı koruyan kurtaran hem de şiirlik noktasında insanı bürüyen, bürüyerek başka bir atmosfere götüren gibi çok anlamları içinde bulunduran zengin, özlü bir kelime ile birçok karşılıklar birden verilmek istenmiş oldu.” Bununla birlikte kasîdeye kurtuluş kasîdesi de denilebilir, *Şifâ Kasîdesi* de.

Kasîde-i Bürde’nin Yazılış Sebebi

Kasîde-i Bürde’nin yazılışına sebep olan hikâye bütün şerhlerde aşağı yukarı aynı şekilde anlatılmaktadır. Genelde şairin dilinden anlatılan hadise şöyledir:

İmam Bûsîrî, kısmi bir felç hastalığına yakalanır ve vücudunun yarısı tutmaz olur. Uzun süre hiçbir iş yapamayan ve evinden dışarı çıkamayan şâir, Hz. Rasûl’e (sav.) tevessülen ve onun menâkıbı ve mehdi hakkında “istişfâ’an bih ve

ibtigâen li-şifâih ve taleben li-devâih fehvâsınca” bir kasîde yazar.

Kasîdeyi yazdığı gece rüyasında Hz. Peygamber’i (sav.) görür. Çok güzel ve yemyeşil bir bahçede ashâbı ile beraber oturmakta olan Peygamber Efendimiz, (sav.) Bûsîrî’ye “Gel yâ imam kasîdeni oku!” diye emr eder. Bu emir üzerine şiirini okumaya başlayan şâir, elli birinci beyitteki “Fe mebleğu’l-ilmî fîhi ennehû beşerun” mısraını okuduktan sonra duraklayıverir. Hz. Peygamber (sav.), “Oku yâ imam!” buyurduklarında şâir, “Yâ Resûlallah bu beytin ikinci mısraına muvaffak olamadım.” deyip özür beyan edince Resûlullah (sav.) kendisi şu mısraı söyler: “Ve ennehû hayru halkillâhi küllihimî” Bunun üzerine şâir sonuna kadar şiirini okuduktan sonra Resûlullah (sav.) onun vücudunun felç olan kısmını eliyle mesh eder.

Bu rüyadan sonra uyanan şâir, vücudunda felçten eser kalmadığını görür. Sabah evinden çıkıp giderken sokakta bir arkadaşı ile karşılaşır. (Kâtib Çelebi ve pek çok şâirinin Şeyh Ebu’r recâ olduğunu belirttikleri bu zat bazı şerhlerde bir derviş veya talebe olarak anlatılmaktadır.) Zühed ü salâhı ile tanınan bu arkadaşı ona; “Yâ seyyidî Peygamber Efendimiz (sav.)’i methettiğin kasîdeyi bana verir misin?” der. Daha önce de Mudariyye, Hemziyye, Hâiyye gibi nebevî metihler yazmış olan şâir; “Hangi kasîdemi istiyorsun? Benim birçok methiyem vardır.” deyince derviş arkadaşı; “Matlaî ‘E min tezekkürî cîrânin bi-zî selemi’ olan kasîdenizi istiyorum.” diye cevap verir. Bu duruma hayret eden şâir; “Sen bu şiiri nereden duydun ve ez-

berledin ki? Ben henüz onu hiç kimseye okumamıştım!” diye hayretlerini ifade eder. Bunun üzerine arkadaşı; “Dün gece huzur-ı Nebvî’de sen okuyup Peygamber Efendimizin (sav.) de rüzgârda salınan meyveli ağaç dalları gibi sağa sola meylederek dinledikleri vakitte işittim.” diye cevap verir.

Bu konuşmadan sonra şâir kasîde-nin bir nüshasını o arkadaşına verir. Kasîde böylece halk arasında meşhur olur.

Kasîdenin *Bürde* adını almasıyla ilgili olarak da iki farklı olay anlatılmaktadır. Birincisinde Hz. Peygamber şâir-den kasîdeyi dinledikten sonra tıpkı Ka’b b. Züheyr’e yaptığı gibi sırtındaki hırkayı çıkarıp onun sırtına örtmüş ve felçli bölgeyi eliyle sığamıştır. Şâir uyandığında bu hırkayı sırtında bulmuştur. İkinci olay ise vezir İbn-i Hinnâ’nın yâveri Sa’dü’d-dîn el Fârukî’nin gördüğü bir rüya hadisesidir. Buna göre gözleri neredeyse kör olacak derecede kötü bir hastalığa yakalanan Sa’dü’d-din, rüyasında Hz. peygamber (sav.)’i görür. Peygamber ona, “Yâ Sâd, vezire git ve bürdeyi al, gözlerine koy, Allah’ın izniyle şifâ bulursun.” der. Bu rüya üzerine vezire giden yâver, rüyasını anlatınca vezir, yanında Hz. Peygamber’e (sav.) ait bir hırka olmadığını söyler. Biraz düşündükten sonra *Bürde*’den kastın İmam Bûsîrî’nin kasîdesi olabileceğini hatırlayıp hizmetçisine onu getirmesini emreder. Kasîde getirilip yâver onu gözlerinin üzerine koyunca iyileşir. Bunun üzerine kasîdeye “*Bürde*” adı verilir.

Aruzun “*müstef’ilün fâ’ilün müstef’ilün fe’ilün*” kalıbıyla yazılan bu kasîde, en eski nüshalarında 160 beyit iken daha

sonraki nüshalarda beyit sayısı 165’e kadar çıkmaktadır. İslâm coğrafyasının her bölgesinde büyük bir ilgi görmüş, dinî toplantılarda, mübarek gün ve gecelerde, sünnet, düğün, bayram ve cenaze merasimlerinde okuna gelmiştir. Haftalık evrâd olarak da okunan kasîde, 140. beytinden itibaren felçlilere şifa maksadıyla yedi gün süreyle okunmaktadır.

Bölümleri

Kasîde-i Bürde şâir tarafından belirligin bir şekilde bölümlere ayrılmamış olmasına rağmen, onu şerh edenler ve üzerinde çalışanlarca genelde on bölüm hâlinde ele alınmıştır. Bu bölümleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

Birinci Bölüm, tegazzül olup, Hz. Peygamber (sav.)’e duyulan aşkı dile getirir. Bölüm 12 beyittir.

İkinci Bölüm, nefsin arzularından sakınmak ve nefse itaat etmemek gerektiği konusu ele alınır. Şâir burada kendi nefesine uyduğunu ve bundan dolayı duyduğu pişmanlığı anlatır. Bu bölüm 16 beyittir.

Üçüncü Bölümde Hz. Peygamber'in (sav.) methine geçilir. 30 beyitlik bu bölümde Resûlullah'ın ibâdeti, zühdü ve dünyaya meyletmediği anlatılır.

Dördüncü Bölüm, Hz. Peygamber (sav.)'in doğumu ve bu esnada meydana gelen olağan üstü hallerle ilgilidir. Ayrıca kâfirlerin bunca alâmeti gördükleri halde onun gelişini anlamadıkları; âdeti kör ve sağır oldukları ifade edilir. Bu bölüm 13 beyittir.

Beşinci Bölümde Resûlullah'ın mucizeleri çok veciz bir dille sıralanır. Bölüm 16 beyitten ibarettir. *Altıncı bölümde* Kur'ân-ı Kerîm'in edebî üstünlüğü

ve mucizevî yönü ele alınır. Kur'an'ın en büyük mucize olduğu, eşsiz belâgati ve mânâsının çok derin olduğu dile getirilir. Bölüm, 17 beyittir.

Yedinci Bölüm, Hz. Peygamber'in (sav.) Mi'rac'ı ve şutları hakkındadır. Bu bölüm 13 beyittir.

Sekizinci Bölümde, Peygamber Efendimiz'in (sav.) cihâdî çok canlı tasvirlerle anlatılır. 22 beyitlik bu bölümde Resûlullah'ın şecaati ve ashâbının kahramanlığı dile getirilir.

Dokuzuncu Bölümde eski günahları hatırlayan şâir yaptıklarına tövbesi ederek Efendimizden (sav.) şefaata taleper eder. Şâir bu bölümde hükümdarlara ve dünyevî menfaatler karşılığında yazdığı methiyeler dolayısıyla duyduğu üzüntüyü ve sonunda aklının başına geldiğini ifâde edip bu kasîdeyle âdeti özrünün bağışlanmasını ister ve Hz. Peygamber'e (sav.) bağlılığını bildirir. Bu bölüm 12 beyittir.

Onuncu Bölümde ise şâir, hâlini Allah'a (cc) arz edip ondan rahmet ve lütuf isteyerek münacatta bulunur. Daha sonra da Hz. Peygamber (sav.) ve ashâbına salât ve selâmda bulunur. Bu bölüm 9 beyittir.

Türk Toplumunda Kasîde-i Bürde

Bütün İslâm coğrafyasında oldukça büyük bir ilgi gören *Kasîde-i Bürde*, Türk toplumu içinde de olağanüstü bir alâka ile karşılaşmış ve bu şöhretini gününüze kadar koruyabilmiştir. Özellikle tasavvuf ehli tarafından ilgi gören *Kasîde-i Bürde*, bu yolla hemen tüm toplum arasında yayılmış,

saraydan ülkenin en ücra köşesine kadar her kesimden insanın vird-i zebânî olmuştur.

Topkapı Sarayı'nın Harem Dairesi'nde bulunan çifte kadroların duvarları *Kasîde-i Bürde*'nin ilk beyitleri ile tezyîn edilmiştir. Bundan daha ilginç olanı yine Topkapı Sarayı'nda bulunan Hırka-i Saâdet dairesinin duvarlarını da İmam Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'sinin süslenmesidir. Peygamber Efendimiz'in (sav.) hırkasını giymek şerefine nâil olan asil kişi Ka'b b. Züheyr ve bu hırkanın giyilmesine sebep olan kasîde, onun eseri olan *Bânet Suâd* olmasına rağmen ve üstelik *Kasîde-i Bürde* adıyla anılan ilk eser bu olduğu hâlde aynı hırkanın muhafaza edildiği odanın duvarlarına yazılan kasîdenin bundan yedi yüz yıl sonra kaleme alınan ve kendisine *Kasîde-i Bürde* denilen bir şiir olması oldukça ilginç bir durumdur.

Kasîde-i Bürde'yi Okuma Âdâbı

Kasîde-i Bürde'nin çeşitli vesilelerle okunurken istenen feyiz ve etkiyi görmek için uyulması gereken bazı kuralları vardır. Bunlar çeşitli şerhlerde açıklanmış olup hepsinden istifadeyle çıkarılmış olan kuralları maddeler halinde şöyle sıralamak mümkündür:

1. Okuyucunun yemek, içmek ve giyim hususunda haram olan şeylerden dikkatle kaçınması gereklidir.
2. Abdestli olmak (mümkünse gusül abdesti almış bulunmak), temiz bir yerde ve temiz elbiseli olarak okumalıdır.

3. Niyet etmek, niyete başlarken şu duayı okumak ve bitiminde de kendi anlayacağı dille maksadını ifade etmek gerekir. Niyete şöyle girmelidir:

“Allâhümme innê etevesselü ileyke bi Kasîdeti'l Bürdeti'l-mübâraleti es'elûke en tûyessira umûrena ve en tûferrice kurûbenâ ve humûmenâ ve en tekşife gumûmena ve en terzûkanâ 'âcilen ve âcilen fi'd-dünyâ ve'l-âhirati inneke alâ külli şey'in kadîr, Ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm...”

[Allah'ım! Bu Kasîde-i Bürde'yi işlerimi kolaylaştırman, sıkıntı ve kederlerimi gidermen, maksadıma ulaştırman, dünya ve âhiret mutluluğuna erdirmen için vesîle kılıyorum. Allah'ım! Sen her şeye kâdirsin. Güç, kuvvet, azametli şanına mahsus ve lâyıktır.]

4. Okurken kibleye dönmüş olarak oturmak, okuduklarının anlamını düşünmek, kelimeleri düzgün ve doğru okumak, vezin, kafiye ve aruz kâidelerine uymaya çalışmak gerekir.
5. Kasîdeyi okumaya başlamadan önce hasta ve yanında bulunanlarla birlikte tövbe ve istiğfar etmek lazımdır.
6. Bundan sonra tevbe sûresi'nin “Lekad câekum...” ile başlayan son iki ayeti okunur.
7. İlk önce şu beyit okunur: “Elhamdu lillahi münşîl'-halka mim âdemin,

Sümme's salâtu ale'l
muhtârî fi'l kîdemi."
Bundan sonra Kasîde-i Bürde'nin
ilk beytine geçilir. Her beytin
sonundaiseaşığdakibeyitokunur:
"Mevlâyâ salî ve
sellim dâîmen ebedâ
Alâ Habîbike hayri'l halkı küllihimi."

8. *Kasîde-i Bürde'nin büyüklüğüne, tesirine inanmak, Efendimiz'e (sav.) kemâl-i ta'zim ve muhabbet üzere huşû ve kalp huzuru ile okumak.*
9. Okurken arada dünyaya ait şeyler söylememek, mümkünse kasîdeyi ezber okumak, okumaya başlamadan önce güzel bir amel yapmak lazımdır. (Sadaka vermek gibi)
10. Kasîdeyi mümkünse diz çökerek okumak gerekmektedir.
11. Maksada ulaşmak için, okumaya başlarken besmele çekip yedi defa "Elhamdü lillah" demelidir. Sonra yedi defa şu salavat-ı şerife okunmalıdır. "Allah'ım salî alâ seyyidinâ Muhammedin Fî'l-mele'il a'la ilâ yevmi'd din."
12. Herhangi bir maksatla kasîde okuyacak kimsenin niyet esnasında üç ihlas, bir fâtiha okuyup başka Efendimiz (sav.) olmak üzere tertîbe uyarak bağışlaması edeptendir.

KAYNAKÇA

1. Devellioğlu, F. (1986). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat* (7. bs.). Ankara Aydın
2. Kitabevi Yayınları 2.
3. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (C. 1, 129) (1988). Abdullah b. Rebîa. Türkiye Diyanet Vakfı.
4. Kaya, M. (2011). *Kasîde-i Bürde'yi Türkçe söyleyiş* (3. bs.). İstanbul Damla Yayınevi 1519.
5. Mutçalı, S. (1995). *Arapça - Türkçe sözlük*. İstanbul Dağarcık Yayınları 1.
6. Şahin, Ebubekir Sıddık. *Kasîde-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercumeleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 1997.
7. Keskinsoy, Haşim. *Mekki ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde tahmisleri*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, 2011.
8. Bedeva, Abdullah. *Alauddin Ali B. Muhammed El-Bistami Musannifek'in Kasîde-i Bürde Şerhi'nin Tahkiki*, 2012.

OLAĞAN ŞİİR

OLAĞAN HİKÂYE

KARDELEN

Yer: **Türkiye Dil ve Edebiyat Derneği Genel Merkez**
Adres: **Merkez Mahallesi Feshane Caddesi No:3 Eyüpsultan / İstanbul**
İletişim: **0212 581 61 72 bilgi@tded.org.tr**

 tdedtr tdedtr turkiyedilveedebiyat

FATİH

Since 1980

Colorful Creations,
Endless Imaginations

MADE IN
TÜRKİYE

fatihkalemcom

www.fatihkalem.com.tr

export@fatihkalem.com.tr

FUZUL TÜRKİYE YÜZYILINA HAZIR!

30 yılı aşkın tecrübemizle ülkemizin yarınlarına değer katmak için çalışıyoruz. Yatırımlarımızla ekonomiye katkı sağlıyor, ülkemizin dört bir yanında insanımızı faizsiz ev ve otomobille buluşturarak nefes aldırıyoruz.

Bugün binlerce çalışmamız ve gücümüze güvenen yüz binlerce kişilik ailemizle Türkiye'nin yeni yüzyılına hazırız. Çünkü, sana değer Türkiye!

GERÇEĞE ACIKANA DUDOMİ

3 DAKİKADA
HAZIR

 eriş | erisstore.com

DUDOMİ

Şimdi Esnafımız ve Şirketlerimiz de Şubeye Gitmeden Ziraat Mobil'den Ziraat'li oluyor.

0850
220
00 00
Müşteri İletişim
Merkezi
www.ziraatbank.com.tr

 Ziraat Bankası
Bir bankadan daha fazlası

 /ziraatbankasi

Türk Telekom ayrıcalıkları Atatürk Kültür Merkezi'nde.

İçinde sanat, dışında hayat, kalbinde Türk Telekom.

- Çocuk atölyelerinde ücretsiz etkinlikler.
- Robot Cafe'de kahve keyfi.
- Atatürk Kültür Merkezi ve yakın çevresinde ücretsiz WiFi hizmeti.
- Teknolojimizi doyasıya yaşayacağınız Türk Telekom Lounge alanı.

